

ΠΑΝΔΟΗΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σ. ΔΟΒΕΡΔΟΥ — Τὸ ἑλληνικὸν κέντημα.
 Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ — Ἀητὸς — ποίημα.
 ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ — Στὸ ξένο σπίτι.
 Γρ. Σ. — Τὸ ἐνστικτὸν τοῦ θανάτου — ἀπὸ τῶν βιβλίων τοῦ Μετανικόφ.
 Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΦΣΚΥ — Οἱ Δυστυχισμένοι — μυθιστόρημα.
 Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ — Ἡ παλαιὰ ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν.
 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ — Θεατρικὴ Ζωή.
 ΧΑΡΗ ΗΜΕΡΙΝΟΥ — Δόγροι καὶ ἀντίλογοι.
 ΦΑΙΔΩΝΟΣ — Φυσιογνωμίαι — Σπινρίδων Δάμπερος.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ — Ὁ θάνατος τοῦ Δαμιάν. — Ἐχομεν φιλολογίαν; — Ὁ Μπιέλυ περὶ Τσέχοφ. — Αὐτοβιογραφία τοῦ Τσιονάν. — Οἱ Σιλβάν. — Φρικέ. — Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰφεν πρὸς τὸν Μπέργερσον. — Σύλλογος ἀλληλοβοήθειας τῶν ἑλλήνων ἡθοποιῶν. — Ἡ θεωρία τοῦ Μετανικόφ καὶ τὸ ριαούρι. — Δημοσιεύματα. — Εἰκόνες: Ἀθῆναι τῆς χθὲς καὶ Ἀθῆναι τῆς σημερινῆς — ἡ παλαιὰ ἀγορὰ — ὑπὸ Φ. Δριστέως, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Δύο σχέδια κεντήματος τῆς Βασιλικῆς Σχολῆς. — Ἠλίας Μετανικόφ. — Δις Μπρεβάλ. — ἔργον Δ. Μπονά. — Ἀθηναϊκὰ τοπία. — Ἡ κοίτη τοῦ Πλάσου εἰς 2 εἰκόνας, φωτογραφία Π. Ν. — Τὸ μετάλλιον τῆς Δι. Δι. Δι. — Ἐκθέσεως Ἀθηνῶν. — Οἱ Σιλβάν. — Ν. Καλογερόπουλος. — Ἡ γελοιγραφία τοῦ δεκαπενθημέρου.

Ἐκάστον τεύχος Δρ. 1.20.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
 " δι' έξ μην. " 13
 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
 " δι' έξ μην. " 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
 ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
 ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Αι εγγραφαι λογίζονται αρχόμε-
 ναι από 15 'Οκτωβρίου η 15 'Α-
 πριλίου.
 Τα χειρόγραφα δεν επιστρέ-
 φονται.
 Εν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν
 ως δείγμα.
 Αγγλίζεται πών νέον βιβλίον, το
 οποίον αποστέλλονται εις το γρα-
 φείον δύο αντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 5 κατά την εγγραφήν, Δρ.—Φρ. 5
 μετά 2 μήνας και ούτω καθεξής μέχρις αποπληρωμής.

Έκαστον έτος των «Παναθηναίων» αποτελούν δύο όγκώδεις και πλουσίως εικονογραφημένοι τόμοι
 ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελώς χρυσόδετοι φρ. χρ. 30 }
 Απλώς " " 28 } ελεύθεροι ταχ. τελών
 Χαρτόδετοι " " 25 }
 Εν τῷ εσωτερικῷ αἱ τιμαὶ αὐταὶ εἰσδραχμας.

— Πᾶσα αἰτησίς πρὸς ἐγγραφὴν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ.
 ταχ. ἐπιταγὴν.
 πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς 'Αριστοτέλους 35, 'Αθήνας.

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ—ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ῥωσσίαν ὁ κ. 'Αναστάσιος Μάλτος.
 Οδὸς rue Pouschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον ὁ κ. Τριαντάφυλλος Τσιτσέλης Βιβλιοπωλείον ὁ «'Ερ-
 μῆς» ἔναντι τοῦ 'Αβερωφίου Γυμνασίου.

Εἰς τὸ προσεχές τεύχος:

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Γινῶμαι τῶν παρ' ἡμῖν διαπρεπεστέρων ἀνδρῶν.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΝΑ ΕΜΒΑΣΟΥΝ τὸ τίμημα τῆς νέας ἐγγραφῆς των, ἀρχομένης

ἀπὸ σήμερον 15 'Οκτωβρίου, διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς

ἐπιταγῆς.

“Ολοι οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ τῶν «Παναθηναίων»
 λαμβάνουν δῶρον τὰ «Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα» — ἐκ-
 δοσίς «Παναθηναίων» — τόμον περιέχοντα τὴν «Βάρεγκαν
 'Ολέσσοβα» μυθιστόρημα Μαξίμ Γόρκυ μετάφρ. Γρ. Ξενοπού-
 λου καὶ 10-15 ξένα διηγήματα, κατὰ μετάφρασιν διαφόρων
 συνεργατῶν μας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον ἑταιρικὸν 10.000.000.—'Αποθεματικὸν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμαις, 'Αλεξανδρείᾳ
 Χανίοις καὶ 'Ηρακλείῳ Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων
 Τρεχ/νοι λ/σμοὶ ἡγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, 'Ενοικίσεις χρηματοκιβωτίων εἰς ἰδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰς χρυσὸν ἢ τραπεζογραμμάτια:

3⁰/₀ εἰς πρώτην ζήτησιν.—3¹/₂ ⁰/₀ ἀπόδοσις μετὰ 6 μηνάς.—4⁰/₀ μετὰ ἐν ἔτος.—5⁰/₀
 μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, πρὸς 4⁰/₀.

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

N. CONSTANTINIDES

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

MARCHAND-TAILLEUR

30 — 'Οδὸς Σταδίου — 30

30 — Rue de Stade — 30

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ Α. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΑΣ

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIÈRE & Co

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

Costumes-tailleur pour Dames.

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE

SSURANCE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ

ΕΔΡΑ: ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Τῷ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

'Ενεργητικὸν
 'Ετήσιον εἰσόδημα
 Πληρωθέντα ποσά

Διρ. 'Αγγλ.	8,688,242.14	Δραχ.	347,529,683
" "	1,332,130.05	" "	53,285,201
" "	19,549,056.00	" "	781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΤΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

"Ωστε ὁ ἀσφαλιζόμενος νὰ εἴναι ἐν γνώσει τῶν ὁρῶν ὑφ' ὅδς ἀσφαλίζεται.

Συμμετοχὴ τῶν ἀσφαλιζομένων κατὰ 90 ⁰/₀ εἰς τὰ κέρδη.

'Ασφάλεια ἰσόβιοι, μικταὶ, προικοδοτήσεις κτλ.

'Υποκατάστημα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Κοραῆ 5.

Διευθυντὴς
 Β. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νομικὸς Σύμβουλος
 Δ. ΡΑΛΛΗΣ βουλευτὴς κλπ.

Τραπεζίτης τῆς ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι: Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
Καλλιτεχν. Διακοσμήσεις Οικοδομῶν

Ἀδελφοὶ Ρόδιοι, ὁδὸς Βουλῆς, 8.

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κουμώσεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.

Modes

Ἑρμεῖον, Ἑργοστάσια φορεμάτων, ἐπανωφο-
 ρίων, ἀσπρορρούχων, στηθοδέσμων (cor-
 sets) πύλων, ὅλοι οἱ τελευταῖοι νεωτερι-
 σμοί, Γαλλίδες ράπτριαι, καὶ ράπται, αἱ
 Mlles Jeanne, Henriette, Clémence κλπ.

Μαρμαρογλυφεῖα

Ιωάννης Γ. Χαλδούνης, ὁδὸς Πανεπιστημίου 69

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκη, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδου, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1886

ΑΘΗΝΑΙ—ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ
 ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
 Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ,
 ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων
 ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων Λογαριασμοὶ
 τρεχοῦμενοι.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ:

3 1/2 ο/ο ἐτησίως, ἀπόδοσις εἰς πρώτην ζήτησιν.

4 " " " " μετὰ ἓνα μῆνα.

4 1/4 " " " " τρεῖς μῆνας.

4 1/2 " " " " ἑξ μῆνας.

5 " " " " ἓν ἔτος.

5 1/2 " " " " 2 ἔτη καὶ πλέον.

ΦΥΛΑΞΙΣ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΤΙΜΑΛΦΩΝ ἐπὶ ἐλαχίστοις ἀσφα-
 λίστροις.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ἐπὶ ἀνατοκισμῷ.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΟΣΕΙΣ πρὸς ἀγορὰν λαχ. ὁμολογιῶν τῆς Ἑ-
 θνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ
 ἐπὶ ἀπλῇ μεσιτείᾳ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν, με-
 τάλλων, χρηματοκιβωτίων κλπ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΤΕΙΡΓΑΣΜΕΝΑ Βυρσοδεψίου Μοσχάτου.

ΔΕΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ New-York. Γενικὸν Πρακτορεῖον ἐν

Ἑλλάδι.

ΝΕΟΝ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

20 Ὁδὸς Νικίου 20

Ἀναλαμβάνομεν τὴν κατασκευὴν φωτοσιγ-
 κογραφίων δι' ἑφημερίδας, περιοδικὰ, καὶ ἐν
 γένει παντὸς εἶδους καλλιτεχνικὰς ἐκτυπώσεις-
 Ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐπὶ τῶν μετάλλων Ζίγ-
 κου, Χαλκοῦ ἢ Ὀρειχάλκου. Τελεία ἀπόδοσις
 τῶν ἡμισκίων καὶ τῆς φυσικότητος τῆς φωτο-
 γραφίας.

Τιμαὶ ἐκτὸς παντὸς συναγωνισμοῦ.

Θ. Μολιανὸς

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ

Γ. Ι. ΡΑΖΗ

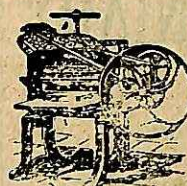
Ἀθῆναι—ὁδὸς Σταδίου—Ἀρσάκειον

Ἀγορά, Πώλησις, Ἀνταλλαγή.

TIMBRES-POSTE USÉS

G. I. RASIS

Athènes, Rue Stadiou, Arsakion

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
 & ΓΡΑΜΜΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΣΠΥΡ. ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀθῆναι, ὁδὸς Κολοκοτρώνη, 7.

Ἑργασία καλλιτεχνική. — Ὑλικά
 α' τάξεως. — Τιμαὶ συγκαταβατικά.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπιμελητὴς τῆς Νευρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὡραὶ συμβουλῆς 3-5 Μ. Μ.

Ὁδὸς Πινακωτῶν 18

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44

ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

Διασταύρωσις ὁδῶν Νίκης καὶ Ἑρμοῦ.

Φωτογραφίαι παντὸς εἶδους

Μεγεθύνσεις χρωματίζονται μὲ παστέλ.

ΕΙΣ ΤΟ

ΕΙΔΙΚΟΝ

ΤΑ ΚΑΠΕΛΛΑ ΣΑΣ

21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21

ΚΑΘΕΚΛΟΠΟΙΕΙΟΝ

"ΤΑ ΤΕΜΠΗ,"

ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΑΡΔΑΡΑ

ΟΔΟΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ 23

ΣΤΕΡΕΟΤΗΣ, ΚΟΜΨΟΤΗΣ,

ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑ

Δεχόμεθα καὶ παραγγελίας ἐπικδευνῶν.

"ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ"

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΑΜΑΝΟΣ

Δέκα συντάχται καὶ δόκκληρον ἐπιτελεῖον συνεργατῶν.

Ἄρθρα ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας,

εἰδήσεις ἀκριδέσταται,

Τηλεγραφήματα ἐξ Εὐρώπης

Τὸ ποικιλώτερον Ἀθηναϊκὸν φύλλον.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἑσωτερ. Τρίμηνος Δρ. 8. - Ἐξάμηνος Δρ. 15. - Ἐτησία Δρ 30.

Ἐξωτερικοῦ. Ἐξάμηνος Χρ. φρ. 25. - Ἐτησία Χρ. φρ. 45.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν
 (ὁδὸς Βουλῆς ἀριθ. 61).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»

(Ἐφημερὶς οἰκονομολογικὴ καὶ πολιτικὴ)

Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον

Δημοσιεύουσα πλουσίαν καὶ ἐπὶκαιρον οἰκονομολο-
 γικὴν ὕλην καὶ χρηματιστικὸς πίνακας.

Ἰδιοκτῆτης καὶ Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ

Συνδρομὴ ἑτησία: Ἑσωτερικοῦ Δραχ. 20

Ἐξωτερικοῦ Φρ. Χρ. 20

Γραφεῖον: Ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Σταδίου 54.

"ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ"

(Εἰκονογραφημένον ναυτικὸν περιοδικὸν)

Τὸ μόνον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν

ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

Συνδρομὴ ἑτησία Ἑσωτερικοῦ δραχ. 10

Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 10

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται

κ. Κ. Αὐγέρην Ἀθήνας.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Γ. Γ. ΓΟΥΔΙΕΛΜΟΥ & ΣΑΣ

Ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου 22

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Δ. Σακελλαρίου Τόμος 3.	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 780	» 10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 872	» 12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ολυμπίου	» 360	» 6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 1100	» 11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	» 1000	» 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	» 1146	» 10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	» 1080	» 10

Εύρισκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Ὑπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλληλοι, μὴ φοβῆσθε, δὲν πρόκειται νὰ πάρετε τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους σας. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημάτων τοῦ κ. **Σκαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειότης ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φιλόκαλοι πελάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀριστοτεχνήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖράς των θαυμάζοντες αὐτά. Νομίζετε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάστε ἀπὸ τὸ ὑποδηματοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῇτε.

Εὐρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν **Προαστείου** ἀρ. 10

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ^Α

ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Ἀνώτατα βραβεῖα καὶ διπλώματα τιμῆς εἰς τὰς διαφόρους Ἐκθέσεις οἱ μόνοι δὲ εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσὶν τοῦ 1900 τῶν Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλα Βραβεῖα (Grand prix).

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΞΑΓΩΓΗ 1000 ΟΚΑΔΩΝ

ΚΟΛΩΝΙΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΥ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ

Βραβεῖα Παγκοσμίου Ἐκθέσεως Παρισίων καὶ Δ' Ὀλυμπιακῆς Ἀθηνῶν. Ἡ καλλιτέρα, πλέον ἀρωματικὴ καὶ ἡ μᾶλλον κατάλληλος διὰ λουτρά, ἐντριβὰς κ.λ.π.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ χύμα καὶ εἰς φιάλidia ἀντὶ δραχ. 4 τὴν ὁκτῶν.

Διανικῶς καὶ χονδρικῶς.

Εν Ἀθήναις, εἰς τὸ Κουρεῖον
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ ὁδὸς Σταδίου 8.

Εν Πειραιεῖ, παρὰ τῷ κατασκευαστῇ
ΜΑΤΘΑΙΩ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ ὁδὸς Φίλωνος 86.

Τὸ ἀρχαιότερον ἐργοστάσιον Κολωνίας
Ἰδρυθὲν τῷ 1884

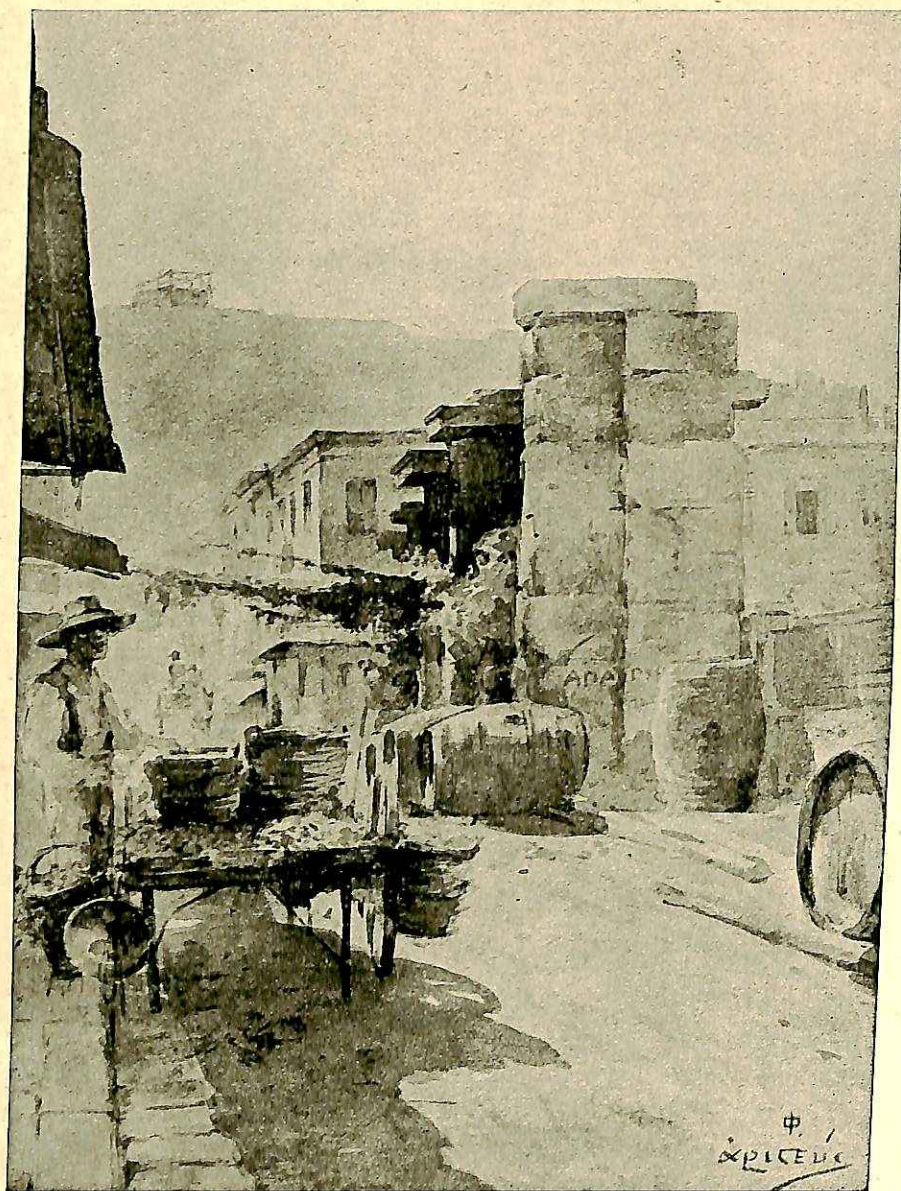
ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

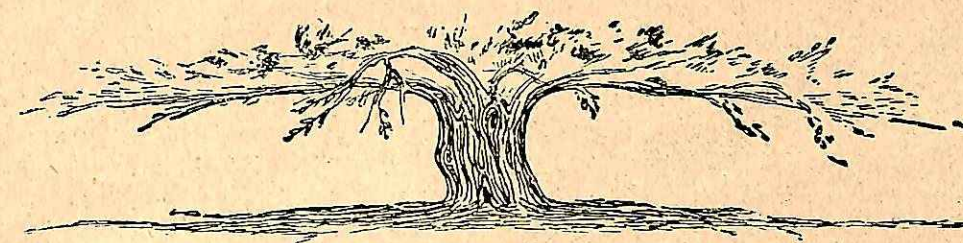
Ὁδὸς Ἑρμοῦ Ἀθῆναι

Πλοῦτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξαφύλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.
Ἐθθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ
Η ΠΑΛΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΥΠΟ Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'
15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1904

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΗΜΑ

Πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἡ ἀληθινὴ δαντέλλα καὶ τὸ παλαιὸν κέντημα ἔγειναν πάλιν τοῦ συρμοῦ. Διὰ πολλὰ χρόνια εἶχαν λησμονηθῇ τὰ λεπτάτα αὐτὰ προϊόντα ἀρχαιοτάτης χειροτεχνίας. Ἡ δαντέλλα πραγματικῶς ἦτο γνωστὴ εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν. Ἦνθισεν εἰς Βενετίαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ ἐκεῖθεν μετεδόθη εἰς τὰ βόρεια κράτη. Ὁ μεγαλοφυὴς Κολβέρ ἐδωκε προνόμιον εἰς μίαν κυρίαν Ζιλμπέρτ ἐξ Ἀλανσὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐνετικῆς δαντέλλας εἰς τὴν Γαλίαν. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ὀφείλεται ἡ κατασκευὴ τῆς πρωτοτύπου καὶ ὡραίας δαντέλλας τῆς Ἀλανσόν. Ἡ Νορμανδία ὕστερα ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς δαντέλλας, καὶ ἐτροποποιήθη εἰς τὰς διαφορὰς πόλεις αὐτῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας καὶ τὸ σχέδιον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσης μετεδόθη ἡ χειροτεχνία, καὶ σώζονται σήμερον ἀκόμη δαντέλλαι παλαιολόγης ἐποχῆς.

Τὸ κέντημα φείνεται νὰ ἔχῃ παλαιότεραν ἀκόμη καταγωγὴν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλληνικῆς ἀκμῆς αἱ γυναῖκες κλεισμέναι εἰς τὸν γυναικωνίτην ἐργάζοντο τὰς λεπτὰς γυναικείας χειροτεχνίας. Ἡ Ἑλένη κεντᾷ μὲ τὰς ἱκετιδας τῆς τὰς μάχας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων. Ἡ Ὀμφάλη κρατεῖ τὴν ἡλακίτην. Ἡ Πηνελόπη ὑφαίνει. Δὲν διεσώθησαν αἱ λεπτὰ ἐργασίαι τῶν Ἑλληνίδων τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἡ γλυπτικὴ εἰς τὸ λευκὸν μάρμαρον δίδει καὶ σήμερον ἰδέαν τῆς λαμπρότητος τῶν περιβολῶν μὲ τὰς κεντημένας παρυφάς.

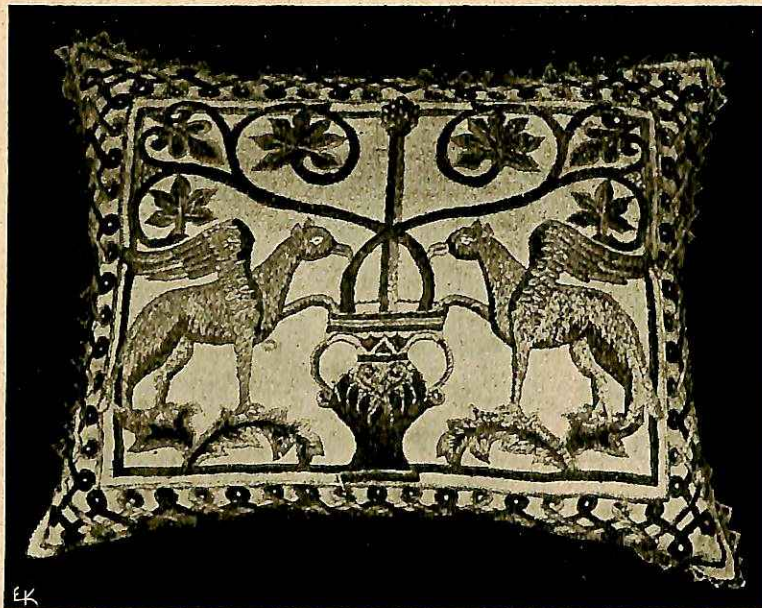
Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀκόμη διετηρήθη τὸ κέντημα καὶ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τοὺς βωμούς.

διὰ τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων καὶ διὰ τὰ ἱμάτια τῶν ἐξ αἵματος πριγκήπων. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος τὸ κέντημα δὲν στολίζει μόνον τὰ ἱερὰ ἄδυτα καὶ τὰ βασιλικά παλάτια ἀλλὰ καὶ τὰ μέγαλα τῶν πλουσίων. Κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὺν αἰῶνα ἡ κατασκευὴ τοῦ κεντήματος διαδίδεται, ἐκλεπτύνεται καὶ μεταβάλλεται εἰς πραγματικὴν βιομηχανίαν. Τότε τὸ λευκὸν κέντημα κατέκλυσε συγχρόνως ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως τὸ σχέδιον, ἐὰν δὲν ὑστέρησεν εἰς καλαισθησίαν, ἔγεινεν ἀπλούστερον διὰ νὰ προσαρμοσθῇ εὐκολώτερον πρὸς τὴν δίψαν τῆς βιομηχανικῆς ὑπερπαραγωγῆς. Αἱ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα περιορίσθησαν εἰς τὸν γυναικεῖον ἱματισμὸν καὶ πολὺ ὀλίγον εἰς τινὰ οἰκιακὰ εἶδη. Ἀφ' οὗτο ὅμως ἡ νέα τέχνη διεσπάρθη μὲ λεπτοτέραν καλαισθησίαν τὴν ἐπίπλωσιν καὶ τὸ στολισμὸν τῶν σπιτιῶν, ἐπανῆλθεν ἡ ὁρῆσις διὰ τὰς παλαιὰς πολυτελεῖς καὶ λεπτότητας δαντέλλας καὶ τὰ κεντήματα. Ἡ χειροτεχνικὴ αὕτη βιομηχανία λαμβάνει τώρα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ἀναζητοῦνται μὲ πολλὴν ἐπιμονὴν παλαιὰ δαντέλλαι καὶ κεντήματα μὲ ὡρὰ σχέδια, δυνάμενα εὐκολώτερον νὰ προσαρμοσθοῦν μὲ τὰς προτιμήσεις τοῦ νεωτερισμοῦ.

Ἡ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ μας ἀγωγὴ δὲν μᾶς ἐπέτρεψε νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ ἐπωφεληθῶμεν ἀπὸ τὸν συρμόν. Ἐγίναμεν καὶ τώρα, ὅπως καὶ εἰς κάθε παρομοίαν περίστασιν, ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἐμπορικῆς. Ἦλθαν τρεῖς βερολινέζοι ἐμποροὶ ἐβραϊκῆς κατα-

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΓΕΙΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΛΕΣΤΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧ. ΔΟΥΚΕΩΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΓΟΡΑ...
ΗΜΕΡΟΜ...
ΑΡΙΘ...
26-4-85
35013

γωγής, οἱ ὅποιοι περιώδευσαν τὴν Ἑλλάδα πωλοῦντες ἐπιδεικτικά ἀντικείμενα γυναικείου στολισμοῦ καὶ ἀγοράζοντες μὲ εὐτελῆ ποσὰ παλαιὰς δαντέλλας καὶ κεντήματα. Εἶνε περιττὸν νὰ εἰπωμεν πῶς οἱ τρεῖς ἔμποροι ἔκαμαν τὴν τύχην των. Μόνον ἀπὸ τὰς ὡραίας δαντέλλας τῆς Μυκόνου, τὰς ὁποίας ἐπιμονώτατα καὶ ἐπιτηδειότατα συνέλεξαν, θὰ ἐκέρδισαν μεγάλα ποσά. Εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἔξεμεταλλεύθησαν τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν χωρικῶν διὰ νὰ κάμουν μὲ πολὺ μικρὰ ποσὰ πολὺ ὡραίαν συλλογὴν κεντημάτων καὶ δαντελλῶν παλαιῶν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν δὲν χάνομεν μόνον πράγματα ἀξίας, ἀλλ' ὑστεροῦμεν εἰς βιοτεχνίαν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶνε ἑλληνική. Ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, πολὺ περισσότερον καὶ τῆς Ἰταλίας, ἡ Ἑλλὰς παρουσίαζεν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν παλαιῶν κεντημάτων καὶ δαντελλῶν μεγαλειότερον ἐνδιαφέρον καὶ ἂν συμβαίῃ νὰ ὑστερῇ κατὰ τὴν ποικιλίαν, ἔχει ὅμως πάντοτε τὸ πλεονέκτημα ὅτι αἱ δαντέλλαι εἶνε παλαιότεραι καὶ τὸ σχέδιον ἔχει τὴν πρώτην ἀφειρηρίαν του ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων ἐποχῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς. Δὲν διανοήθη κανεὶς νὰ μελετήσῃ τὴν πρώτην καταγωγὴν τοῦ κεντήματος τῶν νυμφικῶν φορεμάτων τῶν χωρικῶν τῆς Κορίνθου, τῶν Θηβῶν, τῆς Ἀττικῆς. Δὲν γνωρίζομεν ποῖα ἦσαν τὰ πρώτα σχέδια καὶ πῶς ἐτροποποιήθησαν μὲ

KENTHMA BYZANTINON TΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ
Φ. ΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

τὸν καιρὸν. Ὅτι ὅμως ἔχουν τὴν πρώτην ἀφειρηρίαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς προκύπτει ἀπὸ τὴν πρώτην προσεκτικὴν ἐξέτασιν. Εἰς τὰς μπόλιας, τὰ μανδύλια τῆς κεφαλῆς τῶν θηβαίων χωρικῶν, ὑπάρχει ὁ φοινικικός μαϊάνδρος, ἡ γραμμὴ ἡ ἀπεικονίζουσα τὴν κυματώδη θάλασσαν, γραμμὴ πολὺ συνήθης εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην. Ἐπίσης εἰς τὰ σιγούνια τῶν χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς εὐρίσκεται ὁ ἔχινος τῆς δωρικῆς στήλης καὶ ἄλλαι πολλαὶ γραμμαὶ ὑπάρχουν ὑπενθυμίζουσαι ἀρχαῖον σχέδιον. Καὶ ὁ τρόπος ἀκόμη τῆς κατασκευῆς τῶν κεντημάτων τούτων πείθει ὅτι τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ἀνήκει εἰς πολὺ μακρυσμένης ἐποχῆς καὶ ὑπέστη μόνον τὰς ἀλλοιώσεις τὰς ὁποίας καὶ ἐν ἀρχαῖον κείμενον διὰ μέσου χειρῶν ἀντιγραφῶν ἠδύνατο νὰ πάθῃ. Αἱ παλαιαὶ αὐταὶ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα, τὰ ὁποῖα κατεσκευάζοντο εἰς τὰ χωριά τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὴν Κόρινθον, τὰς Θήβας καὶ ὀλιγίστας νήσους, δὲν ἀπετέλουν βιομηχανίαν οὔτε ἐγίνοντο ἐμπόρευμα, ἀλλ' ἦσαν τὸ προῖον πολυτελοῦς ἐργασίας τῆς νεαρᾶς χωρικῆς προετοιμαζούσης τὰ προικιά της. Ἡ χωρική ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀρχίζει τὸ κέντημα διὰ τὰ νυφιάτικα της, ἔχουσα ὑπόδειγμα τὰ φορέματα ποῦ ἐκέντησεν εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις ἢ μάνα της. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἀλληλοδιαδόχου καὶ μακρᾶς ἀσκήσεως, ἡ δεξιότης εἰς τὸ κέντημα μεταδίδεται κληρονομικῶς καὶ τὰ νέα κεντήματα δὲν ὑστεροῦν, οὔτε ἀπομακρύνονται οὐσιαστικῶς τῶν παλαιῶν.

Τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον ἀκόμη, ἀλλὰ δυστυχῶς παρὰ πολὺ περιορισμένως εἰς ὀλίγα χωριά καὶ μεταξὺ τῶν πλέον εὐπόρων καὶ οἰκοκυρεμένων οἰκογενειῶν. Αἱ νέαι ἀνάγκαι, αἱ ὁποῖαι ἀνεφάνησαν μὲ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν, ἔκαμαν τὰς χωρικός νὰ ἐγκαταλείβουν τὴν εὐγενῆ ἐνασχόλησιν τοῦ κεντήματος διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν προικίων. Πολλὰ χωρικά μάλιστα ἀναγκάζονται ἐκ τῆς στενότητος νὰ δώσουν ἀντὶ εὐτελεστάτου ποσοῦ τὰ νυφιάτικα φορέματα ποῦ ἔκαμαν μὲ ἐργασίαν ἐτῶν ἢ ἐκκληρονόμησαν ὥσάν κάτι πολύτιμον ἀπὸ τοῦς γονεῖς των. Εἶνε βέβαιον ὅτι διὰ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς

ζωῆς καταντᾷ περιττὴ πολυτέλεια διὰ τὴν χωρικὴν τὸ βαρυκέντητον σιγούνη. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλῃ νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐν ὡραῖον ἔθιμον, δὲν εἶνε ὅμως ὀρθὸν νὰ ἐκλείψῃ ἡ χειροτεχνία καὶ νὰ μείνουν ἀχρησιμοποίητοι τόσαι ἱκαναὶ χεῖρες διὰ κέντημα. Εἶνε διὰ τοῦτο λυπηρὸν ὅτι χάνεται ὁλονὲν ἡ δεξιότης, ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὀλιγοστεύουν αἱ καλὰ ἐργατίδες τοῦ κεντήματος, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦσαν νὰ στρατολογήθουν μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ὅτι ἐκλείπουν οἱ εὐνοϊκοὶ ὅροι οἱ παρουσιαζόμενοι σήμερον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν πολὺ νεωτεριστικῆς καὶ πολὺ ἐπικερδοῦς βιοτεχνίας, ἡ ὁποία ἐπὶ πλέον ἠδύνατον ἀποβῇ καθαρῶς ἑλληνική. Ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀποτελέσματα τῆς ἐλλείψεως πάσης βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀγωγῆς. Πάσχομεν ἀπὸ τὰς συνεπείας τοῦ ἀδιοργανώτου τῆς ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀφινόμεθα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν, ἐνῶ συγχρόνως ὁ πληθυσμὸς μένει βυθισμένος εἰς στερήσεις.

Ὅτι ἠδυνάμεθα ἀπὸ τὰς δαντέλλας καὶ τὰ κεντήματα νὰ ὠφεληθῶμεν καὶ νὰ ἀνακουφίσωμεν ἱκανὸν μέρος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἀποδεικνύει τὸ γεγονὸς τῆς εὐδοκιμήσεως τῆς Σχολῆς τοῦ Κεντήματος, τὴν ὁποίαν ἱδρυσεν ἡ ἐπίνοια εὐγενοῦς ξένης, τῆς λαίδης Ἑγετον. Μόλις πρό τινων ἐτῶν ἐσυστήθη ἡ Σχολὴ καὶ σήμερον ἔχει ἰδιόκτητον εὐπρεπὲς κατάστημα καὶ ἱκανὴν πελατείαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸν ὁργανισμόν τῆς Σχολῆς αἱ μαθήτριαι μέχρις ὅτου ἀσκηθῶν εἰς τὸ κέντημα, ἔχουν δωρεὰν παρὰ τῆς Σχολῆς ἐργαλεῖα καὶ ὕλικά. Ἀφοῦ ἐξασκηθῶν, προσλαμβάνονται πλέον ὡς ἑμισιοὶ ἐργατίραι καὶ ὁ μισθὸς ποικίλλει ἀναλόγως τῆς προόδου καὶ τῆς δεξιότητος ἐκάστης. Ἡ Σχολὴ ἔχει ὠρισμένας ὥρας ἐργασίας καὶ ὁργανισμόν τηρούμενον μὲ αὐστηρότητα, ὥστε αἱ μαθητεύουσαι νὰ ἐξασκοῦνται μὲ τὴν πειθαρχίαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκριβειαν. Αἱ δαντέλλαι καὶ τὰ κεντήματα γίνονται ἐπὶ παλαιῶν σχεδίων. Τὰ περισσότερα ὑποδείγματα ἔδωσαν αἱ ὡραῖαι δαντέλλαι τῆς Ρόδου. Ἡ Σχολὴ αὐτή, καλουμένη Βασιλικὴ Σχολὴ Κεντήματος, διευθύνεται ὑπὸ Συλλόγου Κυριῶν. Πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς πέντε ἄλ-

KENTHMA BYZANTINON ME ΔΑΝΤΕΛΛΑΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΚΟΛΗ

λας πόλεις ἔχει παρομοίας σχολὰς ὁ Σύλλογος οὗτος τῶν Κυριῶν, εἰς Ἀγυῖαν, Αἴγιναν, Βόλον, Κόρινθον καὶ Κορωπί. Εἰς μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν τὰ παλαιὰ σχέδια θὰ ἠδύναντο εὐκολώτερον νὰ εὐρεθῶν ἐργατίραι δυνάμεναι νὰ ἀναπτύξουν καὶ ἐπίδοσιν καὶ ἱκανότητα. Τὰ κεντήματα αὐτὰ γινόμενα ὁλονὲν μὲ μεγαλειότητα ἐντέλειαν, ἀρχίζουν νὰ ἔχουν ζήτησιν καὶ νὰ ἀποκοτῶν φήμην εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρωτεύουσαν, ὅπου κυρίως ἀποστέλλονται.

Ἴδου ὅτι μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπίνοian εὐφυοῦς κυρίας ἐγκαθίσταται μία χειροτεχνία, σώζονται παλαιὰ σχέδια, διαφημίζεται ἡ ἑλληνικὴ τέχνη καὶ ἐξασφαλίζεται ἀνετός ἡ ζωὴ εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν πτωχῶν ἐργατῶν. Ἡ ἐπιχειρήσις ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς εὐρυτέραν κλίμακα καὶ νὰ δώσῃ γενναιοτέρους καρπούς. Τὸ πρᾶγμα ἐπεβάλλετο ἀπὸ πολλῶν ἀποψέων ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως χειροτεχνίας, ἡ ὁποία θὰ ἔφερε καθαρῶς ἑλληνικὴν σφραγίδα. Ἰσχυρὸς ὅμως λόγος ἐπὶ πλέον ὅπως ἀναπτυχθῇ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς χειροτεχνίας, θὰ ἦτο ἡ ὑπάρχουσα κοινωνικὴ ἀνάγκη νὰ εὐρυνθῇ ὁ κύκλος τῆς γυναικείας ἐργασίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνοιχθῶν νέοι πόροι εἰς τὸν ἀτυχοῦντα γεωργικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας. Ἀνεξαρτήτως καὶ τῶν γε-

ωργικών και των οικονομικών κρίσεων, αυτή ή αύξησης του πληθυσμού επιβάλλει να ληφθούν τα μέτρα δια των οποίων θα εξασφαλίζεται ή προσφορά της εργασίας. Καί νομοθετικώς και διοικητικώς και δια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας ήμπορεί να πραγματοποιηθῇ τοῦτο. Εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν νέων ἑλληνικῶν νόμων δὲν ὑπάρχει κανείς, ὁ ὁποῖος νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν προστασίαν τῆς εργασίας, ἐνῶ τὰ νομοθετήματα τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρουσιάζουν πλεῖστα ὑποδείγματα τοιαύτης προνοίας. Ἡ ἐργασία ἀφ' ἑτέρου καθ' ἑαυτὴν εἶνε ἀνοργάνωτος, ἄνευ συνεκτικοῦ δεσμοῦ. Οἱ ἐργάται δὲν ἀποτελοῦν συνδικάτα πρὸς προστασίαν τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα παρέχει αὐτὸς ὁ ἠθικὸς νόμος τῆς εργασίας. Ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, ἐλκυσθεῖσα πρὸς τὸν ἔλεον τῶν ἀπόρων καὶ ἀσθενῶν, δὲν ἀνεξήτησεν ἕως τώρα νὰ βοηθήσῃ τὸν τίμιον καὶ φιλόπονον ἐργάτην, τὸν ἀγωνιζόμενον νὰ εξασφαλίσῃ τὴν θέσιν του. Ἰδοὺ οἱ λόγοι ἔνεκα τῶν ὁποίων προσκρούει εἰς τόσας δυσχερείας ἡ θεμελίωσις βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Καὶ τὸ ἑλληνικὸν κέντημα διὰ τοὺς ἰδίους λόγους χάνεται, καὶ αἱ ἐργάτιδες ἐκλείπουν, ἐνῶ τὴν ἰδίαν στιγμήν τὸ προῖόν τῆς βιοτεχνίας αὐτῆς εἶνε ἐπιζήτητον εἰς τὰς μεγάλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Τὸ χειρότερον

εἶνε ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν χάνονται αἱ ὑπάρχουσαι εὐνοϊκαὶ περιστάσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιοτεχνίας τοῦ κεντήματος καὶ τῆς δαντέλλας. Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐργάται καὶ ἐργάτιδες διὰ πληρεστέρας ἐκπαιδεύσεως ἀναπτύξουν ἀνωτέραν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀγωγὴν καὶ κατανοήσουν ὅτι μόνον μὲ ὀργανωμένην ἐργασίαν, ἠθικὴν ἀλληλεγγύην καὶ εὐστοχον πρωτοβουλίαν ἡμπορεῖ νὰ εξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν των, δὲν θὰ ἔχουν νὰ ἐπωφεληθῶν ἀπὸ τόσας εὐνοϊκὰς περιστάσεις, τὰς ὁποίας σήμερον ἀκόπως ἐκμεταλλεύονται ἐπιτηδαιότεροι ἄλλοδαποί.

Τὸ ἑλληνικὸν κέντημα θὰ κατασκευάζεται εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐργαστήρια, ἐνῶ ἡ ἐπιτηδεῖα διὰ κληρονομικῆς ἰδιοφυίας καὶ μακρᾶς ἀσκήσεως ἐργάτις χωρὶς τῆς Ἀττικῆς, τῆς Κορίνθου ἢ τῶν Θηβῶν θὰ μαραινέται εἰς τὴν μεγαλειέταν στέρησιν. Αὐταὶ εἶνε αἱ κύριαι ἀφορμαὶ τῶν κρίσεων αἱ ὁποῖαι ἀλλεπαλλήλως θὰ ἀναφαίνονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

Μαζὶ μὲ τὸ ἀποδημοῦν ἑλληνικὸν κέντημα χάνεται μία ἀκόμη πηγὴ πλούτου διὰ τὴν χώραν καὶ εἰς πόρος, ὁ ὁποῖος ἡμποροῦσε νὰ φέρῃ τὴν ἄνεσιν εἰς χιλιάδας ἴσως ἐργατικὰς οἰκογενεῖας, αἱ ὁποῖαι ζῶσι σήμερον ὑπὸ τὰς ἀθλιεστέραις κοινωνικαῖς συνθήκας.

Σ ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Α Η Τ Ο Σ

Στὴν Κυρία Μαρία Ελπίδα τοῦ Ἑδβερτον

Στὸ δρόμο ποῦ ἀνεβαίνεις
Καὶ φῶς σὲ ζώνει θεῖο,
Δὲν εἶνε μεγαλεῖο
Πλὺ θλιβερὰ τρανό,

Κανένα, σὰν κι' ἐσένα,
Ποῦ ἐνῶ τῇ γῇν ἀγγίζεις,
Ἀμέσως φτερουγίζεις
Στὸν ἔρημο οὐρανό.

Μόνον ἡ σκέψη μοιάζει,
Οὐρανοδρόμε, ἐσένα,
Με τὰ φτερὰ ἀπλωμένα
Πρὸς τὸ ἀγνωστον ὁρμᾷ,

Αἰτὸς κιαυτῇ, πασχίζει
Πλὺ νὰ πετάξῃ ἀκόμα,
Δεμένη ἀπὸ τὸ χῶμα
Μ' ἀλύτρωτα δεσμά ..

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ

ΣΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Μία φορὰ μοῦ συνέβηκε ἓνα παράξενο πρᾶγμα. Τὸ διηγήθηκα πολλὰς φορὰς ἀπὸ τότε, κι' ὅσοι τ' ἀκούσανε γέλασαν μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου καὶ βρίσκουν εὐχαρίστησι νὰ μοῦ τὸ θυμίζουν ἀκόμη καὶ νὰ γελοῦνε. Καὶ ἦτανε τρῶντι περίεργο. Γιατὶ πῶς μπορεῖ κανένας, ἀφοῦ ἔφυγε μὴ φορὰ γιὰ καλὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του καί, γιὰ ἓνα, δύο, τρεῖς μῆνες δὲν ἐγελᾶσθῃκε, σὲ μὴ στιγμή ἀφηρημάδας, νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ παλαιὸ του σπίτι καὶ νὰ χτυπήσῃ τὴ θύρα του, μὲ τὴν ἰδέα πῶς κατοικεῖ ἀκόμα ἐκεῖ μέσα, νὰ τὴν πάθῃ ἔξαφνα ὕστερα ἀπὸ τέσσερες ὁλόκληρους μῆνες καὶ μὴ νύχτα νὰ χτυπᾷ μὲ ὅλη τὴν ἀφέλεια μὴ θύρα ποῦ δὲν εἶνε δική του; Καὶ ὅμως τὰ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ ἔπαθα ἐγὼ καὶ δὲν εἰμφορῶ ἀκόμα νὰ τὸ ξεχάσω.

Ὅταν ὁ πατέρας μου ἔχασε τὴν περιουσία του ἀπὸ μὴ ὥρα σὲ ἄλλη, ὅπως χάνονται τόσα πρᾶγματα στὸν κόσμον, τὰ κτήματά μας ἐπουλήθησαν ἓνα - ἓνα στὴ δημοπρασία. Τελευταία ἦρθε καὶ ἡ σειρά τοῦ σπιτιοῦ μας. Μία κυριακὴ πρωΐ, πρὶν πάμε στὴν ἐκκλησία, - ὁ σπῖτι ἦτον ἀκόμη δικό μας. Ὅταν γυρίσαμε, μάθαμε πῶς καθόμαστε σὲ ξένο σπίτι. Καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ἔπρεπε νὰ ξεσπιτωθῶμε, ἀπὸ τὸ σπίτι ποῦ εἶχε κτίσει ὁ ἴδιος ὁ πατέρας μου, πέτρα πρὸς πέτρα, μηχανικὸς καὶ ἐπιστάτης ὁ ἴδιος, ἀκολουθώντας το νὰ ψηλῶνῃ σιγὰ - σιγὰ γιὰ μῆνες ὁλόκληρους ἀπὸ τὰ θεμέλια ὡς στὴ στέγη. Μίαν ἡμέρα ἐπὶ τέλους ἐκουβαλήσαμε τὰ πρᾶγματά μας. Ὁ πατέρας μου, μὲ ὅλη τὴν ἀρρώστεια, ποῦ τὸν εἶχε καρφωμένο γιὰ χρόνια σὲ μὴ πολυθρόνα, ἦτανε γενναῖος ἄνθρωπος. Καὶ μολονότι εἶχε δέκα χρόνια νὰ βγῇ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἔταν ἔβγαινε τώρα γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ, δὲν ἐδεῖλινε καθόλου. Ἐβάσταξε τὸν ἀποχαιρετισμό, σὰν παλληκάρι. Θυμοῦμαι μόνο πῶς σὰν τὸν ἐπιάσαμε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὸν βάλουμε στὸ ἀμάξι. δὲν ἐγύρισε καθόλου τὰ μάτια του πίσω, γὰ ἰδῇ τὸ σπίτι του, ποῦ ἄφινε. Ἦτανε μάλιστα βιαστικὸς καὶ ἀνυπόμονος νὰ φύγῃ μὴν ὥρα ἀρχίτερα.

— Ἐμπρός, ἀμαξᾷ, τράβη.

Ἐφώνησε μὲ φωνὴ ἀποφασιστική. Καὶ τὸ ἀμάξι ἐκύλισε. Ἡ μητέρα μου δὲν ἔλεγε λέξι. Ἐγὼ, καθισμένος στὸ ἀντικρινὸ σκαμνί, ἐκύτταζα τὸ περιβόλι μας ποῦ χανότανε πίσω μας καί, μέσα στὸ δροσερὸ πρωῒν φῶς, οἱ ἀνθισμέναις ἀκακίαις, καὶ ἡ γαζία μας ποῦ σκαρφάλωνε ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο κ' ἔδειχνε τὰ κίτρινα λουλούδια τῆς στὸν δρόμο, θαρροῦσα πῶς μοῦ μιλοῦσαν μὴ γλῶσσα ποῦ τὴν ἐκαταλάβαινα. Ἐπειτα δὲν ἔβλεπα παρὰ τῆς κορυφῆς τῶν δύο ψηλῶν κυπαρισσιῶν, στὴν ἀκρὴ τοῦ περιβολιοῦ, πίσω ἀπὸ τῆς μάνδρας καὶ τὰ χαμηλὰ σπίτια. Ὁ πατέρας μου μιλοῦσε γιὰ τὸν ὥραϊο καιρὸ καὶ κύτταζε τὰ νεόχτιστα σπίτια, ποῦ εἶχαν φυτρώσει ὁλοτρόγυρα, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ εἶχε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὅταν εἶχαμε κτίσει τὸ σπίτι μας, ἦτον ἐρημιά τριγύρω. Μία ἔκτασις ἀπὸ χωράφια καὶ μανδρότοιχους. Καὶ τὸ σπίτι μας ὁλομόναχο, μὲ τὸ μεγάλο του περιβόλι ἐφάνταζε σὰν παλατάκι ἀπάνω ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμάνι. Οἱ σπάνιοι διαβάταις ποῦ ἔπεφταν ὡς ἐκεῖ, ἔστεκαν καὶ τὸ καμάρωναν. Τώρα ὅλα τὰ οἰκόπεδα καὶ οἱ μάνδρες εἶχαν γεμίσει σπίτια, καὶ τὰ χωράφια εἶχανε γίνῃ δρόμοι, μὲ πλατεῖα πεζοδρόμια. Ὁ κόσμος εἶχε πλουτίσει. Ἐνα μπακαλόπουλο, ποῦ μᾶς ἔφερνε τὰ ψόνια στὸ σπίτι, εἶχε γίνῃ ἀφέντης καὶ εἶχε χτίσει ἀπὸ τὸν ἐπάνω δρόμο ἓνα παλατάκι. Ὁ πατέρας μου ποῦ τᾶβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ, ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, ποῦ εἶχε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὰ κύτταζε προσεκτικὰ καὶ εἶχε ἓνα χαμόγελο τόσο γλυκό, σὰν νὰ τὰ καμάρωνε...

Ὅταν ἐφθάσαμε στὸ καινούριο σπίτι, ἓνα σπίτι μὲ τὸ νοῖκι, χαμηλὸ καὶ μελαγχολικὸ, μέσα σ' ἓνα στενὸ δρόμο, ἐβοήθησα τὸν πατέρα μου νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὰ μάξι. Καθὼς τὰ πόδια του ἦσαν μισοπαρालυτικά, ἐκοπίασε πολὺ νᾶνεβῇ τὰ δύο τρίτα σκαλοπατία τοῦ καινούριου σπιτιοῦ. Ἐτέραςε μὲ κόπο τὴ στενὴ, χαμηλὴ θύρα. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεὶς ἂν ἦτανε λυπημένος ἢ πονοῦσε. Τὸν ἐκαθίσταμε ἀπάνω σὲ μὴ καρέκλα καὶ τὸν ἀνεβάσαμε τὴ σκάλα. Ποιὸς ξέρει πότε θὰ ξαναβγαίνει πάλι ἀπὸ τὴ στενὴ, χαμηλὴ θύρα ὁ καὶνόμενος ὁ πατέρας...

Ἐγὼ ξαναγύρισα πάλι στὸ σπίτι μας νὰ φροντίσω γιὰ τὴ μετακόμισι τῶν ἄλλων ἐπιπλῶν. Τὰ παλαιὰ μας ἐπιπλά ἐβγαίνουν μὲ κόπο ἀπὸ τὴ θέσι τους. Τόσα χρόνια ἀκίνητα καὶ ἤσυχα, τὰ βαρεῖα ἐπιπλά, εἶχαν κολλήσει ἐπάνω στὰ χρώματα τοῦ πατώματος, σὰν νὰ εἶχαν γίνῃ ἓνα πρᾶγμα μὲ τὸ σπίτι. Ἐνόμιζε κἀνέναν πῶς δὲν ἤθελαν νὰ ξεκολλήσουν. Καθὼς τὰ τραβοῦσαν καὶ τὰ ἔσερναν βάνανσα οἱ χαμᾶληδες, ἔτριζαν καὶ βογγοῦσαν πονετικά.

Σιγά-σιγά, μὲ κόπο πολὺ, τὰ ξεκόλλησαν οἱ βαστάζοι καὶ τὰ κατέβαζαν ἀπὸ τὴ μεγάλη, μαρμαρένια, σκάλα. Ἐνα-ἓνα κατέβαιναν τὰ βαρεῖα ἐπιπλά: ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου με τὰδεϊανὰ ἀράφια της, ποῦ ἔκρυβαν τὰ μεγάλα χρυσὰ βιβλία, μὲ τῆς ὥραιες ζωγραφίες, ποῦ μοῦ ἄρεσε τόσο νὰ τὰ φυλλομετρῶ, πρὶν μάθω ἀκόμη τὸ ἀλφάβητο τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς τραπεζαρίας μας, μὲ κρεμασμένα τὰ φύλλα του, σὰν φτερὰ μεγάλου πεθαμένου πουλιοῦ οἱ παλαιοὶ βενετσιάνικοι καθρέφταις, ποῦ ἐκαθρέφτιζαν τώρα τὰ πρόστυχα, ἰδρωμένα πρόσωπα τῶν βαστάζων· τὰ παλαιὰ κάδρα, ἐλαιογραφίαις παλαιῶν συγγενῶν, μὲ παρᾶξενα ὄνυχια καὶ λυπημένα πρόσωπα, καὶ στὸ τέλος τὸ σιδερένιο χρηματοκιβώτιο τοῦ πατέρα μου, βερὺν ἀκόμα καὶ δυσκολοκίνητο, συνωδευμένο ἀπὸ ἓνα πρόστυχον ἄνθρωπο, ποῦ τὸ εἶχε ἀγοράσει γιὰ νὰ τὸ ξαναγεμίσει, γιὰτὶ ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐχορηγίμεινε πιά, στὸ καινούριο μας σπίτι.

Σὲ λίγο ἄδειασε τὸ σπίτι. Ποῦ καὶ ποῦ στῆς γωνιῆς τῶν δωματίων ἦσαν ἀκόμη ὀγκώδη παλιόχαρτα καὶ σκουπίδια, κομμάτια ἀπὸ ἐφημερίδες, φάκελλοι ἀπὸ γράμματα, ἓνα σωρὸ περιττὰ μικροπράγματα, ὅλα γνώριμά μου, ὡς τὸ μικρότερο κουρέλι. Τὰ μάζεψα ὅλα μὲ εὐλάβεια καὶ τὰ πέταξα ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ ἄνεμος τὰ πῆρε, τὰ σκόρπισε καὶ τὰ στριφογύρισε, ὡς ποῦ χάθηκαν ἀπὸ μπροστά μου.

Τὰ δωμάτια ἦσαν ἄδεια τώρα καὶ ἔρημα. Ἐκαμα ἓνα γύρο μέσα στὴν ἔρημίαν τους καὶ τὰ βήματά μου ἀντηχοῦσαν μέσα στὸ ἄδειο διάστημα, μ' ἓνα ἤχον ἐνοχλητικὸ ποῦ μὲ πείραζε. Μοῦ ἦρθε νὰ σφυρίξω, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί. Ἐσφύριξα ἓνα παλαιὸ σκοπὸ. Ἦτον ὁ ἀγαπημένος σκοπὸς τῆς Ὀλγας, μὲ τὴ λευκὴ κεντημένη ποδιά, ποῦ τὴν εἶχα ἀγαπήσει ὅταν ἤμουν ἐπὶ τὰ χρονῶν. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς μοῦ ἐρχότανε στὰ χεῖλη πάντα, σὲ κᾶτι παρᾶξενες στιγμὲς σὰν αὐτὴ. Τὸ σφύριγμά μου ἀντήχησε μέσα στὰ γυμνὰ δωμάτια, μὲ μιὰ εὐθυμία μοναδική, ποῦ μοῦ θύμιζε μιὰ παλαιὰ ἐποχή, τὸν

καιρὸ, ποῦ οἱ ἐργάταις ἐπάνω στῆς ψηλὲς σκαλωσιές, τραβοῦσαν τῆς τελευταῖες πινελιὲς ἐπάνω στὰ ταβάνια τοῦ ἴδιου σπιτιοῦ κ' ἐσφύριζαν εὐθυμους σκοποὺς, μέσα στὸ νεόχτιστο σπίτι. Ἔτσι καὶ τότε ἀντηχοῦσε τὸ σφύριγμά τους μέσα στὸ ἄδειο διάστημα, ποῦ ὁ πατέρας μου κ' ἐγὼ καμαρώναμε τὰ ὥραϊα σχέδια ἐπάνω στοὺς νεοχρωματισμένους τοίχους.

Ἐπειτα ἔκαμα ἓνα γύρο ἀκόμα, στάθηκα στὰ ὀρθάνοικτα παράθυρα, κύτταξα τὸ περιβόλι μας, καταπράσινο καὶ ἀνθισμένο, μέσα στὸ δροσερὸ φῶς, ἀπὸ τὴν κρεβατοκάμαρα τῆς μητέρας μου καὶ τὸ πέλαγος ἀπλωμένο, ἤσυχο καὶ ἀκίνητο, μὲ χρυσὰ σπιθοβολήματα, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ δικό μου. Μοῦ ἦρθε πάλι νὰ καθίσω κοντὰ στὸ παράθυρο ποῦ περνοῦσα ὥρες ὁλόκληρες, σὰν χαζός, τὴν ὥρα ποῦ μ' ἔστελλαν νὰ διαβάσω. Τί εἶχε νὰ κἀνῃ σὰν δὲν θὰ ἤξερα αὐριο τὸ μάθημά μου. Δὲν ἦτανε ἡ πρώτη φορὰ. Δυὸ λευκὰ πανάκια ἐχάνοντο στὸ πέλαγος μακρυνά, ἔσβυναν σιγὰ μέσα στὰ τελευταῖα σύννεφα τοῦ ὀρίζοντος. Ἐκαμα νὰ πάρω τὴν καρέκλα μου. Δὲν εὐρῆκα τίποτε τριγύρω μου, ἀπὸ τοὺς τέσσερες τοίχους. Ἡ ἔρημία αὐτὴ μ' ἐτρόμαξε. Ἐφυγα, βιαστικά, μὲ τὴν ἰδέαν νὰ μὴ ξαναγυρίσω πίσω. Πῶς ἤθελα νὰ ἦμουν μαζί μὲ τὰ λευκὰ πανάκια ποῦ ἔφευγαν στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου!

Ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνο δὲν ξαναγύρισα. Ἀπόφυγα μάλιστα νὰ περάσω ἀπὸ τὸν παλιό μου δρόμο. Συχνὰ εὐρέθηκα σὲ ἀνάγκη νὰ τὸ κάμω, μὰ πάντα ἄλλαξα δρόμο, ἔκανα ἓναν ἀλλόγυρο καὶ τραβοῦσα τὴ δουλειά μου. Ὅχι ἔτσι, μόνο καὶ μόνο γιατί μοῦ ἔκανε λύπη νὰ ξαναβλέπω τὸ σπίτι, ποῦ δὲν ἦτανε πιά δικό μας. Ἐξ ἐναντίας ἡ λύπη αὐτὴ μοῦ ἔκανε κατὰ βάθος μιὰ εὐχαρίστησι καὶ πολλὰς φορὲς, ὅταν ἀπὸ μακρυνά, ξεχώριζα τῆς δύο κορυφῆς τῶν κυπαρισσιῶν, πίσω ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους καὶ τὰ χαμηλόσπιτα, μοῦ ἄρεσε νὰ στέκω καὶ νὰ τὰ κυττάζω σὰν παληοὺς γνωρίμους. Μὰ δὲν ξέρω, ἓνα περιστατικὸ μ' ἔκαμε νὰ κρυώσω μὲ τὸ παλαιὸ μας σπίτι καὶ νὰποφεύγω περισσότερο νὰ τὰντικρῶζω.

Μιὰ φορὰ ποῦ περνοῦσα ξενοιασμένος ἀπὸ κάτω, κᾶτι τι μὲ ξάφνισε. Ἐνα τραγοῦδι δυνατὸ, ἄγριο καὶ πρόστυχο, συνωδευμένο ἀπὸ παρᾶχορδα ὄργανα, μοῦ χτύπησε σι' αὐτιά. Γύρισα καὶ εἶδα τὰ παράθυρά του φωτισμένα, ἀνοικτὰ πέρα-πέρα, μὲ μιὰ βάνανση χαρά. Τὸ τραγοῦδι ἐβγαίνει ἀπὸ κεῖ μέσα κ' ἐξακολουθοῦσε δυνατὸ, μὲ διακοπὲς ἀπὸ γέλια καὶ ξεφω-

νήματα. Μέσα ἀπὸ ἓνα ἀνοικτὸ πορᾶθυρο εἶδα στὸν τοῖχο ἀπάνω νὰ γυαλίζουν ἐπιδεικτικά ἀραδιασμένα ἀπάνω σ' ἓνα ἐπιπλό, διάφορα γυαλικά καὶ ἀσημικά. Ἦταν στὸν ἴδιο τοῖχο, ποῦ ἀκουμποῦσε ἄλλοτε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου, μὲ τὰ σοβαρά, χονδρὰ βιβλία. Καὶ τὸ τραγοῦδι ἐξακολουθοῦσε ὁλοένα δυνατώτερο, ὁλοένα βραχνότερο...

Ἀπὸ τὴ στιγμὴν ἐκείνη τὸ σπίτι μας μοῦ εἶχε γίνῃ ξένο. Μιὰ ἀηδία μάλιστα εἶχε γεννηθῇ βαθειὰ μέσα μου. Τὰ βάνανσα τραγοῦδια καὶ οἱ χαρὲς τοῦ ταίριαζαν τόσο λίγο, ποῦ γιὰ μιὰ στιγμὴ δὲν ἤξερα ἂν πρέπη νὰ τὸ συχαθῶ ἢ νὰ τὸ λυπηθῶ. Θαρροῦσα πῶς κ' αὐτὸ βαθειὰ μέσα στὰ θεμέλιά του ἔπασχε, ἀπὸ τὴν εὐθυμία αὐτὴ. Ἦταν ἓνα σπίτι μελαγχολικὸ καὶ λυπημένο ἀπὸ τὰ νειάτα του. Ἡ χαρὰ ποτὲ δὲν ἀντήχησε μέσα του μὲ βιολιά καὶ τραγοῦδια. Ἦταν κ' οἱ χαρὰς του σιγαλαῖς καὶ μετρημέναις σὰν τῆς λύπης του. Μιὰ ἤσυχη μελαγχολία τὸ σκέπαζε πάντα, κ' ἓνας πόνος κρυφὸς κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη του. Ὁ πατέρας μου μπῆκε ἄρρωστος καὶ βασανισμένος ἐκεῖ μέσα, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν, καρφωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἡ μητέρα μου νοσοκόμος στὸ πλάι του, πιστὴ κ' ἀφωσιωμένη. Κ' ἐγὼ, ὅταν δὲν ἐκύτταζα τὴ θάλασσα καὶ τὰ λευκὰ πανάκια, ἀπὸ τὸ παράθυρό μου, καθισμένος δίπλα του, νὰ τοῦ διαβάζω ἀπὸ τὰ μεγάλα παλαιὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του, ποῦ δὲν τὰ καταλάβαινα μὰ τὰγαποῦσά. Καὶ ἡ ὑπηρετριά μας, μιὰ γοργά, χαροκαμένη, φορτωμένη λύπης, μὲ τὰ μάτια πάντα κόκκινα ἀπὸ τὰ παλαιὰ κλάματα, ποῦ εἶχαν στερέψει τώρα. Καὶ ὅλοι περπατοῦσαμε σιγὰ καὶ διακριτικὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ὡς καὶ τὰ πουλιά, μέσα στὰ κλαδιά τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας, τραγουδοῦσαν κ' αὐτὰ μὲ σβυσμένες φωνούλες. Καὶ ὅμως ἦτον μιὰ ὥραϊα καὶ εὐγενικὰ θλίψι, ἡ θλίψι τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τῆς λύπης τῆς ἄσχημης, ποῦ σὲ πιάνουν ἀπὸ τὸν λαϊμό, μέσα στὰκάθατα κατώγεια, μέσα στὴ σκιά καὶ τὴν ὑγρασία. Τὸ φῶς ἔμπαινε ἄφθονο καὶ ὥραϊο ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρα, ὁ λαμπρὸς ἥλιος ἀγκάλιαζε πρόσωπα καὶ πράγματα, ὁ μπάτης βαλσάμωνε μὲ τῆς θαλάσσιες μυρωδιὰς τὴ μελαγχολία μας καὶ ἡ εὐωδιασμένη ἀναπνοὴ τοῦ κήπου μᾶς ἔκανε πάντα συντροφιά. Ὡς καὶ τὰ παλαιὰ, θλιβερὰ πρόσωπα ἀπάνω στοὺς τοίχους, ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ξαναζήσουν κ' αὐτὰ σὲ μιὰ νέα ζωὴ, μαζί μας. Ὡ! χωρὶς ἄλλο τώρα, μὲ τὴ νέα του ζωὴ καὶ τὴν

καινούρια του χαρὰ, τὸ δυστυχισμένο τὸ σπίτι θὰ ἐνοιωθε μιὰ βαθειὰ λύπη καὶ μιὰ παρᾶξενη ἀποστροφή μέσα στὰ θεμέλια του. Τὸ λυπηθῆκα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν καρδιά μου κ' ἔφυγα μακρυνά καὶ δὲν θέλησα νὰ ξαναπεράσω πιά σιμά του.

Καὶ ὅμως πῶς μοῦτυχε νὰ ξαναγυρίσω ἐκείνη τὴ βραδεῖα κ' ἐγὼ δὲν τὸ καταλαβαίνω. Ὅσοι ἄκουσαν τὸ πάθημά μου, ἓνα ἀστεῖο πάθημα, γελοῦν ἀκόμη μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου. Γελῶ κ' ἐγὼ μὲ τὰ χεῖλια μου. Μόνο μὲ τὰ χεῖλια μου.

Εἶχαν περάσει τέσσερες μῆνες ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἄφισα γιὰ πάντα τὸ παλαιὸ μας σπίτι. Στὸ καινούριο σπίτι εἶχαμε φέρεи μαζί μας τὴ μελαγχολία μας, χωρὶς τὰ θαλάσσια δροσερὰ βάλσαμα τοῦ μπάτης, χωρὶς τῆς εὐωδιᾶς τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας. Ὁ πατέρας μου δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ στὴν καινούρια ζωὴ. Τώρα καταλαβαίνω πῶς ἡ ὁμορφιά τὸν κρατοῦσε στὸν κόσμον. Ἡ σκοτεινὴ λύπη τοῦ νέου σπιτιοῦ τὸν ἐπνίξε. Καὶ μιὰν ἡμέραν πέρασε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ, κάτω ἀπὸ τὴν στενὴ, χαμηλὴ θύραν. Καὶ τὸ πρόσωπό του ἦτανε πιὸ χαρούμενο καὶ πιὸ ἡμερο, τώρα ποῦ ἔφευγε, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐρχότανε.

Τέσσερες μῆνες, ναί, σωστοὶ τέσσερες μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἄφισαμε τὸ παλαιὸ μας σπίτι. Ἐνα βράδυ γύριζα νὰ κοιμηθῶ, μὲ μιὰ παρᾶξενη εὐθυμία. Ὁ νοῦς μου ἔτρεχε στὰ πιὸ εὐθυμὰ πράγματα τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ πόδια μου μ' ἔφερναν ἑλαφρὰ, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω ποῦ πηγαίνω. Ἐφθασα στὴ θύραν τοῦ παλαιοῦ μας σπιτιοῦ καὶ χτύπησα τὸ κουδούνι. Ὁ ἦχος μοῦ ἦτον γνωστὸς καὶ εὐχάριστος. Δυὸ χτυπήματα σὰν πάντα. Καὶ περίμενα νὰ μοῦ ἀνοίξουν. Μιὰ ἑλαφρὰ εὐωδία ἀπὸ τὰ νυχτολούλουδα μὲ χαιρετοῦσε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κήπου. Ἐξαφνὰ ἀνοίγει ἓνα παράθυρο. Ὁ κρότος του μοῦ φάνηκε πῶς μ' ἐξύπνησε ἀπὸ ἓνα ὥραϊο ὄνειρο σὲ μιὰν ἄσχημὴ ζωὴ. Εἶχα καταλάβει πιά τὴν πλάνη μου. Στὸ σπίτι μας δὲν ἀνοίγαν ποτὲ ἔτσι τὰ παράθυρα σὰν χτυποῦσε ἡ θύραν. Μὰ δὲν ἦταν πιά καιρὸς νὰ διορθωθῇ τὸ λάθος μου. Μιὰ στιγμὴ ἐσκέφθηκα νὰ τρέξω καὶ νὰ χαθῶ σὰν κλέφτης. Ἐμεῖνα ὡς τόσο καρφωμένος ἐκεῖ, μπροστὰ στὴ ξένη θύραν. Μιὰ φωνὴ ἄγρια μοῦ χτύπησε ταυτιά.

— Ποιὸς εἶνε;

Ἐμεῖνα βουβός.

Δεύτερη φωνή, ἀγριώτερη.

— Ποιὸς εἶνε;

— Ἐδῶ κάθεται, σὰς παρακαλῶ, ὁ κύριος..

Καὶ εἶπα μὲ ντροπὴ τὸ οἰκογενειακὸ μας ὄνομα, κρύβοντας τὸ πρόσωπό μου στὴ σκιά.

Τὸ παράθυρο ἔκλεισε δυνατά, μὲ λίγα μασσημένα ἄγρια λόγια ποῦ δὲν τὰ κατάλαβα. Τὸ λάθος ἦτανε δικό μου. Εἶχα χαλάσει τὸν βαρὺν ὕπνο ἑνὸς εὐτυχισμένου ἀνθρώπου.

Ἐτράβηξα τὸν δρόμο μου, μὲ μιὰ τρεμούλα στὰ γόνατα, μακριὰ ἀπὸ τὴν ξένη θύρα. Στὸ χαμηλὸ ταρατσάκι, δίπλα στὴ μάνδρα, ἕνα ταρατσάκι ποῦ σκέπαζε τὰ δωμάτια τοῦ κηπουροῦ μας, ἕνα μαῦρο κουλουριασμένο πράγμα, κοντὰ στὸν καπνοδόχο, μ' ἔκαμε νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου. Ἦτανε ἡ χαϊδεμένη μας ἡ γάτα. Πάντα στὴν ἴδια τῆς θέσι, κοντὰ στὸν καπνοδόχο.

Αὐτὴ μονάχα δὲν θέλησε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Ἐμείνε πιστὴ στὸ παλαιὸ σπῖτι. Καμμιά δύναμις δὲν εἰμποροῦσε νὰ ξεκολλήσῃ τὸ ἀδύνατο αὐτὸ πλάσμα, ἀπὸ τὴ στέγη ποῦ γεννήθηκε. Καί, δὲν ἤξεύρω πῶς, τὸ ἀσθενικὸ αὐτὸ πλάσμα μοῦ γέννησε κάποιον σεβασμὸ μὲ τὴ δύναμι τῆς ἀγάπης του. Ἐκαμα νὰ τὴν φωνάξω, νὰκούσω τὸ παραπονετικὸ μισοῦρισμά της, νὰ τῆς πῶ ἀκόμα, πῶς πέθανε ὁ καὶμένος ὁ πατέρας... Μὰ ὁ ἥσυχος, εὐτυχισμένος ὕπνος της, μοῦ φάνηκε σὰν κάτι τι ἱερό, κάτω ἀπὸ τὴν ὠραία ἀστροφεγγιά. Τὴν ἄφηκα νὰ κοιμηθῇ, κουλουριασμένη ἀπάνω στὸ δῶμα, δίπλα στὸν καπνοδόχο. Ἐγὼ μονάχα ἔπρεπε νὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ τὸ ξένο σπῖτι. Καὶ τράβηξα τὸν δρόμο μου, μὲ βιαστικὰ βήματα, σὰν κλέφτης.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Τὸ φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον ἔδη μοσίεισε πέρυσι ἐν Παρισίοις ὁ διάσημος ῥωσσοῦς καθηγητὴς Μετσνικόφ¹, μολονότι ὁ συγγραφεὺς του λέγει ὅτι ἀπευθύνεται « πρὸς τοὺς τυχόντας ἀνωτέρας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ ὠρισμένως πρὸς τοὺς φυσιολόγους », οὐχ ἦττον δύναται νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον κάθε ἀνεπτυγμένου καὶ κυριολεκτικῶς φιλοσόφου ἀνθρώπου, ὅχι μόνον εἰς τὰς μεγάλας τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος γραμμάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιεργωτάτας ἀληθῶς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως τοῦ λεπτομερείας. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πρώτη ἐκδοσις τοῦ βιβλίου, — ἴσως δὲ ἕως τώρα καὶ ἡ δευτέρα, — ἐξηντλήθη, δὲν ὑποθέτω δὲ ὅτι αἱ χιλιάδες αὐταὶ τῶν ἀναγνωστῶν ἦσαν ὅλῳ καὶ φυσιολόγοι!

Ἐν βιβλίον ἐπιστημονικὸν καὶ συγχρόνως φιλοσοφικόν, παρουσιάζον ὑπὸ νέαν ἀποψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, σπουδάζον ὑπὸ νέον φῶς τὰ μεγάλα καὶ αἰώνια προβλήματα τῆς ζωῆς, τοῦ γήρατος, τοῦ θανάτου, τῆς εὐτυχίας, ἐγκατεσπαρμένον μὲ γνώμας φιλοσόφων καὶ μὲ στίχους ποιητῶν, — τοιοῦτο γενικόν, τολμηρὸν καὶ ἀνθρώπινον βιβλίον, δὲν ἦτο δυνα-

τὸν νὰ ἐνδιαφέρῃ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τοὺς ἐπιστήμονας. Ὑπέσχετο καὶ αὐτὸ μίαν παρηγορίαν, — τὴν παρηγορίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπιζητεῖ κάθε δυστυχὴς « ἀνθρώπος, ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον » διὰ νὰπορήσῃ, νὰ σκεφθῇ, νὰ ἐρωτήσῃ, νὰ πιστεύσῃ, νὰπογοητευθῇ, νὰελπισθῇ καὶ νὰποθάνῃ.

Δὲν θέλω νὰ εἶπω, ὅτι ἡ παρηγορία τὴν ὁποίαν προσφέρει τὸ βιβλίον τοῦ Μετσνικόφ εἶνε ἀσφαλεστέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην. Τὸ σωτήριον αὐτὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου, τὸ ὁποῖον θάναφανῇ αἰρομένης τῆς σπουδαιοτέρας δυσαρμονίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, (καὶ θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ποία εἶνε αὕτη), διὰ γήρατος θαλεροῦ, ὑγιοῦς, ἀνωδύνου καὶ ἀκμαίου, ὁποῖον θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ μέλλουσα πρόοδος τῆς Ἐπιστήμης, — εἶνε μία ὠραία ὑπόθεσις, ἐπιδεκτικὴ μεγάλων ἀμφιβολιῶν. Ἀλλ' ἂν ἡ ὑπόσχεσις περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Μετσνικόφ εἶνε ἀρκετὰ ἀόριστος καὶ ἴσως χιμαιρική, ἡ μελέτη ὅμως τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας εἶνε εἰς αὐτὸ ἐξόχως θετική. Ἐδῶ δὲν ὁμιλεῖ ὁ φιλόσοφος, ἀλλ' ὁ ἐπιστήμων. Διὰ τὴν ὁ ἀνθρώπος εἶνε δυστυχής; Διότι ὁ ὁργανισμὸς του, τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ἐκ τῶν ζώων, τῶν μακρινῶν προγόνων του, καὶ αἱ συνῆλκεται ὑπὸ τὰς ὁποίας σήμερον ζῇ, εὐρίσκονται εἰς ἀσυμφωνίαν· διότι

(¹) Etudes sur la nature humaine—Essai de philosophie optimiste—par Elie Metchnikoff, professeur à l'Institut Pasteur. Paris, 1903. (Masson et Cie).

ή φύσις του έχει μερικάς ατελείας, δυσαρμονίας (désarmonies) ὥς τας ὀνομάζει ὁ συγγραφεύς, προσωρινὰς ἴσως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζουν πλεῖστα δεινὰ, εἰς μάτην καταπολεμηθέντα μέχρι τοῦδε καὶ διὰ τῆς θρησκείας, καὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης. Μόνη ἡ τελευταία αὕτη δὲν ἐχρεώκοπησεν. Ὁ σκοπὸς τῆς ἥτο, εἶνε καὶ θὰ εἶνε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς δυσαρμονίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, νὰ θεραπεύσῃ τὰ ἐξ αὐτῶν δεινὰ, νὰ παρατείνῃ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν ζωὴν, νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ὀργανισμόν, τέλειον καὶ εὐτυχῆ. Πρὸς τοῦτο ἐργάζεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μετσνικόφ εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον Παστέρ, ὅπου τὰ περιεργότατα πειράματά του καὶ τὰ ἀκόμη περιεργότερα συμπεράσματά του περὶ τοῦ γήρατος, — ὡς νόσου ἱασίμου, — τόσον ἐξεγείρουν ἐνδιαφέρον καὶ τόσας ἐμπνέουν γεροντικὰς ἐλπίδας. . . Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν τῆς λεξὶν ἡ θαυματουργὸς Ἐπιστήμη δὲν θὰ τὴν εἴπῃ βέβαια σήμερον ἢ αὔριον. . . Ἡμεῖς, ἡ παρούσα γενεὰ — καὶ τίς οἶδε πόσαι ἄλλαι ἀκόμη! — θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ φέρωμεν τὰς δυσαρμονίας μας καὶ τὴν δυστυχίαν μας. Καὶ ἀφοῦ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γίνωμεν εὐτυχεῖς, ἄς μάθωμεν τουλάχιστον διατί εἴμεθα δυστυχεῖς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ὑπάρχει ἐλπίς νὰ εὐτυχίσῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸ μέλλον. Δὲν εἶνε μία παρηγορία καὶ αὐτό;

Οἱ ἀναγνῶσται τῶν « Παναθηναίων », ὅσοι δὲν ἀνέγνωσαν τὸ περίφημον βιβλίον τοῦ Μετσνικόφ, θὰ ἤθελαν, ὑποθέτω, νὰ ἔβλεπαν ἐδῶ μίαν ἀκριβῆ περιλήψιν, προπάντων μετὰ τὸν θόρυβον, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἐσχάτως κ' ἐδῶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ ῥώσου ἐπιστήμονος. Τοῦ κόπου τούτου μὲ ἀπαλλάσσει ὁ συγγραφεύς, ὁ ὁποῖος συνοψίζει ὁλόκληρον τὸ βιβλίον εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον. Καὶ θὰ τὸ μεταφέρω, μὲ ὀλίγας μόνον προσθαφαιρέσεις.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, καταγόμενος ἀπὸ κάποιον ἀνθρωπόμορφον πύθηκον, ἐκληρονόμησεν ὀργανισμόν κατάλληλον διὰ συνθήκας ζωῆς ὅλως διαφόρους ἀπὸ ἐκείνας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀναγκάζεται τώρα νὰ ζῇ. Προικισμένος δι' ἐγκεφάλου ἀπείρως πλέον ἀνεπτυγμένου ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τῶν προγόνων του ζῶν, ὁ ἄνθρωπος διήνοιξε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνωτέρων ὄντων. Ἡ τόσον ἀπότομος αὕτη μεταβολὴ φύσεως, ἐπέφερε πλήθος ὀργανικῶν δυσαρμονιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶνε τόσον ζωηρότε-

ρον αἰσθηταί, ὅσον οἱ ἄνθρωποι γίνονται νοημονέστεροι κ' εὐαισθητότεροι. Ἐκ τούτων πληθὺς δυστυχῶν, τὰς ὁποίας ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπότης προσεπάθησε νὰ ἐπανορθώσῃ δι' ὅλων τῶν μέσων. Αἱ δυσαρμονίαι τῆς γενετησίου ὁρμῆς, — π. χ. παρὰ τῷ ἀνδρὶ, ὁ ἐρωτικὸς πόθος ὁ ἐπιμένων καὶ μετὰ τὴν γεροντικήν ἀνικανότητα ἢ παρὰ τῇ γυναικί, ἡ ὀργανικὴ ἱκανότης πρὸς τεκνοποιῖαν πρὸ τῆς ἐμφάνσεως τοῦ ἐρωτικοῦ πόθου, — αἱ δυσαρμονίαι αὗται ὑπεργόρευσαν μεθόδους συχνάκις λίαν παραδόξους πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ, διὰ τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἦτο εὐσχημον νὰ λεπτολογήσωμεν. Ἀλλ' ἡ μεγαλύτερα δυσαρμονία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶνε ἡ τοῦ παθολογικοῦ γήρατος, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν γέννησιν τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θανάτου, ὅπου ἀναγκαίως θὰ ἐφθάνεν ὁ ἄνθρωπος, ἂν τὸ γῆρας τοῦ ἦτο φυσιολογικόν. Ἡ δυσαρμονία αὕτη, δηλαδή ἡ ἐπιμένουσα ἀγάπη πρὸς τὴν ζωὴν, (τὸ ἐνστικτον τῆς ζωῆς) καθ' ἣν στιγμὴν προπάντων αὕτη ἐκλείπει, ἔδοικε λαβὴν εἰς παιδαριώδεις καὶ πεπλανημένας θεωρίας περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, περὶ σωματικῆς ἀναστάσεως, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας δοξασίας παρομοίας φύσεως.

Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἐξακολουθοῦσα τὴν προοδευτικὴν τῆς ἐξέλιξιν, διεμαρτυρήθη κατὰ τῶν πρωτογενῶν τούτων παρηγοριῶν, Ἀνίκανος νὰποκαταστήσῃ τὴν πολυπόθητον ἁρμονίαν, ἡ ἀνθρωπότης ὑπέπεσεν εἰς μοιρολατρίαν παθητικὴν, κ' ἐπίστευσε μάλιστα ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τρόπον τινὰ εἰρηνεὶα τῆς φύσεως, παρεκτροπὴ τῆς φυσικῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων. Ἡ θετικὴ Ἐπιστήμη, ἐν τῇ βραδείᾳ ἀλλ' ἀσφαλεῖ αὐτῆς προόδῳ, ἐπεχείρησε τέλος νὰ ἐπιβληθῇ. Βαθμιδὸν προχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ εἰς τὸ σύνθετον καὶ ἀπὸ τοῦ μερικοῦ εἰς τὸ γενικόν, ἐπίστωσε σειρὰν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας ὅλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνώρισουν.

Ἡ δυστυχὴς ἀνθρωπότης ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Ἐπιστήμην ἐρωτήσεις ἐπὶ ἐρωτήσεων, δυσφοροῦσα διὰ τὴν βραδύτητα τῶν ἐπιστημονικῶν προόδων. Ἐκέρυττε ματαίας καὶ ἀνωφελεῖς τὰς λύσεις τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ Ἐπιστήμη κατώρθωνεν ἐκαστοτε νὰ ἐπιλύῃ. Ἐπροτιμοῦσε πάντοτε νὰ στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ νὰ δελεάζεται ἀπὸ τὰς γλυκείας πλάνας, τὰς ὁποίας τῇ παρεῖχον αἱ θρησκείαι καὶ τὰ φιλοσοφικά συστήματα τῶν μεταφυσικῶν.

Ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη, μὲ πλήρη πεποίθησιν

Ἠλίας Μετσνικόφ.

εἰς τὰς μεθόδους, αἱ ὁποῖαι τὴν καθοδηγοῦν, ἐξηκολούθει ἡσύχως τὸ ἔργον τῆς. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εὐρήθη εἰς θέσιν ν' ἀποκριθῇ εἰς τινὰς ἐρωτήσεις, αἱ ὁποῖαι τῇ εἶχον ὑποβληθῇ.

Πόθεν ἐρχόμεθα; τὴν ἡρώτων διαρκῶς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ὄν ἰδιαιτέρην, προνομιοῦχον, πλασμένον κατ' εἰκόνα Θεοῦ κ' ἐμψυχόμενον μετὰ πνοὴν θεῖαν, ἀθάνατον; Ὁχι, ἀπεκρίθη ἡ Ἐπιστήμη· ὁ ἄνθρωπος εἶνε τρόπον τινὰ ἐξάμβλωμα πιθήκου, προικισμένον μετὰ γάλην νοημοσύνην καὶ ἱκανὸν νὰ προοδεύσῃ πολὺ. Ὁ ἐγκέφαλός του ἐκτελεῖ λειτουργίας πολυσυνθέτους καὶ ὑψηλάς, πολὺ ἀνωτέρας ἀπὸ τὰς τῶν προγόνων του ζῶν, ἀλλ' αἱ λειτουργίαι αὗται δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μετὰ τὴν ὑπαρξὶν ἀθανάτου ψυχῆς.

Ποῦ πηγαίνομεν; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπασχόλησε περισσότερο τὴν ἀνθρωπότητα, διότι δὲν τὴν ἔμελε τόσον περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ὅσον περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς. Ὁ θάνατος ἐπιφέρει ἄρ' ἄγε τελείαν ἐκμηδένισιν, ἢ μήπως εἶνε ἡ ἀρχὴ νέας ζωῆς ἀτελευτήτου; Ἐὰν τὸ δεύτερον δὲν εἶνε ἀληθές, τί ποιητέον πρὸ τοῦ ἀποφεύκτου θανάτου;

Ἡ Ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ἀθανασίαν τῆς ἐνσυνειδήτου ψυχῆς, διότι ἡ

συνείδησις εἶνε λειτουργία στοιχείων τοῦ σώματός μας, τὰ ὁποῖα δὲν εἰμποροῦν νὰ ζήσουν αἰωνίως. Ἡ ἀθανασία ὑφίσταται μόνον δι' ὄντα πολὺ κατώτερα, — μονοκύτταρα, ἐγκυματοειδῆ, — τὰ ὁποῖα ἀνανεοῦνται διὰ διχασμοῦ καὶ δι' ἀνακαινίσεως τελείας, ἀλλὰ δὲν ἔχουν διόλου ἀνεπτυγμένην τὴν συνείδησιν.

Ὁ θάνατός μας εἶνε λοιπὸν ἀληθὴς ἐκμηδένισις, μᾶς φαίνεται δὲ ἀνυπόφορος ἐξ αἰτίας τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας μᾶς εὐρίσκει. Διότι ἐπέρχεται συνήθως καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπετελείωσε τὴν φυσιολογικὴν του ἐξέλιξιν καὶ κατέχεται ἀκόμη ἐτελῶς ἀπὸ τὸ ἐνστικτον, ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς ζωῆς.

Ἀφοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἐξήρθη κάπως ὑψηλότερα τῶν ἀτομικῶν καὶ ταπεινῶν του συμφερόντων, ἠρώτησεν ἂν ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔχῃ σκοπὸν, καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς οὗτος. Μὴ βλέπων αὐτὸν καθαρῶς, κατήντησε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ζωὴ του εἶνε ἀπλὴ συγκυρία καὶ σύμπτωσις, καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπεν οὔτε κἂν νὰ ἐρωτᾷ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς. Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου, ἐφθασεν εἰς συμπεράσματα ἀπελπιστικά καὶ ἀπαισιόδοξα. Ἡ ἀνθρωπότης εὐρέθη εἰς τὴν θέσιν παιδίου, τὸ ὁποῖον, πρὸ τῆς ἐμφάνσεως τῆς γενετησίου ὁρμῆς, θὰ ἠρώτα ποῖος εἶνε ὁ σκοπὸς τῶν γεννητικῶν του ὀργάνων. Ἐπειδὴ τὰ ὄργανα αὐτὰ δὲν χρησιμεύουν εἰς τίποτε καθ' ὅλας τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ἀνήβου, θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ συμπεράνῃ ὅτι εἶνε ἀπολύτως ἄχρηστα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅτι αὕτη ἀκόμη ἡ ὑπαρξὶς τῶν εἶνε παραλογισμός.

Ὁ ἄνθρωπος, ἔνεκα τῶν σπουδαίων δυσαρμονιῶν τῆς φύσεώς του, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν κανονικὴν του ἐξέλιξιν. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς ζωῆς διαρρέει χωρὶς μεγάλας ἀνωμαλίας ἀκόμη, ἀλλὰ, μετὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἡ ἐξέλιξις μας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον παρεκκλίνει, ἀνακόπτεται, καταλήγουσα εἰς γῆρας πρόωρον καὶ παθολογικόν, καὶ εἰς θάνατον πρόωμον καὶ ἀφύσικον. Ἀρ' ἄγε, ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δὲν ἐγκτεῖται μᾶλλον εἰς τὴν τελείαν ἀποπεράτωσιν τοῦ φυσιολογικοῦ κύκλου τῆς ζωῆς ταύτης, ὥστε νὰ καταλήγῃ εἰς γῆρας φυσικόν, εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐνστικτοῦ τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ θανάτου;

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές.]

Γρ. Ε.

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ

ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΗ ΜΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Χθές ήμουν εύτυχής, πολύ, παραπολύ εύτυχής! Μιά φορά επί τέλους στη ζωή σου, πεισματάρια, ακούσες και μένα. Τό βράδυ, στάς δοκτώ, ξύπνησα — ξέρεις, αγάπη μου, πώς συνειθίζω να πλαγιάζω ένα-δυό ώρες όταν επιστρέφω από το γραφείο — είχα αγοράσει ένα κερδί, ετοιμάσα τα χαρτιά μου και την πένα μου· έξαφνα έσήκωσα τα μάτια, και ή καρδιά μου έπέταξε από χαρά! Έννόησες λοιπόν εκείνο που ήθελα, εκείνο που είχε ανάγκη ή καρδιά μου! Στο παράθυρό σου είδα το παραπέτασμα σηκωμένο από τη μια γωνιά και πιασμένο επάνω στη γλάστρα της βαλσαμίνης· απαράλλακτα όπως σου είχα είπει προχθές! Ένόμισα ακόμη πώς είδα και τὸ πρόσωπό σου στο παράθυρο· μου φάνηκε πώς και σὺ μ' έβλεπες από τὸ δωμάτιό σου, πώς και σὺ μ' συλλογιζέσθαι. Και πώς εθύμωσα, φιλότιμη μου, που δὲν ήμπούρεσα νὰ ιδῶ καλὰ τὸ νόστιμο προσωπάκι σου! Μιά φορά έβλεπα κ' εγὼ καλὰ, αγάπη μου. Τώρα βλέπω θαμπά, οὐ γὰρ μόνον τὸ γήρας έρχεται· λίγο ἂν εργασθῶ τὸ βράδυ, λίγο ἂν γράψω, τὸ πρωτὶ τὰ μάτια μου εἶνε κόκκινα και δακρυσμένα· στους ξένους εντρέπομαι νὰ παρουσιάζωμαι έτσι. Εἶδα ὅμως μετὴς ψυχῆς τὰ μάτια τὸ χαμόγέλό σου, μικρό μου ἄγγελε, τὸ καλὸ, τὸ αγαθὸ σου χαμόγελο· και στην καρδιά μου ήσθάνθηκα ὅ,τι ήσθάνθηκα όταν σ' έφίλησα, Βάρεγκα, — θυμάσαι μικρό μου ἄγγελε; Ξέρεις, αγάπη μου, μου φάνηκε πώς με φοβέρισες με τὸ δάκτυλο! Εἶνε ἀλήθεια, διαβολάκι; Χωρὶς ἄλλο νὰ μου ξεηγήσης ὅλα αὐτὰ ἕνα ἕνα στο γράμμα σου.

Λοιπόν, πώς σου φαίνεται ή ἀνακάλυψις αὐτὴ με τὸ παραπέτασμα, Βάρεγκα; Δὲν εἶνε πολὺ ὥραία; Εἴτε εργάζομαι, εἴτε εἶμαι πλαγιασμένος, εἴτε ξυπνός, ξύρω με τὸ μέσον αὐτὸ πώς και σὺ με συλλογιζέσαι, πώς με θυμάσαι, πώς εἶσαι καλὰ και εὐθυμη. Κατεβάζεις τὸ παραπέτασμα, — και μου λές: «ὕγειαινε Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, εἶνε ὥρα τοῦ ὕπνου». Τὸ σηκώνεις, — και σημαίνει: «Καλημέρα, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Εγὼ, χάρις τῷ Θεῷ, εἶμαι καλὰ

και εύχαριστημένη!» Βλέπεις, ψυχὴ μου, τί καλὴ έφεύρεσις ἀντὶ ἀλληλογραφίας! Δὲν εἶνε εύφρής; Ἡ ἰδέα εἶνε δική μου! Τί σου εἶμαι γι' αὐτὰ, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα!

Μάθε, αγάπη μου, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, πώς την περασμένη νύκτα κοιμήθηκα καλὰ, που δὲν τὸ περίμενα· και εἶμαι πολὺ εύχαριστημένος. Συνήθως δὲν κοιμάται κανείς καλὰ την πρώτη βραδυὰ στην νέα του κατοικία· εἶνε και δὲν εἶνε τὸ ἴδιο πράγμα! Τὸ πρωτὶ ξύπνησα ἐλαφρὸς και χαρούμενος! Τί ὁμορφὴ ήμέρα σήμερα, αγάπη μου! Στο σπίτι μας ἄνοιξαν ἕνα παράθυρο· ὁ ήλιος λάμπει, τὰ πουλιά κελαδοῦν, ὁ ἄέρας εἶνε γεμάτος ἀπὸ τῆς ἀνοιξιᾶτικες εύωδιές, και ὅλη ή φύσις ζωογονεῖται και καθετὶ έχει τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξέως. Σήμερα έπλασα και ὥραία ὄνειρα, που ὅλα είχαν ἑσένα μέσα των, Βάρεγκα. Σὲ παρωμοιάζα με τὰ πουλάκια τοῦ οὐρανοῦ, πλασμένα γιὰ νὰ σκορποῦν τὴ χαρὰ και νὰ εἶνε τὸ στολίδι τῆς φύσεως. Καὶ έσκεπτόμουν, Βάρεγκα, πώς εμεῖς οἱ ἄνθρωποι, που ή ζωή μας εἶνε ὅλο φροντίδες και βάσανα, έπρεπε νὰ ζηλεύουμε τὴν ἄδολη και ήρεμη εύτυχία τῶν πουλιῶν — και χίλιες σκέψεις παρόμοιες· θέλω νὰ εἰπῶ πώς ἔκαμνα ὀλοένα τέτοιες μακρινές παρωμοιώσεις. Σ' ἕνα βιβλίον, Βάρεγκα, που ἔχω επάνω στο τραπέζι μου, εύρίσκονται ή ἴδιαι σκέψεις· και ὅλα αὐτὰ ἀναπτύσσονται διὰ μακρῶν. Θέλω νὰ σου εἰπῶ, αγάπη μου, πώς τὰ ὄνειροπολήματα εἶνε διαφόρων ειδῶν. Τώρα εἴμεθα στην ἀνοιξί· και μᾶς έρχονται σκέψεις εύχάρισταις, λεπταῖς, ἀστεῖαις, και ὄνειρα τρυφερά· ὅλα εἶνε ῥόδινα. Αὐτὸ ήθελα νὰ σου εἰπῶ τὰ διάβασα μέσα στο βιβλίον. Ὁ συγγραφεὺς γράφει τὰ ἴδια πράγματα σὲ στίχους:

«Αχ, και νὰ ήμουν πουλί! κλπ.

Υπάρχουν και ἄλλαι σκέψεις, ἄλλὰ τί μᾶς μέλει! Και σὺ, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, που επήγες σήμερα τὸ πρωτὶ; Σὲ εἶδα όταν έφευγες σὰν πουλάκι τοῦ οὐρανοῦ· ήσουν τόσο χαρούμενη όταν έπέρασες ἀπὸ τὴν αὐλή! Μὲ τί εύχαρίστησι σ' ἐκύτταξα! Ἀ, Βάρεγκα, Βάρεγκα! μὴ μελαγχολῆς· τὰ δάκρυα δὲν ὠφελοῦν τίποτε·

τὸ γνωρίζω, αγάπη μου, τὸ γνωρίζω ἐκ πείρας. Τώρα εἶσαι τόσο ήσυχη, και ή ὕγεια σου ἐκαλλιτέρευσε κάπως. — Καὶ ή Φεδόρα σου; Ἀ, τί καλὴ γυναῖκα! Γράψε μου, Βάρεγκα, πώς ζήτε τώρα ή δυὸ μαζί, ἂν ήσθε καθ' ὅλα εύχαριστημένοι· ή Φεδόρα εἶνε λίγο γρινιάρια· μὴ σὲ μέλη ὅμως, Βάρεγκα, ὁ Θεὸς ἄς τὴ συχωρέσῃ! Εἶνε τόσο καλὴ.

Σου ἔχω γράψει γιὰ τὴν Τερέζα μας, — εἶνε επίσης καλὴ και τίμια γυναῖκα. Μὰ πώς ήμουν ἀνήσυχος γιὰ τὴν ἀλληλογραφία μας! Πώς θὰ ἐστέλλαμε τὰ γράμματά μας; Νά, ὅμως, που ὁ Θεὸς μᾶς ἔστειλε τὴν Τερέζα. Εἶνε καλὴ και ἀμίλητη. Μὰ ή νοικοκυρά μας εἶνε σκληρόκαρδη. Τὴν μεταχειρίζεται σὰ σκλάβα.

Σὲ τί τρύπα ἐχάθηκα, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα! Νά, μιὰ φορά κατοικία! Ἀλλοτε, θυμάσαι, ἔξουσα σὰν ἐρημίτης — με τὴν ήρεμία και τὴ σιωπή· ήκουε κανείς στο σπίτι μου και τὸ πέταμα τῆς μύγας. Ἐδῶ τί θόρυβος, τί φωναῖς! Δὲν σου εἶπα ἀκόμη τὸ καθετὶ τοῦ σπιτοῦ μας. Φαντάσου ἕναν μακρὸ διάδρομο, πολὺ σκοτεινὸ και πολὺ ἀκάθαρτο. Δεξιὰ τοῦ διαδρόμου ἕνας τοῖχος ὡς επάνω· ἀριστερὰ διαφοραῖς θύραις ὅπως στὰ ξενοδοχεῖα· αὐταῖς ή θύραις λοιπόν ἀνήκουν στὴς κατοικίες, που καθεμιά εἶνε ἕνα δωμάτιο, και μέσα σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο κατοικοῦν δύο και τρεῖς ἄνθρωποι. Τάξι μὴ ζητῆς, εἶνε ή κιβωτὸς τοῦ Νῶε! Οἱ νοικάρηδες φαίνονται καλοὶ ἄνθρωποι, μορφωμένοι, πεπαιδευμένοι. Εἶνε και ἕνας υπάλληλος, (εργάζεται κάπου φιλολογικῶς), ἕνας σοφός· γνωρίζει τὸν Ὅμηρο, τὸν Βραμπέους¹, και διαφόρους συγγραφείς· γιὰ ὅλα μιλεῖ· ἄνθρωπος εύφρής! Εἶνε και δύο ἀξιωματικοὶ που διαρκῶς παίζουν χαρτιά. Εἶνε και ἕνας υπάξιωματικός τοῦ ναυτικοῦ και ἕνας Ἀγγλος που δίνει μαθήματα. Ἐννοια σου και θὰ σὲ διασκεδάσω, αγάπη μου. Μὲ τὸ ἐρχόμενο γράμμα μου θὰ σου τοὺς περιγράψω σατυρικῶς, δηλαδή θὰ σου κάμω καθενὸς τὴν προσωπογραφία λεπτομερῶς. Ἡ νοικοκυρά μας — μιὰ γρηὰ κοντὴ και πολὺ ἀκάθαρτη — φορεῖ ὅλη τὴν ήμέρα παντούφλες και ῥόμπα· ὅλη τὴν ήμέρα βασανίζει τὴν Τερέζα. Ἐγὼ κατοικῶ στο μαγειρείο· δηλαδή, ἰδοὺ πώς· δίπλα στο μαγειριὸ εἶνε ἕνα δωμάτιο (και πρέπει νὰ σου εἰπῶ πώς τὸ μαγειριὸ εἶνε καθαρό, φωτεινὸ, πολὺ ὥραϊο) ἕνα μικρὸ ταπεινὸ καταφύγιο... ή, διὰ νὰ ἐκφρασθῶ με περισσότρη

¹ Ρώσος δημοσιογράφος.

ἀκρίβεια, τὸ μαγειρείο, εύρύχωρο και με τρία παράθυρα, εἶνε χωρισμένο μ' ἕνα ξύλινο χωρίσμα και ἀποτελεῖ ἕνα ἄλλο δωμάτιο, μιὰ ἄλλη κατοικία εύρύχωρη, ἀναπαυτική, με ἕνα παράθυρο — πολὺ καλὴ ἐπὶ τέλους. Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ή στέγη μου. Ἐπειδὴ σου εἶπα ὅτι κατοικῶ στο μαγειρείο, μὴ ζητήσης αγάπη μου, στὰ λόγια μου καμμιὰν ἔννοια μυστηριώδη. Πραγματικῶς, κατοικῶ πίσω ἀπὸ τὸ χωρίσμα, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε· ἔχω στέγη δική μου, ὅπου ζῶ ἀπομονωμένος και πολὺ ήσυχος. Ἐχω ἕνα κρεβάτι, ἕνα τραπέζι, ἕνα κομό, δύο καθέκλες· στον τοῖχο ἕνα εἰκόνισμα. Βέβαια υπάρχουν κατοικίαις ὥραιότεραις, ἴσως μάλιστα πολὺ ὥραιότεραις· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι ή ἀναπαυσις. Ἐδιάλεξα αὐτὴν ἐδῶ, διότι εἶνε ἀναπαυτική· δὲν πιστεύω νὰ βάλῃς ἄλλες ἰδέες. Τὸ παράθυρό σου εἶναι ἀντικρὺ, μᾶς χωρίζει μόνον μιὰ αὐλὴ, μιὰ μικρὴ αὐλή· σὲ βλέπω όταν περνᾷς — γιὰ ἕναν δυστυχισμένο σὰν ἐμεῖς, αὐτὸ φαιδρύνει τὴν κατοικία μου· και ἔχω και κάποια οἰκονομία. Τὸ μετριώτερο δωμάτιο στοιχίζει ἐδῶ 35 ρούβλια χάρτινα. Αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι πολὺ ἀκριβὸ! Ἐδῶ πληρώνω 7 ρούβλια χάρτινα, τὸ τραπέζι στοιχίζει 5 ρούβλια ἀργυρᾶ, που κάμνουν ὅλα 24 ρ 50 καπίκια, ἐνῶ ἄλλοτε ἐπλήρωνα 30 ρούβλια σωστά· ήμουν λοιπόν ἀναγκασμένος νὰ στεροῦμαι πολλὰ πράγματα· δὲν ἔπινα τσαῖ κάθε ήμέρα, και τώρα ἔχω ἄρκετὰ γιὰ τὸ τσαῖ και γιὰ τὴ ζάχαρη. Ξέρεις, αγάπη μου, εἶνε και κάπως ἐντροπὴ νὰ στερῆσαι τὸ τσαῖ· ἐδῶ ὅλοι οἱ νοικάρηδες εἶνε εὐκατάστατοι· αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος. Τὸ πίνω ἀπὸ ἀξιοπρέπεια· διαφορετικὰ δὲν με πολυμέλει. Πρόσθεσε τώρα και τὰ μικρὰ ἔξοδα — κάτι χρειάζεται ὀλοένα — τὰ υποδήματα και τὰ φορέματα, τί μένει; Ὅλος ὁ μισθός μου φεύγει. Δὲν παραπονοῦμαι, εἶμαι εύχαριστημένος με ὅσα κερδίζω. Μοῦ ἀρκοῦν. Ἐπειτα, ἔχω και δῶρα. — Λοιπόν, ὕγαινε μικρό μου ἄγγελε. Ἀγόρασα μιὰ βαλσαμίνη και ἕνα γεράνιο — ὄχι ἀκριβά. Ἰσως ὅμως ἀγαπᾷς και τὸ ρεζεντά. Αὐτὸ θὰ μου τὸ εἰπῇς με τὸ γράμμα σου. Υπάρχουν και ρεζεντά. Γράψε μου ὅλα αὐτὰ με ὅλες τῆς λεπτομέρειες. Και μὴ σκέπτεσαι τίποτε, μὴ βασανίζεσαι δι' ἐμέ, αγάπη μου, πώς κατοικῶ ἕνα τέτοιο δωμάτιο. Εἶνε ἀναπαυτικὸ· αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ τὸ ἀποφασίσω. Ἐχω και τῆς οἰκονομίας μου, αγάπη μου, ἕνα μικρὸ κομπόδεμα. Μὴ με θεωρῆς κανένα φτωχούλη, που θὰ ἔλεφτε κάτω με τὸ πέταμα τῆς μύγας. Ὅχι, αγάπη μου, δὲν εἶμαι κανένας

κουτός, και ὁ χαρακτήρ μου εἶνε χαρακτήρ ἀνθρώπου με ψυχὴ σταθερὴ καὶ ἡσυχῇ. Ὑγίαινε, μικρὲ μου ἄγγελε! Ἐγέμισα σχεδὸν δυὸ φύλλα χαρτὶ καὶ εἶνε καιρὸς νὰ πάω στὴν ὑπηρεσία μου. Φιλῶ τὰ χερὰκια σου, ἀγάπη μου, καὶ μένω

Ταπεινόςτατος θεράπων καὶ πιστὸς φίλος,

ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. — Ἐχω νὰ σοῦ ζητήσω μιὰ χάρι. Γράψε μου, μικρὲ μου ἄγγελε, πολλά, πολλά. Σοῦ στέλλω μαζί με τὸ γράμμα μου, Βάρεγκα, μερικὰ ζαχαρωτά· πιστεύω νὰ τὰ τιμήσης· γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν ἀνησυχῆς δι' ἐμέ καὶ μὴν ἦσαι δυσχερῆστημένη. Λοιπὸν, ὑγίαινε, ἀγάπη μου.

8 Ἀπριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Ζεύρετε ἐπὶ τέλους πῶς θὰ μαλώσωμε; Σὰς ὀρκίζομαι, καλὲ μου Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, πῶς τὰ δῶρα σας μοῦ προξενοῦν κόπο. Ζεύρω τί σὰς στοιχίζουν, ξεύρω πῶς ὑποβάλλεσθε σὲ μεγάλες θυσίες γιὰ νὰ μοῦ τὰ προσφέρετε, πῶς στερεῖσθε τὸ καθημερινό. Πόσες φορὲς σὰς εἶπα πῶς τίποτε δὲν χρειάζομαι, ἀπολύτως τίποτε· οὔτε ἡμπορῶ νὰ ἐκτιμήσω ὅσα ἐκάμετε γιὰ μέ ἕως σήμερα! Γιατί νὰ μοῦ στείλετε αὐτὲς τῆς γλάστρες; Ἐστὼ ἡ βαλσαμίνη· ἀλλὰ τὸ γεράνιο, διατί; Μιὰ λέξι μόνο νὰ μοῦ ξεφύγη, ὅπως γιὰ τὸ γεράνιο, εὐθὺς τρέχετε καὶ τὸ ἀγοράζετε· βέβαια θὰ ἐστοίχισε ἀκριβὰ. Τί ὦραϊα ἀνθη! Κόκκινα με μικρὰ στίγματα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ποῦ τὸ εὐρήκατε ἕνα τόσο ὦραϊο γεράνιο; Τὸ ἐτοποθέτησα στὴ μέση τοῦ παραθύρου, στὸ μέρος ποῦ φαίνεται περισσότερο· θὰ βάλλω ἕνα σκαμνὶ στὸ πάτωμα κ' ἐπάνω στὸ σκαμνὶ θὰ τοποθετήσω καὶ ἄλλα λουλούδια· περιμένω ὅμως νὰ πλουτήσω! Ἡ Φεδόρα δὲν κρατιέται ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς· εἶνε σὰν παράδεισος ἐδῶ τώρα — τὸ δωμάτιό μας εἶνε καθαρὸ καὶ φωτεινόν. Ἀλλὰ τὰ ζαχαρωτά πάλι, γιατί; Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀμέσως ἐκατάλαβα, διαβάζοντας τὸ γράμμα σας, πῶς δὲν εἴσθε στὰ καλά σας με τὸν παράδεισο, με τὴν ἀνοιξί, με τῆς εὐωδιῆς ποὺ χύνονται στὸν ἀέρα, με τὰ πουλάκια ποὺ κελαδοῦν. Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐπερίμενα καὶ στίχους. Πραγματικῶς, μόνον στίχοι λείπουν ἀπὸ τὸ γράμμα σας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Καὶ τὰ τρυφερὰ συναισθήματα, καὶ τὰ ρόδινα ὄνειρα! Ὅλα ἐκεῖ μέσα! Ὅσο γιὰ τὸ παραπέτασμα,

οὔτε κἀν τὸ εἶχα σκεφθῇ· θὰ εἶχε πιασθῇ βέβαια κατὰ τὴν ἐπάνω στὴ γλάστρα.

Ἄ, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Τοῦ κάκου μοῦ καταστρώνετε τὸν προϋπολογισμό σας, δὲν ἡμπορεῖτε νὰ με γελάσετε. Εἶναι φανερό πῶς στερεῖσθε ἐξ αἰτίας μου. Τί ἰδέα, νὰ νοικιάσετε μιὰ τέτοια κατοικία! Σὰς ἐνοχλοῦν, εἴσθε στενοχωρημένος ἐκεῖ μέσα. Ἀγαπάτε τὴ μοναξιά, καὶ ὅμως καὶ τί δὲν ὑπάρχει γύρω σας; Μὲ τὸν μισθὸ ποῦ φέρνετε, ἡμπορούσατε νὰ ἔχετε πολὺ καλλίτερη κατοικία. Ἡ Φεδόρα λέγει πῶς ἄλλοτε ἔζούσατε πολὺ καλλίτερα παρὰ τώρα. Εἶνε δυνατόν νὰ περάσετε ὅλη σας τὴ ζωὴ ἐπὶ ἀπομονωμένος, στερούμενος, χωρὶς χαρὰ, χωρὶς λέξι καρδιακὴ ἐνὸς φίλου, μέσα σὲ μιὰ γωνιά, ἀνάμεσα σὲ ξένους; Ἄ, φίλε μου, πόσο σὰς λυποῦμαι! Τουλάχιστον φεισθῆτε τὴν ὑγεία σας. Λέτε πῶς τὰ μάτια σας ἀδυνατίζουν. Μὴ γράφετε λοιπὸν τὴ νύχτα. Γιατί νὰ γράφετε; Βέβαια ὁ ζῆλος σας θὰ ἦναι ἀρκετὰ γνωστὸς στοὺς προϊσταμένους σας.

Σὰς ἱκετεύω καὶ πάλι, μὴ ξεδεύετε τόσα χρήματα δι' ἐμέ! Ξέρω πῶς μ' ἀγαπάτε, μὰ καὶ σεῖς δὲν εἴσθε πλούσιος... Σήμερα κ' ἐγὼ ἡμουν χαρούμενη ὅταν ἐξύπνησα. Ἡσθάνομουν τόσο εὐτυχισμένη· κάμποσον καιρὸ τώρα ἡ Φεδόρα μοῦ φέρνει ἐργασία. Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη· ἐβγήκα γιὰ ν' ἀγοράσω μεταξωτό, ἔπειτα ἐβάλληκα στὴν ἐργασία. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἦτον ἡ καρδιά μου τόσο πεταχτή, ἡμουν τόσο εὐθυμῇ! Μὰ, τώρα ἡ μαύραις ἰδέαις ἔρχονται πίσω, ἔγινα πάλι μελαγχολικὴ καὶ ἀνήσυχη.

Ἄχ, τί θὰ γίνω; Ποιὰ θὰ ἦνε ἡ τύχη μου; Εἶνε σκληρὸ νὰ ζῶ μ' αὐτὴ τὴν ἀβεβαιότητα, νὰ μὴν ἡμπορῶ οὔτε ἕνα σχέδιο νὰ πλάσω διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἀν στρέψω τὸ βλέμμα μου πρὸς τὰ ὀπίσω, τρομάζω. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις τοῦ θλιβεροῦ αὐτοῦ παρελθόντος μοῦ σχίζει τὴν καρδιά. Πάντα θὰ παραπονοῦμαι γιὰ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους ποῦ με κατέστρεψαν!

Ἀρχίζει νὰ βραδυάζῃ. Πρέπει νὰ ξαναρχίσω τὴν ἐργασία. Εἶχα πολλὰ νὰ σὰς γράψω, μὰ δὲν ἔχω καιρό. Ἐχω ἐπείγουσα ἐργασία καὶ πρέπει νὰ τὴν τελειώσω. Ὅταν γράφῃ κανεὶς, ἡ ζωὴ γίνεται λιγώτερο βαρετὴ. Μὰ, καὶ σεῖς, δὲν θὰ ἔλθετε ποτὲ νὰ μὰς ἰδῆτε; Γιατί αὐτό, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς; Τώρα εἴμεθα γείτονες καὶ θὰ τὸ κατορθώσετε ποῦ καὶ ποῦ. Ἐλάτε, σὰς παρακαλῶ. Εἶδα τὴν Τερέζα σας. Φαίνεται πολὺ ἀρρωστὴ· τὴν ἐλυπήθηκα· τῆς ἔδωσα εἰκοσι καπίκια. Ἀλήθεια, κόντεψα νὰ τὸ λησμονήσω· ἤθελα νὰ μοῦ περιγράψετε τὴ ζωὴ σας

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΤΟΠΙΑ — Η ΚΟΙΤΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΣΟΥ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Ν.

λεπτομερῶς. Τί εἶδους ἀνθρωποὶ εἶνε γύρω σας; Τὰ ἔχετε καλὰ μαζί των; Ἡθελα πολὺ νὰ γνωρίζω. Γράφετέ μου, ἀκοῦτε; Σήμερα θὰ σηκώσω ἐπίτηδες τὸ παραπέτασμα. Νὰ πλαγιασθε λίγο ἐνωρίτερα· χθὲς εἶδα φῶς στὸ δωμάτιό σας ἕως τὰ μεσάνυχτα. Λοιπὸν, ὑγιάινετε. Εἶμαι ἀνήσυχη σήμερα, στενοχωρημένη καὶ μελαγχολικὴ. Εἶνε καὶ τέτοιαις ἡμέραις, φαίνεται. Ὑγιάινετε.

Διὰ σας

ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΟΜΠΡΟΣΕΛΟΦ

8 Ἀπριλίου

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

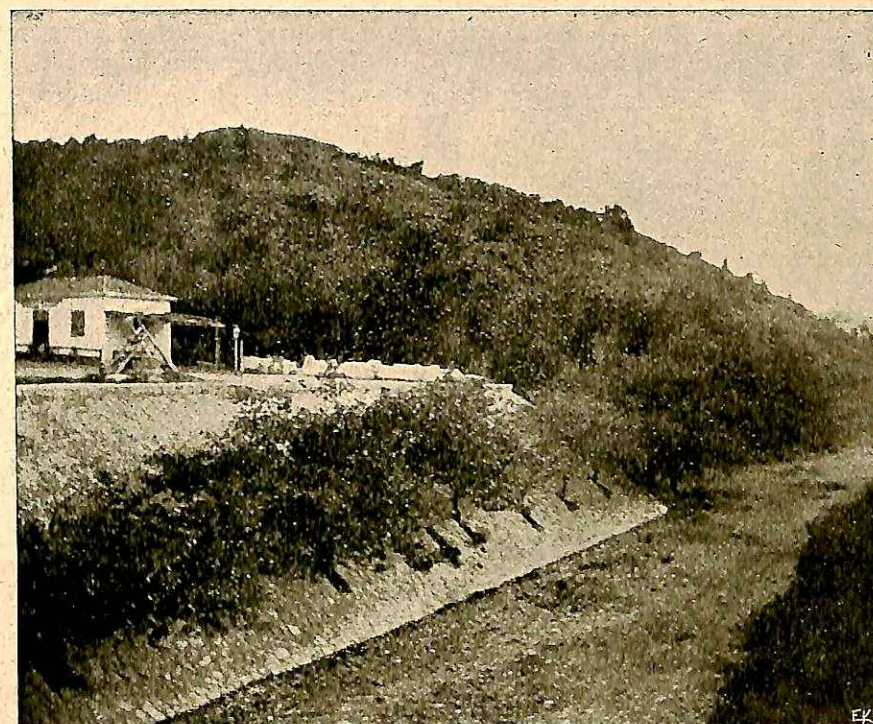
Ναί, ἀγάπη μου, ναί, φιλάτη μου, φαίνεται πῶς σήμερα ἦτον ἡμέρα δυστυχισμένη! Ναί, μ' ἐπεριπαίξατε, ἕναν ἀνθρωπο ἡλικιωμένο, Βαρβάρη Ἀλεξέγεβνα! Μὰ, παῖω ἐγὼ, ἐγὼ ἔχω ὅλα τὰ ἄδικο! Στὴν ἡλικία ποῦ ἔφθασα, ποῦ λίγαις τρίχες μόνον μένουν ἀπ' τὰ μαλλιά μου, δὲν ἔπρεπε ν' ἀρχίσω ἀγάπες... Καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀγάπη μου, ὁ ἀνθρώπος εἶνε πάντοτε περίεργος, πολὺ περίεργος. Θεέ μου,

πῶς παρὰσφύρεται κανεὶς καὶ λέγει τέτοια πράγματα! Ἀλλὰ ποῦ καταλήγει αὐτό; τί θὰ προκύψῃ ἀπ' αὐτό; Τίποτε, παρὰ μόνον ἀνοηκίαι, ποῦ ὁ Θεὸς νὰ με φυλάξῃ! Ἐγὼ, ἀγάπη σίαις, ποῦ ὁ Θεὸς νὰ με φυλάξῃ! εἶναι ὅμως πολὺ δύσκολο νὰ θυμᾶται κανεὶς ὅλα αὐτὰ· εἶμαι σάρεστο νὰ θυμᾶται κανεὶς ὅλα αὐτὰ· εἶμαι πολὺ δυσχερῆστημένος ποῦ σὰς ἔγραψα με φράσεις μεταφορικὰ καὶ τόσον ἀνόητες! Σήμερα σεις μεταφορικὰ καὶ κυριακάτικος ὅταν ἐπὶ ἡμουν τόσο ζωηρὸς καὶ κυριακάτικος ὅταν ἐπὶ ἡμουν στὸ γραφεῖο, ἡ καρδιά μου ἦτον σὰν γαῖνα στὸ γραφεῖο, ἡ καρδιά μου ἦτον σὰν φωτισμένη. Χωρὶς καμμιὰ αἰτία ἡ ψυχὴ μου ἦτον τόσο χαρούμενη! Ἐκαμὰ εὐσυνειδητῶς τὴν ἐργασία μου — ἀλλὰ τί με τοῦτο; Εὐθὺς ποῦ ἔρριξα μιὰ ματιὰ γύρω μου, ὅλα ἐπῆραν τὴ συνειδησμένη των ὄψι. τὸ θαμπὸ καὶ σκοτεινιασμένο χρῶμα των. Αἰωνίως ἡ ἴδια μετεωρίσθη γύρω μου, τὰ ἴδια χαρτιά, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐπίσης! Ὅπως ἡμουν πρὶν, ἔτσι ξαναεἶδα τὸν ἑαυτό μου. Μὰ διατί λοιπὸν εἶχα ἀνεβῇ τὸν Πήγασον; Τί ἦτον ἡ ἀφορμὴ ὅλων αὐτῶν; Ὁ χρυσὸς ἥλιος καὶ ὁ γαλανὸς οὐρανός! Δὲν ἦτον αὐτὴ ἡ αἰτία; Καὶ μιλοῦσα δι' αὐτὰ ὅταν, μέσα στὴν αὐλή μας, κάτω ἀπὸ ἀρώματα ὅταν, μέσα στὴν αὐλή μας, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μας... καὶ τί δὲν βλέπει κανεὶς! Βέβαια ἦτον μιὰ στιγμὴ τρέλλας. Ἀλλὰ συμ-

βαίνει κάποτε στὸν ἄνθρωπο νὰ λησμονῆται καὶ ν' ἀερολογῇ. Αὐτὸ προέρχεται μόνον ἀπὸ μιὰ ἔκτακτη θέρμη τῆς καρδιάς, βλακώδη. Ἐπέστρεψα στὸ δωμάτιό μου ἢ μᾶλλον ἐσερνόμουν· μ' ἐπίασε ἔξαφνα ἕνας πονοκέφαλος· τὸ ἕνα φέρνει τὸ ἄλλο. (Ἴσως εἶχα κρυολογήσει). Ἡλίθιος ἐγώ, ἢ χαρὰ τῆς ἀνοιξέως μ' ἔκαμε νὰ φορέσω λεπτὸ ἐπανωφόρι. Καὶ σὺ ἀκόμη, ἀγαπητή μου, παρεξήγησες τὰ αἰσθήματά μου! Σ' ἀπάτησε ἡ σφοδρότης των καὶ ἐννόησες ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Τὰ λόγια μου τὰ ἐνέπνεε στοργὴ πατρική, ἢ ἀγνόησε πατρική στοργή, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα. Εἶμαι σὰν πατέρα σου, ἀφοῦ ἔχεις τὴν ἀτυχία νὰ ἦσαι ὀρφανή· τὸ λέγω αὐτό, μέσα ἀπ' τὴν ψυχὴ μου, μὲ καρδιὰ εἰλικρινή, συγγενική. Ξέρω πῶς μᾶς συνδέει μακρινὴ μόνον συγγένεια· αὐτὸ μάλιστα μοῦ θυμίζει τὴν παροιμία: στὸν ἴδιον ἥλιο ἀπλώναμε τὰ ρούχα μας. Ἀλλ' ἀδιάφορο, τώρα εἶμαι ὁ πλησιέστερος συγγενής σου, ὁ φυσικὸς προστάτης σου, γιατί ἐκεῖ ὅπου εἶχες δικαίωμα νὰ ζητήσης προστασία καὶ ὑπεράσπισι, εὐρήκεις προδοσία καὶ ὕβρεις. Ὅσο γιὰ τοὺς στίχους, ἀγάπη μου, εἶνε ἀλήθεια πῶς δὲν ταιριάζουν σὴν ἡλικία μου. Οἱ στίχοι εἶνε ἀνοησίαι! Τώρα μάλιστα, στὰ σχολεῖα τιμωροῦν τὰ παιδιὰ ποὺ γράφουν στίχους... Νά, τί σοῦ εἶναι οἱ στίχοι, ἀγαπητή μου.

Τί γράφεις, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, περὶ ἀναπαύσεως, περὶ ἡσυχίας κλπ.; Δὲν εἶμαι δύσκολος, οὔτε ἀπαιτητικὸς, ἀγάπη μου· ποτέ μου δὲν ἔζησα καλλιτέρα ἀπὸ τώρα· γιατί τώρα στὰ ὑστερονά μου νὰ κάμω τὸν δύσκολο; Κερδίζω ὅ,τι μοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ζήσω· τί ἀνάγκη ἔχω νὰ ζητῶ φαντασίες; — Δὲν εἶμαι υἱὸς κόμητος! — Ὁ πατέρας μου δὲν ἦτο εὐγενής, καὶ μ' ὅλη τὴν οἰκογένεια ποῦ εἶχε νὰ ζήσει, δὲν ἐκέρδιζε ὅ,τι κερδίζω ἐγώ. Δὲν εἶμαι θηλυπρεπής! Νὰ ποῦμε ὅμως τὴν ἀλήθεια, ὅλα ἦσαν καλλιτέρα σὴν παλαιά μου κατοικία, οὔτε συγκρίνονται· ἤμουν πιὸ ἀναπαυμένα, ἀγάπη μου. Δὲν λέγω, καὶ ἡ σημερινὴ κατοικία εἶνε καλὴ καὶ πιὸ εὐχαρὶς μάλιστα σὲ μερικὰ πράγματα· ἔχει περισσότερη ποικιλία ἴσως· δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, τὴν ἀγαποῦσα ὅμως τὴν παλαιά. Ἐμεῖς οἱ γέροι προσκολλώμεθα στὰ παλαιὰ πράγματα σὰν ἀπὸ μιὰ φυσικὴ συμπάθεια. Ἡ κατοικία μου ἐκεῖνη, τὸ ξέρεις, ἦτον πολὺ μικρή· οἱ τοῖχοι ἦσαν... — μὰ τί νὰ τὰ λέμε; — οἱ τοῖχοι ἦσαν σὰν ὅλους τοὺς τοίχους, δὲν πρόκειται γι' αὐτοὺς· ἀλλά, νά! κάθε ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος μοῦ φέρνει μελαγχολία.

Παράξενο! καὶ ὅμως ἐνέχει καὶ κάποια εὐχαρίστησι. Ἀκόμη καὶ ὅ,τι ἦτον δυσάρεστο, τὸ λησμονῶ καὶ μοῦ φαίνεται τώρα ἐλκυστικό. Ἐξοῦσαμε ἡσυχά, Βάρεγκα, ἐγὼ καὶ ἡ νοικοκυρά μου, μιὰ γερόντισσα, πεθαμένη τώρα. Νά, δὲν ἤμπορῶ νὰ θυμηθῶ τὴν γερόντισσά μου χωρὶς νὰ μελαγχολήσω! Ἦταν καλὴ γυναῖκα, καὶ δὲν ἐπαιρνε ἀκριβὰ γιὰ τὸ νοῦκι. Ἀδιάκοπα ἐπλεκε σκεπάσματα με κάτι βελόνες πολὺ μακρύνες· δὲν εἶχε ἄλλη ἐνασχόλησι. Εἴχαμε μιὰ λάμπα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐργαζόμαστε στὸ ἴδιο τραπέζι. Μαζί της κατοικοῦσε καὶ ἡ ἐγγονή της, ἡ Μάσσα. Τὴν θυμοῦμαι ἀκόμη κοριτσάκι· τώρα θὰ ἦναι δεκατριῶν ἐτῶν. Ἦταν τόσο τρελλή, τόσο εὐθυμῆ, πάντα γελοῦσαμε· κ' ἐξοῦσαμε ἔτσι, μαζί οἱ τρεῖς. Τῆς ἀτέλειωτες βραδυνὲς τοῦ χειμῶνος ἐκαθόμαστε γύρω στὸ στρογγυλὸ τραπέζι, ἐπίναμε ἕνα φλιτζάνι τσαΐ καὶ ἔπειτα ἀρχίζαμε τὴν ἐργασία. Γιὰ νὰ μὴ στενοχωρῆται ἡ Μάσσα καὶ γιὰ νὰ μὲν ἡσυχῇ, ἡ γερόντισσα διηγότανε ἱστορίες. Μὰ, τί ἱστορίες! Ὅχι μόνον ἕνα παιδί, ἀλλὰ καὶ ἕνας ἄνδρας ἀκόμα ὥριμος μπορούσε νὰ τῆς ἀκούσῃ μ' ἐνδιαφέρον. Ἀναβα τὴν πίπα μου καὶ ἀκούα με τέτοια προσοχή, ποῦ λησμονοῦσα τὴν ἐργασία μου. Καὶ τὸ τρελλοκορίτσό μας ἐγινότανε σκεπτικό· ἀκουμποῦσε τὸ κεφάλι ἐπάνω στὸ μικρὸ του χεράκι, ἀνοίγε τὸ νόστιμο στοματάκι του, καί, ἂν ἡ ἱστορία ἦτον λίγο τρομακτική, ἔπρεπε νὰ τὴν ἰδῆς πῶς ἐζάρωνε κοντὰ στὴν γερόντισσα! Ἦτον μιὰ ἀπόλαυσις γιὰ μᾶς, νὰ τὴν βλέπωμε· καὶ κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν ἐπρόσεχε στὸ κερί ποῦ ἔφθανε στὸ τέλος, οὔτε ἀκούαμε ἔξω τὴν καταιγίδα ποῦ βογγοῦσε. — Περνοῦσαμε ζωὴ ὄραία, Βάρεγκα, καὶ ἔτσι ἐζήσαμε μαζί εἴκοσι χρόνια περίπου. — Μὰ γιατί αὐτὴ ἡ φλυαρία; Ἴσως δὴν σ' εὐχαριστεῖ ἡ διήγησίς μου, ἀλλ' οὔτε κ' ἐμένα αὐταῖς ἡ ἀναμνήσεις, — τώρα προπάντων ποῦ ἀρχίζει νὰ νυκτώνῃ. Ἡ Τερέζα κάνει θόρυβο στὸ δωμάτιο, πονεῖ τὸ κεφάλι μου, μὲ πονεῖ λίγο καὶ ἡ ῥάχη, καὶ φαίνεται πῶς ὑποφέρω καὶ ἀπὸ τῆς παράξενες αὐτὲς σκέψεις· εἶμαι μελαγχολικὸς σήμερα, Βάρεγκα! — Τί μοῦ γράφεις λοιπόν, ἀγαπητή μου; Πῶς νὰ ἔλθω στὸ σπίτι σας; Τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος; Πρέπει νὰ περάσω ἀπὸ τὴν αὐλή, οἱ γείτονες θὰ μὲ ἰδοῦν, θὰ ἐρωτήσουν. Θ' ἀρχίσουν τὰ σχόλια καὶ τὴν κακογλωσσιά. Ὅχι, μικρὲ μου ἄγγελε, προτιμῶ νὰ σὲ ἰδῶ αὐριο στὸν ἐσπερινό· εἶνε φρονιμώτερο καὶ λιγώτερο ἐπικίνδυνον καὶ διὰ τοὺς δύο. Συγχώρεσέ με, ἀγάπη μου, ποῦ σοῦ

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΤΟΠΙΑ — Ἡ ΚΟΙΤΗ ΤΟΥ ΙΑΙΣΕΟΥ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΡΑΝΤΤΟΝ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Π. Ν.

γράφω ἕνα τέτοιο γράμμα· τώρα ποῦ τὸ διαβάζω, βλέπω τί ἀσυνάρτητο εἶνε. Εἶμαι ἕνας γέρος ἀγράμματος, Βάρεγκα· δὲν ἐσπούδασα ὅταν ἤμουν νέος, καὶ τώρα πιά τίποτε δὲν θὰ μπορούσα νὰ μάθω. Τὸ ἀναγνωρίζω, ἀγάπη μου, πῶς δὲν ἔχω περιγραφικὴν ἱκανότητα καὶ ξέρω πῶς, ἂν, χωρὶς νὰ ἐπικρίνω ἢ νὰ εἰρωνευθῶ κανένα, θελήσω νὰ γράψω κάτι νόστιμο, θὰ παρατάξω ἀνοησίες ἐπὶ ἀνοησιῶν. — Σὲ εἶδα σήμερα στὸ παράθυρό σου, σὲ εἶδα νὰ κλείνης τὰ παραθυρόφυλλα. Ὑγιαίνει, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. Τώρα, φιλάτη μου δὲν θὰ σατυρίσω πλέον κανένα. Εἶμαι πολὺ γέρος, ἀγάπη μου, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, δὲν ἤμπορῶ ν' ἀρχίσω ἐπικρίσεις. Θὰ μὲ γελοῦσαν, ἐμέ. Καθὼς λέγει ἡ ρωσσικὴ παροιμία: ὁ σκάπτων λάκκον δι' ἄλλον πίπτει ὁ ἴδιος μέσα.

9 Ἀπριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Πῶς δὲν ἐντρέπεσθε, φίλε καὶ προστάτη μου

Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, νὰ μελαγχολῆτε ἔτσι γιὰ τίποτε! Εἶνε δυνατόν νὰ εἴσθε πειραγμένοι; Ἀ, πολλὰς φορὲς εἶμαι ἀπερίσκεπτη, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα πῶς θὰ εὐρίσκατε στὰ λόγια μου κακία οὔτε εἰρωνεία. Νὰ ἦσθε βέβαιος πῶς ποτέ δὲν θὰ τολμήσω νὰ ἀστενυθῶ με τὴν ἡλικία σας καὶ με τὸν χαρακτήρα σας. Εἰς ὅλα αὐτὰ πταίει ἡ ἀφηρημάδα μου καὶ προπάντων ἡ ἀνία μου· καὶ ὅταν πλήττει κανεὶς, εἶνε ἱκανὸς ὅλα νὰ τὰ κάμῃ. Ἀλλ' ἐνόμιζα πῶς ἐσεῖς ἠθέλατε νὰ ἀστενυθῆτε στὸ γράμμα σας. Πολὺ μ' ἐλύπησε τὸ ὅτι σὰς ἐπείραξα. Ὅχι, καλὲ μου φίλε καὶ προστάτη, μὴ μὲ νομίζετε ἀναίσθητη καὶ ἀχάριστη. Ξέρει ἡ καρδιά μου νὰ ἐκτιμῇ ὅ,τι ἐκάματε δι' ἐμέ, ποῦ μ' ἐπροστατεύσατε ἐναντίον τῶν μοχθηρῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ καταδιώκουν καὶ μὲ μισοῦν. Θὰ προσεύχωμαι αἰώνως γιὰ σᾶς, καὶ ἂν ἡ προσευχή μου φθάσῃ ἔως τὸν Θεόν, θὰ ἦσθε εὐτυχής.

Εἶμαι πολὺ ἄρρωστη σήμερα. Αἰσθάνομαι πότε πῶς καίω, πότε πῶς εἶμαι παγωμένη. Ἡ Φεδόρα εἶνε πολὺ ἀνήσυχη. Ἐχετε ἄδικο νὰ μὴν ἐρχεσθε στὸ σπίτι μας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Τί μᾶς μέλει γιὰ τοὺς ἄλλους; Ἐμεῖς γνωρίζομεθα καὶ αὐτὸ ἀρκεῖ!... Ὑγιαίνετε,

Μάκαρ 'Αλεξέγεβιτς. Δὲν εἰξεύρω πιά τί νὰ σᾶς γράψω. Ἐπειτα, θὰ μοῦ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐξακολουθήσω· εἶμαι πολὺ ἄρρωστη. Σᾶς παραλῶ καὶ πάλι νὰ μὴν ἦσθε δυσανεστήμενος μαζί μου καὶ νὰ πιστεύσετε στὸν ἀναλλοίωτο σεβασμὸ καὶ τῇ φιλίᾳ μου.

Ἡ ἀφοσιωμένη καὶ ταπεινὴ σας
ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΡΟΜΠΡΟΣΕΛΟΦ

12 Ἀπριλίου

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Ἄ! τί ἔχεις ἀγάπη μου; Διαρκῶς μοῦ προξενεῖς ἀνησυχία! Μὲ κάθε γράμμα μου σοῦ συνιστῶ νὰ προσέχης, νὰ ντύνεσαι καλά, νὰ μὴ βγαίνης μὲ τὸν κακὸ καιρὸ· ἔπρεπε νὰ μὴν ἀμελῇς καμμιά προφύλαξι, καὶ ὅμως δὲν με ἀκοῦς, μικρὲ μου ἄγγελε. Ἄ, ἀγαπητὴ μου, εἶσαι μὰ τὴν ἀλήθεια ἕνα παιδί! Εἶσαι ἀδύνατη, δὲν ἀντέχεις περισσότερο ἀπ' ὅσον ἀντέχει ἕνα καλὰ μὲν, τὸ ξέρω. Μὲ τὸν ἐλαφρότερο ἄνεμο ἀρρωσταίνεις. Λοιπὸν, πρέπει νὰ προσέχης, νὰ κυττάζης τὴν ὑγείᾳ σου, νὰ ἀποφεύγης τῆς ἀδιαθεσίας καὶ νὰ μὴν προξενῇς ἀνησυχία στοὺς φίλους σου.

Μοῦ γράφεις πὼς θέλεις νὰ μάθης λεπτομερῶς τὰ τῆς ζωῆς μου. Εἶμαι πρόθυμος νὰ σ' εὐχαριστήσω· θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀγάπη μου, κατὰ σειράν. Καὶ πρῶτα, ἡ εἰσόδος τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι καθαρὴ, ἡ σκάλα ἀρκετὰ ὑποφερτὴ, προπάντων ἡ μεγάλη, καθαρὴ, φωτισμένη, πλατεῖα, ὅλη ἀπὸ χυτὸ σίδερο καὶ ἀπὸ μαόνι. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας, οὔτε λόγος· εἶναι ἐλικοειδής, ὑγρὴ, λασπομένη· τὰ σκαλιὰ χαλασμένα, καὶ οἱ τοῖχοι τόσο ὑγροί, ποῦ τὸ χέρι, ὅταν ἀκουμπήσῃ, κολλᾷ. Σὲ κάθε γύρισμα καὶ ἕνα σεντοῦκι, καθέκλαις καὶ κομὰ σὲ κακὴ κατάστασι, κουρέλια σκορπισμένα, παράθυρα μὲ σπασμένα γυαλιά· καὶ λεκάναις καὶ κάθε λογῆς ἀκαθαρσίαις· λάσπαις, σκουπίδια, φλούδια αὐγῶν, ἐντόσθια ψαριῶν· μὴ ἀηδία.

Σοῦ ἔχω περιγράψει τὰ δωμάτια· εἶναι πολὺ ἀναπαυτικά· δυστυχῶς παθαίνει κανεὶς ἀπὸ ἀσφυξία. Ὅχι πὼς εἶναι ἀκάθαρτα, μὰ ἔχουν, ἂν ἡμπορῇ κανεὶς νὰ εἰπῇ, μιὰ ἀνοστή μυρωδιὰ μούχλας. Στὴν ἀρχὴ ἡ ἐντύπωσις εἶναι δυσάρεστη· ὅταν μείνης δύο λεπτά, τὴν λησμονεῖς χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃς, γιατί καὶ σὺ ὁ ἴδιος παίρνεις τὴ μυρωδιὰ μέσα στὰ φορέματά σου, στὰ χέρια σου, ὁλόκληρος — καὶ ἔτσι συνειθίζεις. Τὰ καναρίνια ψοφοῦν ἐξ αἰτίας τῆς.

Ἐχει ἀγοράσει ὁ ὑπαξιωματικὸς ὡς τώρα πέντε, — ὁ ἀέρας τοῦ σπιτιοῦ μας τοὺς εἶναι ἀπλούστατα ὀλέθριος. Τὸ μαγειρεῖο εἶναι μεγάλο, εὐρύχωρο, φωτισμένο. Ἀλήθεια, τὸ πρῶτ' ὅταν τηγανίζουν ψάρι ἢ ἐτοιμάζουν τὸ ψητό, τὸ δωμάτιο αὐτὸ γεμίζει σχεδὸν ἀπὸ καπνὸ· ἔπειτα, παντοῦ χύνουν νερό. Ἀπ' ἐναντίας τὸ βράδυ εἶναι παράδεισος. Στὸ μαγειρεῖο μας εἶναι πάντα παληόπανα κρεμασμένα σὲ σχοινιά, καὶ ἐπειδὴ τὸ δωμάτιό μου δὲν εἶναι μακρὺ, ἢ μᾶλλον ἐπειδὴ εἶναι δίπλα στὸ μαγειρεῖο, ἡ μυρωδιὰ αὐτὴ μὲ πειράζει λίγο, ἀλλὰ τί νὰ γίνῃ! συνειθίζει κανεὶς ἐπὶ τέλους.

Πρῶτ' - πρῶτ', Βάρεγκα, ἀρχίζει ἕνα ἀτελείωτο πῆγαινε - ἔλα· εἶναι ἡ στιγμή ποῦ ὅλοι ξυπνοῦν καὶ ὅλοι κινοῦνται, ἄλλοι ἐδῶ, ἄλλοι ἐκεῖ πρῶτα, παίρνουν ὅλοι τσάι. Ἡ νοικοκυρὰ ἔχει ἕνα μόνον σαμβόρι, ποῦ χρησιμεύει κατὰ σειράν δι' ὅλους τοὺς νοικάρηδες· καὶ ἂν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τὸ θελήσῃ πρωτίτερα, ἀκούει τὸν ἀναβαλλόμενο: τὸ ὁποῖον μοῦ συνέβη τὴν πρώτη φορά καί. Μὰ, τί νὰ μιλοῦμε γι' αὐτά; Ἐδῶ ἐγνωρίσθηκα μὲ ὅλους, ἀρχίζοντας ἀπ' τὸν ὑπαξιωματικόν. Εἶναι πολὺ διαχτυκὸς ἄνθρωπος· μοῦ διηγῆθη ὅλες τῆς υποθέσεις του, μοῦ μίλησε γιὰ τὸν πατέρα του, γιὰ τὴ μητέρα του, γιὰ τὴν ἀδελφή του ποῦ εἶναι πανδρευμένη ἕνα δικαστὴν εἰς τὰ Τοῦλα, καὶ γιὰ τὴν Κρονστάδη. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μὲ προστατεύσῃ σὲ κάθε περίστασι καὶ μὲ προσκάλεσε ἐπιμόνως νὰ πάρω τὸ τσάι μαζί του. Τὸν εὐρῆκα στὸ δωμάτιο ποῦ ὅλοι οἱ νοικάρηδες συναθροίζονται καὶ παίζουν χαρτιά. Μοῦ ἔδωσαν ἐκεῖ τὸ τσάι καὶ ἤθελαν μὲ κάθε τρόπο νὰ μὲ κάμουν νὰ παίξω κ' ἐγώ. Μ' ἐπερίπαιζαν ἢ ὄχι, δὲν ἤξεύρω· τὸ βέβαιον εἶναι πὼς αὐτοὶ ἔπαιζαν ὅλη τὴ νύκτα καὶ ὅτι τὸ παιγνίδι εἶχε ἀρχίσει ὅταν ἐγὼ ἐπῆγα. Κιμωλία, χαρτιά, καπνὸς σὲ ὅλο τὸ δωμάτιο, ποῦ ἐπόνεσαν τὰ μάτια μου. Ἐπειδὴ δὲν ἔπαιζα, μοῦ εἶπαν πὼς κάνω τὸν φιλόσοφο. Ἐπειτα, κανεὶς πλέον δὲν μοῦ μίλησε, καὶ αὐτὸ μὰ τὴν ἀλήθεια μ' εὐχαρίστησε πολὺ. Δὲν θὰ ξαναπάω· αὐτοὶ εἶναι ματωμένοι χαρτοπαίχται καὶ τίποτε ἄλλο! Ἀλήθεια, ὁ ὑπάλληλος ποῦ ἔχει τὴ φιλολογικὴ ὑπηρεσία κάνει φιλολογικὰς ἐσπερίδας, ἀλλ' ἐκεῖ ὅλα εἶναι καλά, ἀθῶα, καθὼς πρέπει.

Λοιπὸν, Βάρεγκα, θὰ σοῦ εἰπῶ ἀκόμη ἕν παρόδω πὼς ἡ νοικοκυρὰ μας εἶναι ἀπεχθὴς γυναῖκα, καὶ ἀκόμη καὶ μάγισσα. Εἶδες τὴν Τερέζα; Τί εἶναι πραγματικῶς; Ἀδύνατη σὰν κοτόπουλο μαδημένο. Ὅλη ἡ ὑπηρεσία τοῦ σπι-

τιοῦ εἶναι ἡ Τερέζα καὶ ὁ Φαλδόνης. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἔχη καὶ κανένα ἄλλο ὄνομα, ἀλλ' ἔτσι τὸν φωνάζουν ὅλοι. Κοκκινόξανθος, μονόφθαλμος, πλατομύτης, ὁ Φαλδόνης αὐτὸς εἶναι κτῆνος· αἰωνίως φιλονεικεῖ ἢ πιάνεται μὲ τὴν Τερέζα. Μὲ μιὰ λέξι, δὲν εἶναι πολὺ εὐχάριστο γιὰ μὲ ποῦ κατοικῶ ἐδῶ. Οὔτε μία βραδυὰ δὲν συμβαίνει νὰ ἦναι ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ σπιτιοῦ τὴν ἴδια ὥρα κοιμισμένοι. Πάντοτε μερικοὶ θὰ παίζουν χαρτιά, καὶ μάλιστα κάποτε γίνονται πράγματα ποῦ δὲν θὰ τολμοῦσε κανεὶς νὰ τὰ διηγῆθῃ. Τώρα εἶμαι κάπως συνειθισμένος, ἀλλὰ δὲν καταλαβαίνω πὼς ἄνθρωποι πανδρευμένοι ἡμποροῦν νὰ ζοῦν μέσα σὲ τέτοιο θόρυβο. Ὀλόκληρη οἰκογένεια κρατεῖ ἕνα δωμάτιο, ὄχι ὅμως στὸν διάδρομο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, σὲ μιὰ γωνιά, ἀπομονωμένοι. Εἶναι ἡσυχὸι ἄνθρωποι. Κανεὶς ποτὲ δὲν μιλεῖ γι' αὐτούς. Ὅλοι μαζί κατοικοῦν ἕνα δωμάτιο χωρισμένο εἰς δύο. Ὁ πατέρας ἦτον ὑπάλληλος καὶ ἔχασε τὴ θέσι του πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν, δὲν ἤξεύρω διατί. Ὀνομάζεται Γκόρσκοφ· κοντός, ἀσπρομάλλης, φορεῖ ἕνα τόσο λιγδωμένο, τόσο τριμμένο φόρεμα, ποῦ εἶναι ἀξιολύπητος· χειρότερος ἀπὸ μένα! Τόσο ἀδύνατος, τόσο ἐλεινὸς (κάποτε συναντῶμεθα στὸν διάδρομο). Τὰ γόνατά του τρέμουν, τὰ χέρια του τρέμουν, τὸ κεφάλι του τρέμει. Εἶναι ἄρα γε ἀπὸ καμμιά ἀσθένεια; Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει. Εἶναι συνεσταλμένος, φοβεῖται ὅλους, τὸ βᾶδισμά του δὲν ἀκούεται· κ' ἐγὼ κάποτε ἤμουν δειλός, ἀλλὰ ὄχι καὶ τόσο. Ἐχει γυναῖκα καὶ τρία παιδιὰ. Τὸ πρῶτο, ἄγορι, εἶναι ἀπαράλλακτος ὁ πατέρας του, ταιπωρημένο σὰν αὐτόν. Ἡ γυναῖκα φαίνεται νὰ ἦτον καλομαθημένη· ἔτσι δείχνει· φορεῖ ἢ δυστυχημένη κατὰ ἐλεεινὰ κουρέλια! Ἐμαθα πὼς χρεωστοῦν τῆς νοικοκυρᾶς ἡ ὁποία δὲν τοὺς φέρεται πολὺ καλά. Κάτι συμβάντα ἀπρόοπτα τὸν ἔκαμαν νὰ χάσῃ τὴ θέσι του... Εἶναι ἢ δὲν εἶναι θῦμα δικαστικῆς ὑποθέσεως; Δὲν τὸ ξέρω· ἀλλὰ τὴ φτώχεια των τὴν βλέπω, Θεέ μου! Εἰς τὸ δωμάτιόν των βασιλεύει πάντοτε ἡ μεγαλειότηρ σιωπῇ· λὲς καὶ εἶναι ἀκατοίκητο· ἀκόμη καὶ τὰ παιδιὰ δὲν κάνουν θόρυβο. Ποτὲ δὲν τ' ἀκοῖς νὰ παίζουν, νὰ σκανταλεύουν, καὶ εἶναι κακὸ σημάδι. Ἐνα βράδυ, ποῦ περνοῦσα κατὰ τὴν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ θύρα των, ἀκουσα κάτι ἀσυνείηστο· δὲν ἦταν πιά ἡ σιωπὴ ποῦ ἐγνώριζα· ἦταν λυγμοί, ἔπειτα σιγαναὶς ὁμιλίαις καὶ ἔπειτα πάλι λυγμοί· ἔκλαιαν φαίνεται, σιωπηλά· καὶ τὸ ἄφωνο αὐτὸ κλάμα ἦτον τόσο θλιβερό ποῦ μοῦ

ἔσχιζε τὴν καρδιά. Ὅλη τὴ νύκτα ἐσυλλογιζόμουν τοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς καὶ δὲν ἡμπόρεσα νὰ κοιμηθῶ ὅπως πάντοτε.

Λοιπὸν, ὑγίαινε, μικρὴ μου καὶ ἀνεκτίμητὴ μου Βάρεγκα! Σοῦ τὰ περιέγραψα ὅλα ὅπως ἡμπόρεσα καλλίτερα. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἐσένα ἐσυλλογιζόμουν. Ὅλοένα ἀνησυχῶ, ἀγαπητὴ μου. Ξέρω, ψυχούλα μου, πὼς δὲν ἔχεις ἐπανωφόρι μὲ γούνα. Ὡ, αὐτὸ τὸ φθινόπωρο τῆς Πετροπόλεως, ὅλο ἄνεμοι καὶ ψιλὴ βροχὴ μὲ χιονόνερο, μὲ θανατώνει, Βάρεγκα! Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάττῃ ἀπὸ τὸν καιρὸ αὐτὸ τὸν ἀνθυγιεινόν. Νὰ ἦσαι ἐπιεικής, ἀγάπη μου, γιὰ τὸ γράψιμό μου· δὲν ἤξερω νὰ γράφω, Βάρεγκα, δὲν ἤξερω καθόλου. Γράφω τῆς ἀνοησίας ποῦ μοῦ ἔρχονται, μὲ τὸν σκοπὸ μόνον νὰ σὲ διασκεδάσω λίγο. Ἄν εἶχα λάβει κάποια μόρφωσι, θὰ ἦτον διαφορετικὰ· μὰ, τί σπουδὲς ἔκαμα; Ἡ ἀνατροπὴ μου δὲν ἐστοίχισε μεγάλα πράγματα.

Πάντοτε πιστὸς φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

25 Ἀπριλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Ἀπῆντησα σήμερον τὴν ἐξαδέλφη μου Σάσσα! Εἶναι τρομερό! Καὶ αὐτὴ θὰ καταστραφῇ, ἢ καὶ μὲν! Ἐμαθα ἐπίσης ὅτι ἡ Ἄννα Φεδόρα ἐρωτᾷ πάντοτε δι' ἐμέ. Φαίνεται πὼς ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ νὰ μὲ καταδιώκῃ· λέγει πὼς θέλει νὰ μὲ συγχωρήσῃ, νὰ λησμονήσῃ ὅλο τὸ παρελθόν, καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἰδῇ· ὅτι δὲν εἶσθε καθόλου συγγενῆς μου, ὅτι ἡ ἰδική της συγγένεια εἶναι πλησιέστερη, ὅτι δὲν ἔχετε κανένα δικαίωμα ν' ἀνακατώνεσθε εἰς τὰ οἰκονομικά μας, ὅτι εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἀπρεπὲς δι' ἐμὲ νὰ δέχωμαι τὴν ἐλεημοσύνην σας καὶ νὰ μὲ διατηρῇτε... Λέγει πὼς ἐλησμόνησα τὴ φιλοξενία της, πὼς χωρὶς αὐτὴν ἡ μητέρα μου καὶ ἐγὼ θὰ πεθαίναμε ἀπὸ τὴν πείνα, πὼς αὐτὴ μὰς ἔθρεψε, πὼς ἐπὶ δύο μισοὺς χρόνιά τῆς ἐστοιχίσαμε τόσα χρήματα, πὼς παραιτῆται ἀπὸ κάθε ἀπαίτησι. Δὲν φεῖδεται οὔτε τῆς ἀπό κάθε ἀπαίτησι. Δὲν ἤξευρε ἢ καὶ μὲν πὼς μὲ μητέρα μου! Καὶ νὰ ἤξευρε ἢ καὶ μὲν πὼς μὲ μητέρα μου! Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει!... Ἡ Ἄννα κατήντησαν! Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει!... Ἡ Ἄννα κατήντησαν λέγει πὼς ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοησίας Φεδορόβνα λέγει πὼς αὐτὴ ἡ ἴδια μὲ μοῦ εἶμαι δυστυχισμένη, πὼς αὐτὴ ἡ ἴδια μὲ εἶχε βάλει στὸν δρόμο τῆς εὐτυχίας, πὼς τίποτε δὲν ἀμέλησε γιὰ μένα, καὶ πὼς ἐγὼ δὲν ἤξερα ἢ δὲν ἠθέλησα νὰ ὑπερασπίσω τὴν τιμὴ μου. Καὶ ποῖος πταίει, Θεέ μου! Λέγει πὼς ὁ κ. Μπουίκοφ ἔχει δίκαιο καὶ πὼς δὲν παντρεύεται

κάνεις μια κόρη ποῦ... Ἀλλά γιατί σᾶς τὰ γράφω αὐτά; Τέτοια ψεύδη προξενοῦν πόνο, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Δὲν ἤξερω τί ἔχω τώρα. Τρέμω, κλαίω, κλαίω σὰν παιδί· δύο ὥρες ἐχρειάσθηκα νὰ σᾶς γράψω αὐτὸ τὸ γράμμα. Ἐνόμιζα πὼς ἡ Ἄννα Φεδορόβνα θ' ἀνεγνώριζε τοῦλάχιστον τὸ ἄδικο ποῦ μοῦ ἔκαμε, καὶ τώρα μιλεῖ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο! — Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν ἀνησυχῆτε, φίλε μου, μόνε μου

προσάτη! Ἡ Φεδόρα τὰ μεγαλοποιεῖ ὅλα· δὲν εἶμαι ἄρρωστη. Ἐπῆρα μόνον ἓνα ἐλαφρὸ κρουσολόγημα, ὅταν ἐπῆγα εἰς τὸ Βολκόβο γιὰ τὸ μνημόσυνο τῆς μητέρας μου. Γιατί δὲν ἦλθετε μαζί μου; — σᾶς εἶχα παρακαλέσει τόσο πολύ! Ἄ, ταλαίπωρη, ταλαίπωρη μητέρα μου, ἂν ἔβγαίνες ἀπὸ τὸν τάφο σου, ἂν ἐγνώριζες, ἂν ἔβλεπες ποῦ μὲ κατήντησαν!...

B. Δ.

[Ἔπεται συνέχεια. — Μετάφρ. Κ. Μ.]

Η ΠΑΛΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, μίαν νύκτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξυπνήσαντες ἔντρομοι, ἐξ ἄλλεπαλλήλων πυροβολισμῶν καὶ κωδωνοκρουσιῶν, ἐπληροφόρηθησαν ὅτι ἐκαίετο ὁλόκληρος ἡ παλαιὰ ἀγορά, ἡ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ποικίλης ἰδρυμένη. Τῷ ὄντι, τὸ πῦρ μεταδοθὲν ἐξ ἐνὸς μικροῦ καταστήματος κατέστρεψε μέχρι τῆς πρωΐας ὁλόκληρον τὸ εὐρὺ τετράγωνον, τὸ ὁποῖον περικλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος διὰ τῆς ὁδοῦ εἰς ἣν εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ τσαρονάδικα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μενδρεσὲ παλαιῶν καὶ σεσαθρωμένων κτιρίων.

Ἡ πυρκαϊὰ τότε ἐπέφερε τρομερὰς ζημίας. Πλήθος διαφόρων πωλητῶν ἀπώλεσεν ὅ,τι εἶχε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι παρ' ὀλίγον ἐπιπτον θύματα τοῦ καταστρεπτικοῦ στοιχείου. Ὅπως ὁμως πάντοτε συμβαίνει, ἐκ τοῦ κακοῦ προέκυψε καὶ κάτι καλόν· ἡ παλαιὰ ἀγορὰ ἐξέλιπε καὶ ἐγίναν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ποικίλης, αἱ ὁποῖαι ἀπεκάλυψαν τόσα πολύτιμα ἀρχαῖα εὐρήματα.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἡ ἀγορὰ μετεφέρετο εἰς τὸ σημερινὸν δημοτικὸν κτίριον ἐπὶ τοῦ χώρου ὅστις ἄλλοτε κατεῖχτο ἀπὸ τὰ Πυθαράδικα καὶ ὅστις ἀπετέλει ἄλλοτε μίαν τῶν ζωηροτέρων ἀθηναϊκῶν συνοικιῶν. Ὁ βασιλεὺς Ὁθων, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν πρῶτον ἐν Ἀθήναις περίπατόν του, ἔγεινεν ἐκεῖ δεκτὸς κατὰ τρόπον πρωτοτυπώτατον. Ὁ πλούσιος πυθαρᾶς Χρόνης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκεν ὅλον σχεδὸν τὸ τετράγωνον ἐκεῖνο, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς μόνης τότε ὑπαρχούσης ἀμάξης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχε φέρει, καὶ ἔσπευσεν εἰς προὔπαντήσιν τοῦ ἀνακτοῦ, ὡς δὲ εἶδε τὸν Ὁθωνα ἐρχόμενον, κατήλθε καὶ τοῦ προσέφερε τὴν ἀμαξάν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἠρνήθη νὰ ἐπιβῇ αὐτῆς, διότι ἦτο ἔφιπ-

πος, ὁ Χρόνης ὁμως τὴν νύκτα προσεκόλλησε γύρω τῆς ἀμάξης κυρία ἀνῆμμένα, εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὀργανοπαικτῶν διέσχισεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὰς Ἀθήνας θαυμάζουσας διὰ τὸ πρωτοφανὲς τοῦ θεάματος. Δυστυχῶς ἡ ἡγεμονικὴ ἰδιοτροπία δὲν ὠφέλησε τὸν πλούσιον Χρόνην, ὅστις μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπέθνησκε ἔρμος καὶ ἐγκαταλελειμμένος εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον.

**

Ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο τὸ ἱστορικὸν τζαμί τοῦ Πορθητοῦ, τὸ περιφημον Φετιχὲ Τζαμί. Δεξιὰ δὲ Μενδρεσές, τὸ ἱεροσπουδαστῆριον, τὸ ὁποῖον ἔχει νεωτέραν ἱστορίαν εὐτυχῶς διασωθεῖσαν ἀκεραίαν, εἰς τὸ βάθος τὸ ἄλλο μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον τζαμί. Ἐκεῖ πλησίον ἔκειτο τὸ Σταροπάζαρον (ὁ κυρίως τόπος τῆς συγκεντρώσεως τῶν Τούρκων) εἰτα δὲ ἡ μέχρι σήμερον σωζομένη σειρὰ τῶν ὑποδηματοποιεῖων καὶ τὰ λείψανα τῶν μικρῶν τειχῶν τῆς πόλεως τὰ ὁποῖα κατερρίφθησαν τῷ 1833 ὅταν ἐγένοντο αἱ ἐργασίαι πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν Πειραιῶς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ τοῦ Ἀγίου Φιλίππου, ὅπου ἔκειτο καὶ ἡ βρύση Χαλαράκη, ἣν ἐσημείωσε καὶ ὁ Abbet-Grasset.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τὴν παλαιότεραν αὐτῆς ἐποχὴν, εἶχεν ἀποτελεσθῇ ἀπὸ μίαν σειρὰν ξυλίνων παρατηγμάτων, ἀνωθεν τῶν ὁποίων κατώκουν οἱ ἴδιοι πωληταί. Μία παλαιὰ εἰκὼν διασωθεῖσα δίδει πλήρη ἰδέαν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς μέχρι τοῦ 1801. Τὰ κατὰστήματα δὲν ἦσαν κατασκευασμένα συμφώνως πρὸς κανένα ἀρχιτεκτονικὸν κανόνα, οὐδὲ καὶ εἰς τὴν γραμμὴν. Προσπάθεια μόνον κατεβάλλετο νὰ μὴ κατα-

ληφθῇ ἡ ἐν τῷ μέσῳ πλατεῖα, ἐφ' ἧς καὶ κρήνη σωζομένη μέχρις ἐσχάτων.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς περίοδον, καθ' ἣν σώζονται ἐννοεῖται αἱ πληρέστεραι περὶ αὐτῆς πληροφορίες, δὲν ἦτο ὅ,τι διὰ τῆς λέξεως ἐννοοῦμεν σήμερον, τόπος πωλήσεως τροφίμων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπορικὸν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένοντο ἰδίως αἱ ἐργασίαι μὲ τοὺς ἐμποροὺς τῶν πέριξ καὶ μὲ τοὺς χωριάτες. Διὰ τοῦτο τὰ εἶδη τὰ ὁποῖα κυρίως ἐπωλοῦντο εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἦσαν πανικὰ καὶ εἶδη ἱματισμοῦ, πολυτελείας καὶ ἐπιπλώσεως.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἐμπόριον αὐτὸ ἦτο ὁλόκληρον εἰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν· τὸ πρῶτον κατὰσκημα τὸ ὁποῖον συνήντα τις ἀνερχόμενος, ἦτο τὸ ὑφαντήριον τοῦ Γιαννακοῦ Καζαντζῆ, ἐπικληθέντος οὕτω ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρὸς του, εἰς τὴν ἰδίαν δὲ θέσιν εἶχον τὰ πρατήρια τῶν καὶ ὁ Καραουλάνης, υἱὸς τοῦ ἄλλοτε διασήμου ἀοιδοῦ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ ὁ Δεμερτζῆς τῆς γνωστῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας καὶ ὁ συμβολαιογράφος Κριτοβουλίδης, τοῦ ὁποῖου ἄλλο ἕχνος ὑπάρξεως οὐδαμοῦ ἀνεῦρον, πλην τῆς μνείας τοῦ ὀνόματος.

Ὑπῆρχον ὁμως καὶ πωληταὶ τροφίμων εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἰδίως τὸ θέρος ὅτε ἐπλεόναζον οἱ καρποί. Ἡ εἰκὼν τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὸ 1801 ἦν ἔχω ὑπ' ὅψει μου μᾶς παρουσιάζει πωλητρίαν πρὸ πάντων καὶ μάλιστα Ἑλληνίδας καὶ ὁ Abbet-Grasset δὲ γράφων τὰς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς ἀγορᾶς ἐντυπώσεις του λέγει ὅτι αἱ Ἀθηναῖαι δὲν εἶνε εὐμορφαι. Ὑποθέτω μᾶλλον ὅτι καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ξένου περιηγητοῦ καὶ ἡ ἐντύπωσις τοῦ Abbet-Grasset εἶνε ἐκ μιᾶς ἢ δύο ἐξαίρέσεων καὶ δυσκολεύομαι νὰ δεχθῶ ὅτι ἐν ἐποχῇ καταθλιπτικωτάτου ζυγοῦ, θὰ ἐτόλμων χριστιαναὶ ὥραϊαι γυναῖκες, νὰ κάθηνται ἐπὶ ὥρας ἐν τῇ ἀγορᾷ διὰ νὰ πωλήσωσι τὰ ἐμπορεύματά των, ἐνῶ εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν, ἐκεῖ ὅπου σήμερον τὸ Στρατιωτικὸν ἀρτοποιεῖον, ἦσαν τὰ τουρκικὰ καφενεῖα καὶ οἰνοπωλεῖα εἰς τὰ ὁποῖα διημέρευον οἱ κατακτηταί.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ κυρίως προσωπικὸν τῆς ἀγορᾶς ἦσαν οἱ ἀράπηδες, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν σημερινῶν ἐμποροῦπαλλήλων, περιεφρονοῦντο δὲ ἐξ ἴσου ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων. καὶ ἀπετέλουν τὸν κυριώτερον καὶ πυκνότερον καὶ εὐθυμότερον συγχρόνως καὶ θορυβώδεστερον πληθυσμὸν τῆς ἀγορᾶς.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆν ἐποχὴν τῆς ἀγορᾶς

διεσώθησαν τὰ ὀνόματα μερικῶν πωλητῶν. Πλην τοῦ Καζαντζῆ καὶ τοῦ Καραουλάνη, τοὺς ὁποῖους ἀνέφερα ἤδη, μεγάλοι ἐμποροὶ ἦσαν ὁ Χατζηνικολῆς Σουίδης, κάποιος Ἀντώνιος Δεμερτζῆς, καὶ ὁ Ποδονύφτης, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἀπέμεινεν εἰς μίαν ἐξοχικὴν τῶν Ἀθηνῶν θέσιν. Ἐπίσης δὲ ὑπερεκατοντούτης γέρων εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁποῖου ὀφείλω τὰς σημειώσεις ταύτας, ἐνεθυμεῖτο καὶ ἓνας Στουραῖτης, ὁ ὁποῖος εἶχε διακριθῇ εἰς τὴν πώλησιν καὶ τὴν κατεργασίαν κοσμημάτων, ἦτο δὲ ὑπήκοος Ἀγγλος, πιθανώτατα ὅπως ἡ ὑπηκοότης τῷ ἐξασφαλίσῃ προστασίαν τινά, ἀπέναντι τῶν Τούρκων.

**

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτεύουσας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ ἀγορὰ ἀπέκτησε νέαν ζωὴν. Ὁ μηχανικὸς Καλλέργης συνέταξε, πρωτοφανὲς ἐννοεῖται, σχέδιον κατὰ τὸ ὁποῖον ὁμως ἐκτίσθησαν ὅλα τὰ νεώτερα πρατήρια τῆς ἀγορᾶς. Καὶ ὅσοι δὲν ἐλησμόνησαν τὴν ἀγορὰν ὡς ἦτο πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, θὰ ἐνθυμούνται καὶ τὸ μέρος τὸ πρὸς τὴν προέκτασιν τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε σχέδιον παράδοξον, καταλλήλοτερον ἴσως διὰ αὐτὴν ὑποδοχῶν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον ἐγκαταστή τὰ ἱχθυοπωλεῖα τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν.

Ἡ ἀγορὰ κατὰ τοὺς ταραχώδεις νεωτέρους χρόνους συγκεντρώσασα τὸν κατώτερον ἐμπορικὸν πληθυσμὸν καὶ καταλήξασα ἐπὶ τέλους εἰς ἀγορὰν τροφίμων μόνον, ἐγίνε πολλάκις κέντρον καὶ ὀρμητήριον πολιτικῶν ταραχῶν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 62 πρὶν ἢ ἀκόμη αὐτὴ ἐκδηλωθῇ φανερά, εἰς τὴν ἀγορὰν ἐγένοντο ἀπροκαλύπτως αἱ ἐκδηλώσεις κατὰ τῆς βασιλείας. Ὁ ἀστυνόμος Κηφισιώτης ὑπέστη κάποτε ἐκεῖ τὴν ἐπίθεσιν ὅλων τῶν κρεοπωλῶν καὶ ἱχθυοπωλῶν καὶ ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν διὰ νὰ σωθῇ, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ὁ αὐλικὸς θεράπων Πίκουλας, μεταβὰς ὡς συνήθως διὰ νὰ κάμῃ τὰς προμηθείας τῶν Ἀνακτόρων, ἀπεδιώχθη χωρὶς νὰ τῷ ἐπιτραπῇ ν' ἀγοράσῃ τι. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος τόση ἦτο ἡ ἀντιβασιλικότης τῆς ἀγορᾶς ὥστε αἱ καθημεριναὶ προμήθειαι τῶν Ἀνακτόρων ἐγένοντο δι' ἄλλων προσώπων, οἱ ὁποῖοι διενέμοντο μεταξὺ τῶν τὰς προμηθείας. Ὅταν δὲ ἡ ἔξωσις ἀπεφασίσθη καὶ ἤρχισεν ὁ ἐμφύλιος σπαραγμὸς ἐν μέσῃς Ἀθήναις, λέγεται ὅτι κρεοπώλης τις Σοφοκλῆς Λογοθέτης, τοποθετηθεὶς εἰς μικρὸν φεγγίτην

ἀθροῦποι, — τοῦ την ἔφαγαν ἀληθινά. Καὶ εἰς τὸ τέλος, ὅταν πίπῃ ἡ αὐλαία, ὁ τρελλὸς Λουκάς ἐξορμᾷ ἀπὸ τὴν σκηνήν, ἐνθυμούμενος τὸν νεῖρόν του καὶ φωνάζων σπαρακτικῶς: «Οἱ λύκοι! οἱ λύκοι! οἱ λύκοι!»

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ποτὲ ἕως τώρα ἑλλήν δραματικὸς δὲν συνέλαβεν ὑπόθεσιν τόσῳ δραματικῇν, ζωντανῇν, γνησίαν, ἀληθινήν. Τὸ δράμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ὡς μῦθος στηρίζεται εἰς ἕν ἄγριον ἔθιμον τῶν χωρίων μας, ἀλλ' ἔχει ὡς ἥρωα ἕνα ἄνθρωπον, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁποῖου ἔχει ἀνατεῖλῃ ἡ πρώτη ἀκτὶς τῆς νέας ἐποχῆς, τῆς ἡμερώσεως, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς προλήψεως, τῆς βαρβαρότητος, τὸ ὁποῖον τὸν περιβάλλει ἀπὸ παντοῦ, — τὸ δράμα αὐτό, ὡς ἔργον ἰδέας, μοῦ φαίνεται πολὺν χαρακτηριστικόν, ἀρκετὰ γενικόν, ἀνώτερον, εἰμπορὸν νὰ εἴπω, τόπου καὶ χρόνου, ἱκανὸν νὰ δώσῃ ὅλην τὴν συγκίνησιν μιᾶς ἀληθινῆς ἀναπαράστασεως τῆς ζωῆς, καὶ συγχρόνως νὰ χαρίσῃ τὴν βαθεῖαν σκέψιν. Ἡ πάλῃ τοῦ ἀνθρώπου, ὁποῖος ἐξαναγκάζεται ἀπὸ τὸν κόσμον νὰ πράξῃ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθημάτων του, εἶνε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δραματικὴ ὅλα δὲ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μᾶς τὴν ζωγραφίζουν, διαλεγμένα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα μὲ θυμοσοφίαν γνησίως καλλιτεχνικήν, ὥστε ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ μύθου ὅλου νὰ ἐκπηδᾷ ὡς κρουνοὺς φωτεινὸς ἡ ἰδέα. Ὁ κ. Αὐγέρης εἶνε ἤδη δραματικὸς συγγραφεὺς, ἄξιος τοῦ ὀνόματος. Περὶ τούτου νομίζω ὅτι δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία.

Μολοντοῦτο τὰ ἐλαττώματα τοῦ πρώτου ἔργου του εἶνε σπουδαῖα. Ἡ καλαισθησία δὲν ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας. Μερικαὶ σκηναὶ φρίκης παραπεύονται εἰς βαθμὸν ποῦ νὰ ἐμπνέουν τὸ ἐναντίον αἰσθημα ἀπὸ τὸ ἐπιδιωκόμενον. Ὅταν ὁ Λουκάς ἐρωτᾷ τὴν ἀδελφὴν του, εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἐξομολόγησιν: «Γιατί δὲν πῆγες νὰ πνιγῇς;!» ἐκείνη ἀπαντᾷ ἀμέσως: «Ἐπῆγα, μὰ δὲ μπόρεσα». Ὁ θεατὴς αἰσθάνεται οἶγος. Εἶνε κάτι ἐξόχως ἀληθινὸν καὶ σπαρακτικόν. Ἀλλὰ τὰ κατόπι λόγια, — πῶς ἐπῆγε ὡς τὸ ποτάμι, πῶς τῆς ἐφάνη, πῶς τὸ ἐφοβήθη κτλ. — εἶνε πολλὰ, καὶ ἡ ἐντύπωσις χαλαροῦται. Ἐπειτα τὸ σύνολον ἐν γένει εἶνε ἀκατασκέυαστον, ἀπλαστον, ἀφορμάριστον. Καὶ ὁ διάλογος τόσον πολὺν φρενῆς, τόσον φωνογραφικὸς, καὶ ἐπομένως τόσον ἀτεχνος, ὥστε μοῦ ἐπέρασεν ἡ ἰδέα — ἴσως ἀπατώμαι, — ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔχει τὸ ἰδιαίτερον ἐκεῖνο ταλέντο τοῦ διαλόγου. Χρειαζέ-

ται μεγάλη περιτέχνησις διὰ νὰ φανῇ ὁ διάλογος ἀληθινός. Ἡ πιστὴ φωνογραφικὴ ἀπόδοσις εἶνε κάτι ἀντικαλλιτεχνικόν. Ἐν γένει τὸ πρωτόπειρον, τὸ ἀρχαῖον, τὸ διστακτικόν, εἰς τὸ δράμα ἀνακαλύπτεται συχνότατα. Ἀλλ' ἡ ἀγαθὴ φύσις, ἡ ἰδιοφυΐα συγγραφῆς ἐμφανιζομένου μὲ ὁρμὴν καὶ ὑποσχομένου μεγάλα, νικᾷ κάθε ἄλλην ἐντύπωσιν. Καὶ εἰς τὸ τέλος ἡ νίκη εἶνε ἰδική του.

Εἰς τοὺς μετρημένους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἠτύχησαν — ἀληθινὰ ἠτύχησαν, — νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν σημαντικὴν αὐτὴν πρώτην, τὸ δράμα φαίνεται νὰ ἤρесе. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς αὐλαίας, καὶ εἰς τὰς δύο πράξεις, ἤκουσα ἀπὸ τὸ θεωρεῖον μου χειροκροτήματα ζωηρά, ἐπευφημίας καὶ ζητωκραυγῶν. Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ νὰ ἦσαν ἀρὰ γε εἰλικρινεῖς; Ἰσως. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὅμως εἰς τὸ θέατρον δὲν ἐπάτησε ψυχὴ καὶ ἡ παράστασις ἀνεβλήθη. Τί ὥραία ποῦ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἑλληνικά ἔργα τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν! Καὶ ἔπειτα παραπονοῦνται κατὰ τῆς «Νέας Σκηνῆς» ὅτι δὲν ἐνθαρρύνει τὴν φιλολογίαν μας! Ἀλλ' εἶνε τιμὴ τῆς, ὅτι ἐν γνώσει τῆς κοινῆς ἀδιαφορίας — ἡ καλύτερα τοῦ ψευδοῦς καὶ ἀκάρπου ἐνδιαφέροντος, — ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ τὸ ὥραϊον αὐτὸ ἔργον, καὶ μάλιστα μὲ ὅλην τὴν πολυδάπανον ἐπιμέλειαν, τὴν ὁποῖαν ὁ κ. Χρηστομάνος καταβάλλει διὰ τὰ ἔργα ποῦ ἀγαπᾷ. Δὲν εἶδα τὸ σύνολον τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ μοῦ εἶπαν ὅτι ἡ εἰκὼν ἦτο κομψή, ὥραία καὶ γνησίως ἑλληνική, ὡς εἰκὼν τοῦ Ράλλη. Καὶ οἱ μύσται ἔκως, ὁ ὁποῖος εἶνε ποιητὴς, καὶ διὰ τὰ καλὰ ἑλληνικά ἔργα αἰσθάνεται τόσην στοργὴν ὡς νὰ ἦσαν ἰδικά του, ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἔκαμε θαύματα. Καὶ ἡ κυρία Χατζηχρήστου, — τὴν ἔβλεπα διὰ πρώτην φορὰν καὶ δὲν ἤξεύρω τί παίζει συνήθως, — διέπλασε μίαν Ἀννέταν γέμτην ζωὴν, ἀλήθειαν καὶ συγκίνησιν. Ἄν δὲν ἦτο σύμπτωσις, ἂν δὲν ἦτο τυχαῖον ταίριασμα τοῦ ρόλου, ἡ κυρία Χατζηχρήστου εἶνε πολὺ καλὴ ἡθοποιός.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οἱ ξένοι καὶ ἡμεῖς.

Προχθὲς τὸ βράδυ οἱ ξένοι ὤρμησαν εἰς τὸ ἐστιατόριον: Τὰ πρόσωπά των ἔσταζαν τὸ βορεινὸν αἶμα, ἐκεῖνο τὸ χρῶμα τῆς υγείας,

ἢ τῆς μυρτοποσίας, ἀδιάφορον, ποῦ φαίνεται εἰς ἡμᾶς τοὺς μεσημβρινοὺς ἐντελὼς ξένον. Εἰς τὰ κεφάλια των ὑπῆρχον καπέλλα ποῦ δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰ φαντασθῇ κανεὶς, καστόρια γρονθοκοπημένα, δέρματα μαλακά, καπέλλα κυττάζοντα τὸν οὐρανόν, κοιλότητες ἀπόροπτοι, πέτασοι ἔξω φρενῶν, σχήματα ποῦ μόνον ἐν ὥρᾳ κραυγῆς εἶνε δυνατόν νὰ λάβῃ ἕνα καπέλλο ἐπτάκις κυλισθὲν εἰς τὴν γῆν. Ἦσαν τρεῖς, μετὰ δέκα λεπτὰ ἔγειναν εἴκοσι. Πέντε τραπέζια ἠνώθησαν. Οἱ ξένοι ἐκάθησαν μισοφρυζίζοντες, μισοτραγουδοῦντες, ἠχοῦντες μὲ τὴν γλῶσσαν, μὲ τὰ δόντια, κτυπῶντες τὰ πηρούνια. Ἦσαν μεταξύ των τρεῖς γυναῖκες σπανίων γραμμῶν, ἀχναὶ ὑπάρξεις φεύγουσαι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀνερχόμεναι πρὸς τὸ ὄνειρον. Ὑπῆρχον καὶ ἄνδρες ὥραιοι, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι ἀπλῶς ὡς φιλέτο χοιρινό. Ὅλον αὐτὸ τὸ πλήθος ἦτο ὁμιλος ἐπιστρέφων ἀπὸ ἀρχαῖα μνημεῖα, οὐρα καραβανίου περιηγητῶν ἐκκοπισθέντος εἰς τὴν πόλιν.

Ἐκάθησαν καὶ ἐφώναζαν τὸ γκαρσόνι κατὰ τρεῖς τρόπους.

— Γκαρσόν.

— Γκαρσόν.

— Γκαρ τσό-νέ! Εἶπεν ἄλλος σὺρων ἰταλικῶς τὴν φωνήν.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐστιατορίου τοὺς ἐπλησίασε μὲ τὰ χέρια κρεμάμενα ἀπὸ τὰ μανίκια, ἢ μὲ τὰ μανίκια κρεμάμενα ἀπὸ τὰ χέρια. Δὲν ὑπῆρχε διερμηνεύς. Αὐτοὶ συνεῖσεφεν τὰς γαλλικὰς των λέξεις ποῦ ἤξευραν, οἱ ἄλλοι τὰς ἰταλικὰς, ὁ ξενοδόχος ἤξευρε καὶ ἀπὸ τὰς δύο γλώσσας πέντε λέξεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκομίσθησαν δέκα πιάτα. Ἡ σκηνὴ τῆς συγκίσεως τῶν γλωσσῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον εἶνε πάντοτε τραγικὴ δι' ἀνθρώπους πεινῶντας. Ἀλλὰ διὰ τοὺς φαιδρούς αὐτοὺς ἀνθρώπους ἦτο ἡδονή. Ἐκαμαν ὅλα τὰ δυνατὰ διὰ νὰ παρατείνουν αὐτὸ τὸ μαρτύριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔπερναν κέφι, ἐμεθοῦσαν, ἐκάγχαζον: Ὁ ξενοδόχος ὑπεκλίνετο λέγων ἄλλοτε ἕνα χονδρὸν «βουῖ» ἄλλοτε ἕνα «σι» ἄλλοτε ἕνα ξηρὸν «γιές». Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀνεκλάλητος εὐχαρίστησις διὰ τοὺς ξένους. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐχτύπησαν τὸν ὦμον. Ἦρχισε καὶ ὁ ξενοδόχος νὰ γελᾷ. Μετ' ὀλίγον, ἀπὸ τὸ ἄτακτον ἐκεῖνο τραπέζι ἠγέρθη φρενίτις, ἀνάμικτος πάταγος γελῶτων καὶ ποτηριῶν συγκρουομένων. Ἡ φύσις των, ἡ υγεία των, ἡ ἐλευθερία των, ἡ ἀγνοία τοῦ γύρω κόσμου, ὅλα ἔγειναν γέλωσ καὶ σάλαγος. Εἴκοσι ξένοι! Μία κοινωνία.

Μία ἀποικία. Ἦσαν εὐτυχεῖς. Νὰ ἦσαν αἱ κοινωνίαι τόσον μικραὶ! Ποῦ εὐρίσκεται αὐτὴ ἡ ἀρχαῖος σατυρισμοῦ, ἡ ἀρχαῖος πομπῆς εὐθυμία; Δύο ξένοι ἀναστατώνουν ἕνα ξενοδοχεῖον. Δέκα ἀναστατώνουν ἕνα δρόμον. Εἴκοσι ἀναστατώνουν ἕνα διάλειμμα θεάτρου. Ἐτσι, ὅπως ὁρμῶν παντοῦ, παταγοῦντες, ἀφελεῖς, παιδιὰ, μεθυσμένοι μὲ νερό, χύνοντες πλατὺ κύμα γέλωτος διὰ τὸ τίποτε, μᾶς φαίνονται ὡς ἀπόστολοι μιᾶς ζωῆς ποῦ δὲν ἔχει θάνατον. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὄμιλοι ποῦ σκορπίζονται εἰς τὴν πόλιν, μᾶς φαίνονται ὡς θραύσματα πομπῆς ἡ ὁποία εἶχε θύσει καὶ μεθύσει. Καθέννας ἐξ αὐτῶν λαλεῖ τὴν ζωὴν διὰ μυρίων σφυριχτῶν. Κηρύσσει ὅτι ζῇ. Εἰδοποιεῖ ὅτι ὑπάρχει.

Ἐτσι ἐγευμάτισαν ἀναστατώνοντες ἐκείνην τὴν αἴθουσαν. Ἀναψαν τὰ ποῦρα καὶ ἔφυγαν θορυβοῦντες. Ἐλεῖται πάλιν «γκαρσόν, γκαρσόν, κριτσόν, γκαρ-τσό-νεε.» — ἕνας ἐξ αὐτῶν ἐφώναζε τὴν μόνην ἑλληνικὴν λέξιν ποῦ ἔμαθε «ξε-νον-ντό-κος» — καὶ ἔπειτα ἐβάδισαν πρὸς τὴν θύραν, φοροῦντες τὰ ἐξωφρενικὰ πράγματα ποῦ λέγονται καπέλλα των, ἐνῶ ἄλλος ἔκαμνε τὸ σφύριγμα τοῦ σιδηροδρόμου, ἄλλος τὴν μπασαβιόλαν ὑποκρούουσαν εἰς βιεννέζικο βάλε, ἄλλος τὸν κόκκορα, τὸ σκυλί, τὸ τριτσόνι, ἄλλος ἐσφύριζε, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες ἐγελοῦσαν τὸν πτηνώδους λαρυγγίσματος γέλωτα, ποῦ φαίνεται ὡς ἀκούμενος ἀπὸ τὰ βάθη κανενὸς στοιχειωμένου φυλλώματος...

Αὐτοὶ εἶνε οἱ ξένοι τῶν Ἀθηνῶν. Φέρουν τὴν εὐθυμίαν. Τί εὐρίσκουν; Πρὸ πολλοῦ πιστεύομεν ὅτι ὁ οὐρανὸς μας αἰωνίως γελᾷ, ἀλλὰ εἰς καμμίαν χώραν δὲν ἀρκεῖ νὰ γελᾷ μόνον ὁ οὐρανός. Εἶνε ἤδη Ὀκτώβριος μῆνας καὶ ὅλα εἰς τὴν ὥραίαν αὐτὴν πόλιν σιωποῦν. Ἐχομεν θερινὰ θεάτρα ποῦ τὰ βλέπομεν μὲ παλτό, χειμερινὰ θεάτρα ὅπου ἡ ἀράχνη ὑφαίνει ὀλοκλήρους ἀνδρομίδας. Πιστεύετε ὅτι αἱ Ἀθηναὶ αὐτὰς τὰς ἡμέρας βλέπουν ἕνα μεταμορφωτὴν καὶ δύο ἀνόστους λέοντας οἱ ὁποῖοι κάμνουν γυμνάσια; Ὑπάρχουν ἐκεῖ εἰς τὰ ἱστορικὰ Χαντεῖα δύο καφε-σαντάν, παραμονεύοντα νὰ συλλάβουν τοὺς πρωτοεῖς φοιτητὰς ποῦ φθάνουν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Τὸ πᾶν τελειώνει ἐδῶ. Τὸ θέατρον τοῦ Συγγροῦ φιλοξενεῖ καμποτίνους, ἢ ἰταλοὺς ἡθοποιοὺς περιωθέντας ἐκ ναυαγίου ἐπὶ μονοξύλων. Μία ὀρχήστρα κάπου ὑπάρχει καὶ διαδίδεται ὅτι παίζει. Ἐνα καφενεῖον τοῦ Ζαχαράτου ἐπάνω εἰς τὸ Σύνταγμα, ἱστορικόν, λάμπαν ἄλλοτε,

καφενείον όπου ο κόμης Μοντολόν έπινε μίαν φροάν την σοκολάτα του, σβύνει τα φώτα του σήμερον από τα μεσάνυχτα. Οι φοιτηταί νυστάζουν, οι γέροι μετακινούν βραδέως κάποιον πεσόν, κάποιον καθυστερήσαντας ιεροτελεσται του εκθειασθέντος από τον Ούγκω παρλεμανταρισμού, σείουν τον λιχανόν δάκτυλον εις μίαν γωνίαν καφενείου πίνοντες την σκόνην βουρτσισμένου μυλιάδου.

Σκέπτομαι τί θα εύρη ο ξένος, ο οποίος θα αναζητήσει τον ιόνον της ζωής αυτής της πόλεως Ποία είνε η ζωή των Αθηνών, πώς να την όρίσωμεν; Ποϋ είνε; Ζη; Κατά ποίαν ώραν και εις τί ζη; Μεγάλη η μακροθυμία αυτού του όντος το όποιον λέγεται ξένος. Έρχεται να μάς ιδη, ήμεις τον διώχνουμεν, του φωνάζουμεν ότι δεν είμαστε δώ, ουι λείπομεν — «δεν είμαι μέσα» — και αυτός επιμένει να μάς βλέπη. Καραβάνια εύθυμα, γελώντα, περιεργα, έρευνητικά, διψώντα δια μίαν νέαν Έλλάδα όπως διψούν και δια την Παλαιάν, χύνονται μόλα ταυτα εις τας Αθήνας

Καί: —

Πόλις όπως αυτή, λιακάδα όπως αυτή, άέρας όπως αυτός, μία Αττική, φως και χρώμα όπως καλα τα είπεν ο Προβελέγγιος, και όπως καλλίτερα και απειλητικά τα κοπανίζει ο τρομερός δια την κεφαλοθραυστικήν του άρθρογραφίαν κ. Γιαννόπουλος, πόλις όπως αυτή, με ήλιον ώσαν αυτόν, με αφθονίαν ξένων όπως αυτοί που έρχονται — μένει ανεχμετάλλευτος, άνεόρταστος, τρισαθλία, με κατοίκους καθώς ήμεις. . . .

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Σπυρίδων Λάμπρος *

Ο νέος πρόταγς του Πανεπιστημίου, καθηγητής της Ιστορίας, ανήκει εις πολυμελή οικογένειαν ξανθών και κοκκίνων Ηπειρωτών. Μεταξύ των πολυπληθών μελαχροινών μας, εις μίαν κοινωνίαν σχεδόν μαύρην, περιφέροντες τα κτυπητά οικογενειακά χρώματά των, τα τευτονίζοντα και άγγλοσαξωνίζοντα, οι γνήσιοι αυτοί Έλληνες εξαφνίζουσιν ως ξένοι. Υιός του Παύλου Λάμπρου, του νομισματολόγου. Ο Σπυρίδων Λάμπρος είνε ο καλλίτερον και γενναιότερον υπό της φύσεως προικισμένος εξ όλων των Λάμπρων. Γρήγορα υπερέβαλε τον πατέρα του γρήγορα άφηκεν όπισω τους αδελφούς του. Καί εις την διαπρεπή οικογένειαν, με τα τόσα διαπρεπή μέλη, αυτός άνδειχθη ο διαπρεπέστερος.

Ξανθός λοιπόν και κόκκινος. Αλλά τώρα, με την *

* Ένεκα τεχνικού έμποδίου αναβάλλομεν την δημοσίευσιν της ειδήσεως του κ. Λάμπρου.

ήλικίαν, — υποθέτω ότι ο κ. Λάμπρος θα είνε περίπου εξηκοντούτης, — ή πορφύρα ώχρίασεν έλαφρότατα και ευγενέστατα, και ο χρυσός ήρχισε να ναμινγνύεται με άργυρον. Ούτω το σύνολον, επιβλητικόν εξ άρχης. άπέκτησεν ακόμη επιβλητικότητα. Πλησίον του κ. Λάμπρου, αισθάνεται κανείς τον σεβασμόν, τον όποιον έμπνέει ή πνευματική ύπεροχή, και όταν ακόμη ο κ. Λάμπρος φορή το άπλοϊκόν του στακτερόν κοστούμι, και όταν όμιλη προσηνώς, πατριώτατα και ένθαρρυντικώτατα, και όταν μειδιή χαλοκαγάθως, και όταν άστειολογή φιλικώς, κάτω της έδρας ή του βήματος, εις τον περίπατον, εις την έκδρομήν, εις την αίθουσαν, εις το γραφείον, όπου συμπεριφέρεται πάντοτε με καλωσύνην σοφού και με ευγένειαν ανθρώπου του κόσμου, χωρίς κόμπον και χωρίς επιτήδευσιν. Αλλ' ή επιβολή του είνε μεγάλη όταν φορή την επίσημον στολήν με τα παράσημα ή άπλως την μαύρην ρεδιγκόταν και το ύψηλόν καπέλο. Το άνάστημά του τότε άποκτά ύψος, μολονότι δεν είναι χαμηλόν το σώμά του. άρκετά εύτραφές άλλως φαίνεται όγκος γιγαντιαίος και οι όφθαλμοί του, με τα χρυσά γυαλιά, επέμειπον λάμπρεις ασυνήθεις. Έχει και ούτως και άλλως, έναν άέρα μεγαλείου, τον όποιον δεν έχουν βέβαια όλοι οι διδάσκαλοι.

Ο κ. Λάμπρος είνε αλήθεια, διδάσκαλος. Είνε και ρήτωρ. Διδασκαλίαν προϋποθέτει και το έν και το άλλο. Με την διαφοράν όμως ότι ή διδασκαλία του ρήτορος είνε διδασκαλία καλλιτέχνου. Ο κ. Λάμπρος, ο καλλίστος των ρητόρων μας, έχει την ψυχήν κατά βάθος καλλιτεχνικήν. Και άκριβώς ή καλλιτεχνική αυτή ψυχή εϊξεύρει να διακοσμή το σώμά της και να παρουσιάξη έξωτερικόν, με μυστηριώδεις και άσυλληπτους μεθόδους, πολύδιαφορετικόν από τα κοινά και τα συνήθη.

Εις την φιλοσοφικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου μας, διακρίνεται μία τριάς καθηγητών: Πολίτης, Λάμπρος, Σακελλαρόπουλος. Είνε οι τρεις άχώριστοι συνάδελφοι, φίλοι, συγκριταί και συνεργάται, διδάσκαλοι εξαίρετικοί, διαφέροντες από τους λοιπούς, άκριβώς διότι δεν είνε μόνον διδάσκαλοι. Ας άφίσωμεν τους άλλους. Σήμερον πρόκειται περί του κ. Λάμπρου. Ο κ. Λάμπρος, επιστήμων ιστορικός, καθηγητής και συγγραφέας, έγραψεν άπ όλα άκόμη και ποιήματα. Εις την Ανθολογίαν ταόντι μεταξύ των έλλήνων ποιητών, θα συναντήσετε και τόνόμά του. Η άγάπη του προς την φιλολογίαν έν γένει, όχι μόνον την ιστορικήν, παραμένει εκ των νεανικών του χρόνων ισχυρά. Εκ των όλίων, των όλιγίστων καθηγητών του Πανεπιστημίου, οι όποιοι προσέχουν εις τους νέους και δεν πιστεύουν ότι το έλληνικόν πνεύμα άπέθανε με τον Δουκιανόν. Ο Λάμπρος έκρινε τον Σολωμόν. Θα ειπήτε ίσως ότι τον έκρινε και ο κ. Μιστριώτης. Ναί, αλλ' ο Λάμπρος έκρινε και τον Κρυστάλλην, πράγμα το όποιον ο σοφός του συνάδελφος δεν θα κατεδέχτο βέβαια. Έπειτα συνεργάσθη και συνεργάζεται εις περιοδικά φιλογογικά, χωρίς ειδικόν χαρακτήρα. Έγραψε παντοία άρθρα εις την « Έστίαν », όπου μετέφρασε ακόμη και μυθιστόρημα. Τα « Παναθήναια » κανώνται διά την συνεργασίαν του. Τα έλληνικά Ημερολόγια δεν δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν έν άρθρον του. Αί εφημερίδες δημοσιεύουν τας έντυπώσεις των θερινών του ταξιδίων. Το Β. Θέατρον τον προσλαμβάνει ως κριτήν δραμάτων. Φίλος της φιλολογίας έκείνης, την όποιαν οι έχθροί της όνομάζουν έλαφρόν, ο κ. Λάμπρος, ο σοφός ιστορικός, έχει κάθε δικαίωμα ναποκαληταί συνάδελφος. Το θεωρούμεν τιμήν μας να τον έχωμεν και εις τον κύκλον μας, διότι γνωρίζομεν ότι το θεωρεί κ' εκείνος. Και είνε τοϋτο δείγμα σημαντικόν της πνευματικής του ευρύτητος και ύπεροχής.

Ο κ. Λάμπρος είνε ρήτωρ. Ο ευλογιτότερος, ο τεργπνότερος, ο διδακτικώτερος, ο ένθουσιαστικώτερος

των συγχρόνων του. Έκ των έθνικων ρητόρων, οι όποιοι έμπνέουν τους νέους, κρατύνουν το φρόνημα, μεγαλύνουν το αισθημα. Η ιστορία ή έλληνική, εις όλας της τας περιόδους, από του Πελαγοϋ μέχρι του Αρματαλοϋ, είνε ή πηγή των ρητορικων του έμπνεύσεων. Οι λόγοι του είνε καλλιτεχνήματα. Τους διακρίνει γλαφυρότης συνθέσεως και ώραιότης άπαγγελίας. Τοϋτο το γνωρίζουν όλοι. Καί εις κάθε περίστασιν, που θα χρειασθή ρήτωρ, ικανός να συγκινήση τα πλήθη, εις κάθε πατριωτικήν, έθνικήν, φιλογικήν, έλληνικήν έορτήν, οι διοργανωταί της θα προστρέξουν εις τον μελίσσουτον Λάμπρον. Καί ο κ. Λάμπρος θα είσακούση την παράκλησίον των προθύμως. Το θεωρεί καθήκόν του. Κατέχει θαυμαστήν δύναμιν, την όποιαν έννοεί να χρησιμοποιή πάντοτε προς το καλόν της πατρίδος του, όμιλών, φωτίζων, διδάσκων, νουθετών, προτρέπων, ένθουσιάζων. Ο καδωνισμός των τελικών νι των ώραίων του προτάσεων, άποτελεί δι' αυτόν την γλυκυτέραν μουσικήν, όταν άντηξη τόσον άποτελεσματικώς από έν βήμα σεμνόν, ένώπιον πλήθους έορτασίμων ανθρώπων, ριγούντων από συγκίνησιν πατριωτικήν και έρηγνυομένων εις παταγώδη χειροκροτήματα.

Φιλόπονος έρευνήτης της πατρίου ιστορίας, άκάματος και φραινός εργάτης της επιστήμης, αναγνώστης, έκδότης και σχολιαστής παλαιών χειρογράφων, θησαυριστής ύλικού φιλογογικού και ιστορικού πολυτίμου, συγγραφέας σπουδαίων ιστορικών μελετών, ο κ. Σπυρίδων Λάμπρος κατέχει επιφανή θέσιν μεταξύ των όλίων σοφών μας. Ως κοινωνικός άνθρωπος, είνε καθ' όλην την σημασίαν της λέξεως σεβαστός. Ως διοργανωτής και έμπνευστής ώραίων έορτών ως στύλος συλλόγων και σωματείων, ως φίλαθλος πλήρης ζήλου κ' ένθουσιασμού είνε παράγων πολύτιμος. Ως καθηγητής, εύσυνείδητος και φιλόδοργος, λατρεύεται υπό των μαθητών του. Ως Πρύτανης του Πανεπιστημίου θάφιση ίχνη σημαντικά της διαβάσεώς του.

ΦΑΙΔΩΝ

ΜΕ θλίψιν βαθειάν άγγέλλομεν τον θάνατον του φίλου και συνεργάτου μας Γουλιέλμου Φελίτσε Δαμιάνι, καθηγητού της φιλολογίας εις την Νεάπολιν. Συνεργάτης διαφόρων περιοδικών και έφημερίδων πάντοτε έξεδήλωσε την προς τα έλληνικά γράμματα και την Έλλάδα άγάπην του. Ένα φως ευγενικόν έφώτιζε του Δαμιάνι την ζωήν. Δι' ό,τι ώραιον ήτο ένθουσιώδης. Την Έλλάδα την αγαπούσε ιδιαίτέρως. Διά της πνευματικής επικοινωνίας μάς έγραφε θα επιτευχθή πλήρης άδελφοποίησις των δύο λαών, τους όποιους συνέδεσε της δόξης το μειδίαμα και ο πόνος της δυστυχίας. Ηθέλα να ήμαι κατί περισσότερο από το όλίγον όπου είμαι, δια να ήμπορέσω να εκδηλώσω καλλίτερα την άγάπην μου, την λατρείαν μου προς την Έλλάδα και προς ό,τι έλληνικόν. Αλλ' ο ένθουσιασμός μου προς το ώραιον θα με βοηθήση και θα συμπληρώση την σμικρότητά μου.

Καί τον ένθουσιασμόν του αυτόν, την λατρείαν του προς την Έλλάδα, έξεδήλωσε ποικιλοτρόπως ο Δαμιάνι κινδυνεύσας ακόμη ν' άπολυθή από της θέσεώς του.

Ο καλλίτερος τίτλος του, έκείνος τον όποιον έφερε με αληθινήν ύπερηφάνειαν και με τον όποιον υπεργράφετο κάποτε εις τα προς ήμας γράμματά του, γεμάτα πάντοτε από τον άγνότερον ένθουσιασμόν, ήτο ο τίτλος του φιλέλληρος.

Ο Σιλβάν ως Λουδοβίκος 11ος.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΙ « Αθήναι » άνακινούν το ζήτημα αν έχωμεν ποιήσιν και φιλολογίαν άξίας του όνόματός των και άνταξίας της άποστολής των. Εις τοϋτο έδωσε άφορμήν άρθρον του κ. Θ. Βελλανίτη γραφέν τελευταίως εις την έν λόγω εφημερίδα. Το ίδιον ζήτημα άνεκινήθη συχνά από τον έλληνικόν τύπον. Έν τούτοις άς παρακολουθήσωμεν τας γνώμας των έρωτωμένων.

Άγγελος Βλάχος.

Πρώτος φυσικά έρχεται πάντοτε ο κ. Άγγελος Βλάχος «όστις ουχί μόνον λόγιος και ποιητής είνε, (άντιγράφωμεν τας « Αθήνας ») αλλά και βαθύς της γλώσσης μελετητής και της κοινωνικής εξέλιξεως γνώριμος, πολιτευτής άλλοτε, ποίην ύπουργός και ποεσβευτής της Έλλάδος». Θεέ μου τί τίτλοι! Καί ο καύμενος ο Πορφύρας έξαφνα, είνε άπλούστατα ποιητής και δη κάτοικος Πειραιώς.

Αλλ' άς άφήσωμεν τα σχόλια. Ο κ. λοιπόν Άγγελος Βλάχος άπαντά:

« Έχετε ανάγκην της γνώμης οϊουδήποτε ίνα πεισθήτε περί της πικράς αλήθειας του πράγματος; Δεν βλέπετε την αύχησάν λογοτεχνίαν έορμον, τον άπέραντον χέρσον άγρόν της πνευματικής Έλλάδος, όπου, εκτός άδρών τινων κορυφών, λευράνων παλαιότερας βλαστήσεως (βέβαια δεν εξαίρεται και ο έρωτωμένος) ουδέν σχεδόν άλλο φυεται πλέον σήμερον πλην άραιών τινων άσφιδέλων και άφθόνων βάτων και όνακανθών; είμεθα βέβαιοι ότι ο κ. Βλάχος θα ήσθάνθη, πρώτην φοράν ίσως εις την ζωήν του, μισος κατά του συστήματός του, το όποιον δεν του επέτρεπε να γράψη γαϊδονοράγκαθα και να ξεσκάσθ! Αλλά, να, που τον βοηθούμεν ήμεις). Αλλά διατί τοϋτο; εξακολουθεί ο κ. Βλάχος. Έν

καὶ μόνον — τὸ καὶ κύριον — ἀρκεῖ νὰ σημειώσω· καὶ εἶνε τοῦτο ἡ διὰ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς καὶ τοῦ τερατοδύου ἐκχυδαίσμου τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης ἀνοιχθεῖσα λογοτεχνικὴ θύρα εἰς πάντα πρῶτον τυχόντα, βλέποντα ὅτι δυνατόν εἶνε σημεῖον ἐν Ἑλλάδι νὰ γράφῃ τις καὶ νὰ τυπώῃ ὅ, τι θελεῖ, χωρὶς νὰ ἔχη εἰς τὴν κεφαλὴν του μῆτε μίαν ἀρτίαν ἰδεάν, μῆτε ἓνα κανόνα.

Πάντοτε ο ἴδιος ὁ ζ Βλάχος τίποτε δὲν ὑπάρχει ἐκτός αὐτοῦ Ἔστω Μά, ἐκείνοι ποῦ ἔχουν τὰς ἀρετὰς ἰδέας καὶ γ ὠριζουν τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς διατὶ δὲν γράφουν; διατὶ δὲν ἐγραψαν; Φαίνεται κατὶ νὰ χρειάζεταιτοι περισσότερον ἀπὸ τοὺς γραμματιζοὺς κανόνας διὰ νὰ γράψῃ κανεῖς. Κατὶ περισσότερον, ποῦ μόνον ἡ φύσις, ἡ ἄδικοις, τὸ χαρίζει. Τὰ ἄλλα μανθάνονται. Ἄλλ ἐκείνο τὸ κατὶ; Οὔτε μὲ κανόνας, οὔτε μὲ λεξικά, οὔτε μὲ τίτλους ἀποκτῶνται. Μά, διατὶ τόση γολὴ εἰς ἓνα, τόσον ἐξυπνον ἀνδρῶπον, τόσον σοφόν, τόσον γέροντα;

Γεώργιος Μιστριώτης.

Ἕλληδος ἦσαν χρεῖστας τῶν νῦν. Λέγουσιν τοῦτο δὲν ἀρνούμεσθαι ὅτι καὶ νῦν ὑπάρχουσιν οὐχὶ ὀλίγοι ποιηταί, οὐδὲ τιμῶ, ἀλλὰ τίς λυρικός ποιητὴς δύναται νῦν παρὰβληθῆναι πρὸς τὸν Βαλαωρίτην; τίς ἐλεγειακὸς πρὸς τὸν Παράσχον; καὶ τίς ἐπικός πρὸς τὸν ποιητὴν τῆς Κρητικίδος καὶ τοῦ Κατσαντώνη; Περὶ τὴν δραματικὴν ποίησιν φιλοστονῶν ἀγωνίζονται πολλοὶ τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶδει τούτῳ τῆς ποιήσεως οἱ ἀρχαιότεροι ἀμφοιβητοῦσι τὰ πρωτεία.

Ἐχὼ δὲ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ διαφορά τῆς ποιήσεως ἀνέκειτο οὐχὶ τοῖς προσώποις, ἀλλὰ ταῖς περιστάσεσιν. Ὅι οὐ σύγχρονον τοῦ Παράσχου καὶ τοῦ Βαλαωρίτου ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Κολοκοτρωνῆ καὶ τοῦ Κανάρη τοὺς ἄθλους τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγενεσίας. Ἡ γιγαντομαχία ἐκέλευε συνετάραξε τὸν Ἑλληνικὸν κόσηον καὶ παρηγάγε μεγάλους ποιητάς. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος τὸν Φῆμιον, τὸν Δημόδοκον, τὸν Ὀμήρον, τὸν Ἀργεῖνον, καὶ πλείστους ἄλλους. Τὸν Περσικὸν πόλεμον γνήσιον τέκνον ἦτο ὁ Διοχάρης, ὅστις ἐποίησε τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἑπτά ἐπὶ Θήβας, περὶ ὧν δικαίως ἐλέγχθη, ὅτι ὁ Ἀρης καὶ οὐχὶ ὁ Διόνυσος ἐνέπνευσεν τὸν ποιητὴν. Ἀπάλιν ἡ κοσμοϊστορικὴ ἐπανάστασις τῶν πατέρων ἡμῶν ἐτόνισε τὴν λύραν τοῦ μεγαλωνύμου τῆς Ζακύνθου ὕμνωδου.

« Ἄλλ' ὁ εὐκλεῆς ἐκεῖνος πόλεμος ἔληξεν, ἡ μεγάλη ἰδέα ἐχλευάσθη ὑπὸ ἀνθρωπαγίων καὶ τῶν δουλευόντων τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ, ἔπαυσε τὸ ἰδεώδες, ὅπερ ἐξαιρεῖ τοὺς λαοὺς, ὁ τουρκομαχὸς ἐγένετο χρηματιστὴς καὶ ὁ μικρολόγιος ποιητὴς ἐρωτικῆς ἐλεγκείας ἡ κομψωδίας ἐχούσης ἐρωτικὰ σοφίσματα. Ἐπὶ τινες δεκαετηρίδας ἡ ἐρωτικὴ ἐλεγκεία ἦτο τὸ μόνον ἐντύπωμα τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας.

«Δὲν γίνομαι ὥς ἀπελπίς, διότι τὴν κατάπτωσιν τῆς ποιήσεως θεωρῶ ὡς τινὰ περὶπέτειαν αὐτῆς. Οἱ νωτέροι ποιητὰι θέλουσιν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν καὶ θέλουσιν εὐδοχησῆαι. Τοῦτο δὲ περὶσοκάμμεν, ἂν λάβωσι συμβούλους τὸν σοφοποιὸν τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, τὰ Ἑλληνικά αἰσθήματα καὶ τὰ ἐθνικά ιδεώδη καὶ ἂν μελετήσωσι τοὺς Ἕλληνας ποιητάς.»

Ἡμεῖς προτείνομεν νὰ κάμωμεν ἄλλην μίαν ἐπανάστασιν διὰ τὴν γεννηθῶν νέον ποιητὰ... Ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ ἀπὸ τὸν ὕπνον. Μόνον ὁ δασκαλισμὸς φρεῦ! πνίγει τὴν ἔμπνευσιν.

ΕΙΣ τὸ ρωσικὸν περιοδικὸν « Ὁ Ζυγὸς » γράφει ὁ
Ἀνδρέας Μπιέλυ διὰ τὸν ἀποθανόντα συγγραφέα
Τσέχοφ:

Ἡ κυρία Σιλβαίν.

« Ὁ Τσέχοφ ἦτο ἀληθινὸς καλλιτέχνης. Εἰς τὸ ἔργον του ἐνόησαν σχολαί ὅλως διόλου διαφορετικά, συχνὰ καθ' ὅλοκληρίαν ἀντιμαχόμενα. Εἰς τὸ ἔργον του συνυπάρχον ὁ Τουργένιεφ καὶ ὁ Τολστόι μὲ τὸν Μάτερλικυ καὶ τὸν Χάμσου. . . Παρὰ τῷ Τσέχοφ υπάρχει ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ πλαστικότητα τοῦ Τολστόι μαζί μὲ τὴν ἀσύλληπτον πνοὴν τῆς Εἰμαρμένης ὅπως παρὰ τῷ Μάτερλικυ· ἄλλ' εἰς τὴν πνοὴν αὐτὴν αἰσθανόμεθα, ὅπως παρὰ τῷ Χάμσου, μίαν θλίψιν ἀπαλήν καὶ μίαν γλυκεῖαν χαρὰν. Ὅσάν ἐγνωρίζαμεν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Εἰμαρμένη εἶνε ἁπλῶς μία ἀπάτη . . . Θὰ ἔλθῃ καιρὸς ὅπου ἡ κριτικὴ θὰ ἀνεύρῃ βαθύτερον τὴν ἀξίαν τοῦ ἀληθινοῦ χαρακτήρος τῆς ἀπαισιοδοξίας τοῦ Τσέχοφ. Μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἔργων του, τὸσον ὥραίω καὶ προσοιῶν, πάντοτε μουσικῶν. πάντοτε διανγῶν καὶ μελαγχολικῶν, μεταφερόμεθα εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην γωνίαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ὅπου δὲν υπάρχει οὔτε χαρὰ, οὔτε λύπη, ἀλλὰ μόνον Αἰωνία Εἰρήνη.

« Ὁ Τοῦχορ δὲν ὑπάρχει πλέον. Εὕρεται εἰς τὴν Αἰώνιαν Εἰρήνην... Ὑπεράνω τοῦ τάφου του θά ψιθυρίζουν θλιμένα τὰ δένδρα, σιγὰ θὰ ἐπιγονοῦνται παραμυθία, παραμύθια τῆς αἰωνιότητος... Καὶ πολὺν, πολὺν καιρὸν θὰ τὸν ἐνθυμούμεθα καὶ θὰ προσερχόμεθα εἰς τὸν τάφον του σιωπηλοὶ, βυθισμένοι εἰς τὴν Αἰώνιαν Εἰρήνην... »

Ὁ πρὸ πέντε μηνῶν ἀποθανὼν οὐγγρὸς μυθιστοριογράφος Μαυρίκιος Γιουκάι, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ἐγράψαμεν, εἶχε δημοσιεύσει εἰς τὰ φύλλα τῆς 31 'Ιουλίου καὶ 2 Αὐγούστου 1895 τὴν ἐφημερίδος «Nemzet», τῆς ὁποίας ἦτο ἀρχισυντάκτης τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μεταφερόμεν μερικὰ ἀποσπάσματα:

ἀποσπασματα :

α' Ἐβδόμηνα ἐτῶν, βλέπω γύρω μου νέαν πατριδα, νέαν οἰκόμεναι καὶ νέαν φιλολογίαν καὶ διόλου δὲν αἰσθάνομαι ἀποξενωμένος· ἔμεινα πάντοτε εἰς ἀμε-
σον· ἐπαφὴν μὲ τὰς νέας γενεάς· ἔζησα μαζὶ των, αἰσθάνομαι ὅτι εὐρίσκομαι μὲ ἰδιούς μου, συμμετέχω εἰς τὴν ἐργασίαν των, εἰς τὴν χαρὰν των, εἰς τὰς θλί-
ψεις των.

«Ἐννά ἐτὼν ἑδημοσίευσα δύο ποιήματά μου. Τὸ πρῶτον μυθιστόρημα ποῦ εἰδιάβασα ἥτο οἱ Ἰβανόε τοῦ Οὐδόλτερο Σκόττ. Δεκαπέντε ἐτὼν ἔμειθα ἀγγλικὰ καὶ Οὐδόλτερο Σκόττ. Δεκαπέντε ἐτὼν διδασκάλον, μίαν γραμματικὴν μό-
νο γαλλικὰ, χωρὶς διδασκαλίαν, μίαν διαβάσας τὸν Αἰζενε, τὸν Μπόυ, τὸν Κούπερ· Ἀπὸ τῶν Γάλλων, ὁ πρῶτος ὁ
ὁποῖος με εἰλάυνε, ἦτον ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ· κατόπιν ὁ
ὁ Εὐγένιος Ζύη ἐπέδρασε ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς φραν-
σίας μου.» Ὁ Σαϊένης μ' ἔκανε κυριολεκτικῶς μα-
ναζιόν κὶ τὸν Βασιλέα Λήρ καὶ τὸν Ριχάρδον Γ'.
«Δεκαμενέα ἐτὼν ἔγραφα τὸ πρῶτον μου μυθιστό-
ημα Αἰ ἡμέραι τῆς ἑβδομάδος, ὅπου δὲν ἐμυήθη
κανένα ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τοὺς ὁποῖους ἐθαύμαζα.
Γίναι ἔργον ἀρχαίον. Ἀργότερα ἔγραψα πολὺ χειρό-
τερον μυθιστόρημα.

«Μετά τὴν δημοσίευσιν τοῦ πρώτου μυθιστορήμα-
τος, ἡ φιλολογία ἦτο ὁ μόνος μου πόρος· ὑπῆρχον
ἤδη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἐκδόταια ποῦ ἐπλήρωναν κα-
λοῦταικα τοὺς νέους συγγραφεῖς· ἕνας συγγραφεὺς
ἐρασιτελεῖς ἠμποροῦσε νὰ ζήσῃ μὲ τὴν πένα του.

«Τὸ 1848 ἔφερε ἀπὸτομον μεταβολὴν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ἀλλ' ἰδιαίτερος εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἕως τότε, τὸ οὐγγρικὸν ἔθνος δολόκληρον συνέκειτο ἀπὸ ἡμισι ἑκατομμύριον εὐγενῶν ὅλοι οἱ ἄλλοι Οὐγγικοὶ ἦσαν δοῦλοι αὐτοὶ ἐβάσταζαν τὸ βάρος τῶν φόρων καὶ ἀπετέλουν τὸν ταυτικὸν στρωτὸν· οἱ εὐγενεῖς μόνον ἐν ὥρᾳ πολέμου προσήρχοντο· οἱ ἀντιπροσώποι τῶν εὐγενῶν ἀπέτελουν τὴν Βουλὴν, εἰς τὴν ὅποιαν ὅλοι οἱ λοιποὶ πολῖται μαζὶ εἶχαν μίαν ψήφον· ἡ κυβερνήσις ἥτο ἀνεύθυνος· εἶχε ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν δύναμιν, καὶ μὲ αὐτὴν, διὰ τῆς λογοκρισίας, ἐπηρεάζει καὶ τὰ πνεύματα

«Κατὰ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐμάχετο ἡ νέα γενεά, τῆς ὁποίας τὸ πρόγραμμα περιελαμβάνετο εἰς τὰ γινώστα δώδεκα ἄρθρα τῆς Πέστης: ἀπελευθερώσεις τῶν δουλοπαροικίων, κατάργησις τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν, ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἰσότης ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ τὴν φόρον κυβέρνησις ὑπεύθυνος ἀπεκτινι. Βουλὴς ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους.

«Τὸ διάβηγμα τοῦτο ἐστέφη ἀπὸ πλήρη ἐπιτυχίαν. Οἱ εὐγενεῖς παρητήθησαν ἐκουσίως τῶν προνομίων των Νέον στάδιον ἡνοίγετο ἐμπρὸς μου, τὰ πολιτικόν.

«Τὸ ἴδιον ἔτος ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριαμβευτικῶν δ-
νεύσεων τοῦ Μαρτίου συνήντησα ἐκείνῃ, ἣ ὅποια καθ’
ὅλην τὴν μακρὰν μου ζωὴν ὑπῆρχε δι’ ἐμὲ ἡ Νύμφη
τῆς εὐτυχίας· ὁμιλῶν καὶ ἀπαγγέλλων ἀπὸ τῆς σκηνῆς
τοῦ θεάτρου εἰς τὸν λαόν, ἐγγνώρισα τὴν τελευταίαν
ἐνσάρκωσιν τῆς δραματικῆς μας τέχνης εἰς τὴν Ρόζαν
Λαιμπτορφάβι, ἡγαθὴθιμην, ἐνυμνεύσθημεν.

Μετά τινά ἄλλα γεγονότα πολιτικά ὁ Γιοκαΐ ἐπανα-
λαμβάνει τὸ φιλολογικὸν ἔργον του :

«Έγκυττελεψα τα πρόσωπα τὰ ὅποια δημιουργεῖ γόνιμος φαντασία καὶ ἄκρος ρωμαντισμός, καὶ κατέ-
γεινα τὰ ἐξέυρω πρόσωπα βγαλμένα ἀπὸ τὴν πραγ-
ματικὴν ζωὴν συγχρόνως ἔγραφα εἰς τὴν γλώσσαν
τοῦ λαοῦ καὶ ἐδωόρησα ὡς τὴν μεγίστην μου φιλο-

λογικὴν ἐπιτυχίαν τὸ ὅτι μία χωρική, ἡ ὁποία ὅταν ἐδιάβασε ἓνα διήγημά μου, ἐφώνηξε. «Θεέ μου, θὰ ἠμπορέσω λοιπὸν νὰ γράφω κ' ἐγώ»

«Λέγονται ότι ὡς μυθιστοριογράφος εἰμαι ἰδεολόγος. Καὶ ἐγὼ βλέπω τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ δὲν τὰς θεωρῶ ὡς κανόνες τῆς τέχνης. Ἡ σκιά δὲν ἀποτελεῖ τὸ βάθος τῆς ζωγραφίας μου, δὲν πέραν τοῦ μέσου ὡς σκοπόδι, δὲν δέχομαι τὴν ἀπαισιοδοξίαν ὡς ἀρχὴν. Ἡμπορεῖ δι' αὐτὸ νὰ ὀνομασθῶ ἰδεολόγος; Καὶ ἐγὼ χρηστὸν τὴν ἔνδειαν ὡς κοινωνικὸν αἶσχος ἀλλὰ δὲν λέγω μὲ φωνὴν παθητικὴν καὶ μὲ πονοῦσαν ψυχὴν, ὅπως πολλοὶ συγγραφεῖς, ὅτι εἶναι ἀνίατον κακόν».

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΤΗΝ 25 Ὁκτωβρίου ἀρχίζουν εἰς τὸ «Βασιλικόν» αἱ παραστάσεις τῶν Σιλβαίν μετὸν *Γέρο Λεμπονόρο*. Κατόπιν θὰ δοθῇ ἡ *Ιφιγένεια* κατὰ διασκευὴν τοῦ Μωρεάς, ὁ Λουδοβίκος 11ος τοῦ Δελαβιν καὶ ἄλλα. Ὁ Σιλβαίν, ὁ ἀνευφημηθεὶς πέρουσι εἰς τὴν Ὀράγγην, καὶ εἰς τὸ Παρίσι κατόπιν, μετὰ τὴν «*Ιφιγένειαν*» τοῦ Μωρεάς, εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους ἐταίρους τῆς Γαλλικῆς - Κωμωδίας. Ἡ ἀταγγελία του, τελεία εἰς ἐκφράσιν καὶ εἰς τέχνην, καθίσταται περισσότερο ἐπαιγμένος μετὸν βαθὺν τόνον τῆς φωνῆς του. Τὸν Σιλβαίν συνοδεύει εἰς τὴν περιουσίαν του ἡ σύζυγός του, ἡ ὁποία ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Γαλλικὴν - Κωμωδίαν καὶ προσέειλυνσε τὴν συμπάθειαν τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ καὶ τῶν συγγραφέων τῶν ὁποίων ἔπαιξε τὰ ἔργα.

Η πρώτη θεατρική επιτυχία της εφετινής περιόδου
 εις τὸ Παρίσι ἦτο τὸ δραματάκι *Φρικέ*, τὸ ὁποῖον
 ἔγραψε ὁ Willy ἐπὶ τῇ βάσει διηγήματος τῆς Ζήτ

Εξάγει μικράν πόλιν της Γαλλίας νεαρά και όραιοι ακροβάταις, γνωστήν υπό την επωνυμίαν Φοικέ, με την καλλονήν και την χάριν της ενσπείρει τόν έρωτα εις πολλών και στήθη' άλλ' αυτή τρέφει βαθύ και αποκλειστικόν αισθήμα προς ένα προύχοντα της πόλεως, όστις εξ άλλης συμπαιθείας προς την νεότητά της, είχε ποτέ προσπαθήσει να την αποσύη από τόν πλήρη κινδύνον και πικριών θεατρικόν βίον· τó αισθήμα της όμως αυτό ποτέ δεν έτόλμησε να τόν έκωσθη· ρευστή· εκείνος, άγωνών και άμεριμνος, εις μίαν τόν παραστάσεων, εις ός ή καλλονή της ακροβάτιδος προσέλκυεν ένθουσιαιδες τόν πλήθος, ένθ' αυτή ευόρισκεται έπί της σκηνης έκτελούσα επικινδύνον γύμνασμα. έρωτοτροπεί με μίαν φιλάρεσκον κυρίαν τού κόσμου, πρό τού θεάματος ή άτυχής Φοικέ αισθάνεται την καρδίαν της να θραύεται, πίπτει και κατασυντρίβεται· ό άκουσμός αίτιος της δυστυχίας της προστρέχον, την πέρνει στην άγκάλην του, τότε δέ πρώτον έννοεί από τά μάτια της τόν έρωτά της ότε εινε πλέον άργά διά να την σώση· άλλ' ή πλήρης πόνον συμπάθειά τόν γυλκάνει τας τελευταίας στιγμάς της Περισσότερον άδίκη από την χαρίεσαν αισθηματοποίητα τού έργου, άλλήθης χαρά και άπολαύσις τών θεατών ύπήρξεν ή υπόκρισις της περιφήμου πλέον Polaire· αυτή, άλλοτε χορεύτρια, άκούσα μυστηριώδες και κάπως νοσηρόν τέλγητρον με τό υπερβολικώς φλογερά μαυρά μάτια της και τό άπιστευτόν λεπτότρον άνάστημά της, έμυήθη διά πρώτην φοράν από τόν Willy εις την δραματικήν τέχνην, έπαίξε δέ με άμικτόν χάριν και απέδωκε με βαθείαν ποιησάν τόν χαρακτήρα της γεμάτης πνεύμα και εύγενοϋς την ψυχήν άτυχούς ακροβάτιδος, και κατήγαγεν άληθή φούρνον εις τό δύσκολον αυτό μέρος.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΠΟΣΟΝ ὁ Ἰψεν ἐκτιμᾷ τὸν μεγάλον συμπατριώτην του Μπέργεσον φαίνεται εἰς τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔγραψε κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1882.

«... Τὰ ἔργα σου εἶναι εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς παγκοσμίου φιλολογίας. Ἀλλ' ἂν ἐπρόκειτο νὰ εἰπῶ τί ἐπιγραφὴ νὰ τεθῇ εἰς μνημεῖον τὸ ὁποῖον θὰ ἡγεῖσθαι πρὸς τιμὴν σου, θὰ ἔλεγα:

«Ἡ ζωὴ τοῦ ἦτο τὸ ὡραιότερόν του ποίημα».

«Νὰ δώσῃ κανεὶς εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητός του, ἰδοὺ ὅ,τι μέγιστον ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Εἰς καθένα ἀπὸ ἡμᾶς ἐπιβάλλεται τὸ καθήκον, τοῦ νὰ ἐργασθῶμεν. Πολλοὶ ὅμως εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ τελείως ἀποτυγχάνουν».

ΕΝΑ σωματεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκίνησε ὅλων τὴν συμπαθίαν καὶ δείχνει καὶ αὐτὸ, μαζί με τόσα ἄλλα, τὴν πρόδοον, εἶνε ὁ «Σύλλογος Ἀλληλοβοηθείας τῶν Ἑλλήνων ἡθοποιῶν». Τὸ πνεῦμα τῆς συναδελφότητος, ποῦ μόνον αὐτὸ προάγει κάθε κλάδον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τέχνην, ἡ ὁποία ἔχει μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὰ περισσότερα θύματα τῆς βιοπάλης, ἃς εἶναι τὸ ἐμβλημα μετὰ τὸ ὁποῖον θὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς καθ' ὁμίλους ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία. Ὁ σύλλογος αὐτὸς εἶνε ἔργον δύο λογίων οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὸ θεᾶτρον, τοῦ κ. Σ. Παππά καὶ τοῦ κ. Ν. Λάσκαρη. Πρό-ἡμερῶν ἔγενιναν αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ σωματείου. Πρόεδρος ὁ κ. Λάσκαρης, γραμματεὺς ὁ κ. Παππᾶς, σύμβουλοι οἱ κ. Δ. Ταβουλάρης, Δ. Ἀλεξιάδης, Ε. Βονα-σέρας, Π. Λαζαρίδης, Α. Μαρίκος Ε. Παντόπουλος.

Τὸ γιουῶρι, τὸ ἄγνόν ἐλληνικὸν προῖόν, θεοποιεῖται. Ἡ ἐπιστήμη τὸ κατατάσσει πολὺ ὑψηλὰ μετὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Μετσνίκωφ. Χάρης εἰς αὐτὸ ἡ ζωὴ πα-ρατείνεται, διότι τὰ συστατικά του καταστρέφουν τὰ μικροβία ποῦ ἀναπτύσσονται αἱ διάφοραι τροφαὶ εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε τὸ θέμα τῆς ἡμέρας. Ὁ τύπος τὸ συζητεῖ, τὸ εἰρωνεύεται, τὸ θεοποιεῖ, λαμβάνει συνεντεύξεις δημοσιεύει συνταγὰς ποιεῖ τῆς κατασκευῆς του. Ἀς μὴ μείνωμεν καὶ ἡμεῖς ὀπίσω. Ἡ συνταγὴ μας εἶνε παρμένη ἀπὸ τὴν «Ἀκρό-πολιν» καθ' ὑπόδειξιν τοῦ εἰδικοῦ γαλακτοκόμου τῆς Ἑμπορικῆς καθημίας κ. Γ. Ρουμῆ:

Θέτομεν τὸ γάλα πρὸς θερμανσὶν ἐπὶ πυρᾶς δυνα-τῆς, ἐντὸς δοχείου ἐκ χαλκοῦ, τὸ ἀναδεύομεν διὰ ξύ-λινου ἀναδευτήρος καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βρά-σεως αὐτοῦ. Ἀφοῦ ἐξατμισθῇ τὸ τέταρτον τοῦ ὕδατος τοῦ γάλακτος, κενούμεν αὐτὸ ἐντὸς τῶν κεσέδων ἐξ ὀρεοῦ ὕψους, ἵνα σχηματισθῇ ἀφρός.

Ἀκολουθῶς θέτομεν τοὺς κεσέδες τούτους ἐπὶ ἀχύρου, ἐντὸς ξυλίνου κιβωτίου, καὶ τοὺς ἐγκαταλεί-πομεν οὕτω μέχρις ὅτου ἡ θερμοκρασία τοῦ γάλα-κτος ἐν αὐτοῖς κατέλθῃ εἰς 350 — 400, θερμοκρασία ἣν διακρίνομεν καὶ διὰ τῆς ἀφῆς ἐξῆθι τῶν κεσε-δων, αἰσθανόμενοι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματός μας. Τότε λαμβάνομεν τὴν μαγιάν, ἣν θὰ ἔχωμεν πρὸ μικροῦ ἀναμίξει δι' ὀλίγου γάλακτος χλιαροῦ, καὶ τὴν εἰσάγομεν εἰς τὸ γάλα ἐκ τινος ἀκρας τοῦ δο-χείου, διὰ τινος μικροῦ κοχλιαρίου, προσέχοντες νὰ μὴ χαλάσωμεν τὸ λεπτόν στρώμα τὸ σχηματισθὲν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ γάλακτος.

Δύο μικρὰ κοχλιαρία τοῦ γλυκοῦ ὀρεοῦσι διὰ ἓνα κεσὲν 100 δραμίων. Ἀφοῦ προσθέσωμεν τὴν μα-γιάν, καλύπτομεν τοὺς κεσέδες μετὰ χονδρὸν μάλλινον σκέπασμα ἐπὶ 4 ὥρας, ὁπότε ἀφοῦ πεισθῶμεν ὅτι τὸ

πῆγμα ἔγινε ἀρκετὰ συμπαγές, τοὺς θέτομεν εἰς μέ-ρος δροσερὸν ἢ καὶ ἐντὸς ὕδατος.

Μετὰ τὴν προσθήκην τῆς μαγιάς εἰς τοὺς 350, εἶνε ἀνάγκη νὰ διατηρήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν περισσό-τερον, τὸ γάλα εἰς τὴν θερμοκρασίαν ταύτην διότι ἐάν ψυχρανθῇ ταχέως πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ πῆξῃ καλῶς, τὸ γιουῶρι δὲν ἐπιτυγχάνει καλῶς. Ἐνεκα τούτου πολλοὶ προτιμῶσι ξυλίνον δοχεῖον, διότι τὸ ξύλον, ὡς κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος, διατηρεῖ περισσότερο τὴν θερμοκρασίαν ταύτην τοῦ γάλακτος. 10 ἕως 12 ὥρας μετὰ τὴν προσθήκην τῆς μαγιάς τὸ γιουῶρι εἶνε ἐτοιμὸν.

Τὸ καλλίτερον γιουῶρι μᾶς δίδει τὸ πρόβειον γάλα καὶ τὸ τῆς βουβάλου.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἐφημερίδες:

Στιγμιότυπον τῆς «Ἀκροπόλεως» διὰ τὸν νέον ὑποργὸν τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ν. Καλογερόπουλον: «Φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε εὐγλωττός κ' ἐν τούτοις εἶνε. Ἀδὲν ντύνεται κομψὰ καὶ ὁμοῦ εἶνε πλούσιος.

«Τὸν βλέπεις συχνὰ ἔξω καὶ ὁμοῦ συχνότερα εὐρί-σκειται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς μαζί με τὸν συνεπιθετόν του τὸν κ. Π. Καλογερόπουλον βιβλιο-θηκάριον.

«Εἶνε βουλευτής, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων οὐδέποτε ἐμφανίζεται.

«Εἶνε ἀνεπιθὸς τοῦ κ. Βουδούρη καὶ ὁμοῦ εἶνε ἀπὸ ἄλλο κόμμα.

«Ἄγει τὸ 50 καὶ ὁμοῦ φαίνεται μικρότερος τὴν ἡλι-κίαν.

«Φορεῖ πάντοτε ζακέττα καὶ στοργυλὸ καπέλλο. «Πολιτεύεται εἰς τὴν Χαλκίδα ἀκριβῶς πρὸ 19) ἐτῶν πάντοτε ἐπιτυγχάνων.

«Εἶνε πολὺ ἀγαπητὸς εἰς τὸ θεοτοκικὸν κόμμα.

«Ἡ φωνὴ τοῦ εἶνε ἰσχυρὰ, λαμπρὰ καὶ μεταλλικω-τάτη.

«Ταξιδεύει συχνὰ εἰς τὴν Εὐρώπην.

«Παλαιοθεοτοκικός.

«Κατάγεται ἀπὸ τὴν Χαλκίδα.

«Ἀπαντᾷ ἀμέσως εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ εἶνε ὁ σταθ-μὸς τῶν α' βοηθειῶν καὶ διὰ τὸ κόμμα καὶ διὰ τὸν Σιμόπουλον.

Ὁ κ. Γρ. Ξενοπούλου ἔδωκε εἰς τὸν «Ἀτλάντα» τῆς 27 Σεπτεμβρίου σκιαγραφίαν τῆς κυρίας Κυβέ-λης Ἀδριανοῦ-Μυράτ.

«Ὁλόκληρον τ' ὄνομά της, λέγει, εἶνε: Κυρία Κυ-βέλη Ἀδριανοῦ-Μυράτ. Ἀλλὰ τὸ βαπτιστικὸν της, σπάνιον καὶ ὡραῖον, ἐπεκράτησε.

«Ἐδιάβασα κάποτε εἰς μίαν γαλλικὴν ἐφημερίδα τοῦ Καίρου, — ἡ «Νέα Σκηνή» εὐρίσκειτο τότε ἐκεῖ, — ὅτι ἂν ἡ Κυβέλη παρίστανε γαλλιστί, θὰ ἦτο ἐνδοξὸς ἀπὸ τῶρα. Ὁ ξένος ἀρθρογράφος τὴν συνέκρινε πρὸς τὰς μεγαλειτέρας κομψοὺς τοῦ συγχρόνου γαλλικοῦ θεάτρου, αἱ ὁποῖαι σήμερον χαίρουν φήμην παγκό-σμιον, καὶ οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν τὴν εὕρισκε κατωτέραν.

«Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ εἶπω, ἂν ἡ κρίσις ἐκείνη ἦτο ὑπερβολικὴ. Δὲν εἶδα πολλοὺς σκηνηκούς «ἀστέ-ρας» καὶ δὲν εἴθευρω ἕως ποῦ φθάνει ἡ τέχνη τῶν περιφνημῶν «κομψῶν». Τὸ μόνον ποῦ εἰμπορῶ νὰ βεβαιώσω, εἶνε ὅτι ἡ Κυβέλη μοῦ φαίνεται ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἐλληνίδας, αἱ ὁποῖαι ἀνῆλθον ἕως τώρα τὴν σκηνὴν μας. Ἀνωτέρα ὡς ἡθοποιός. Ἡ δεσποινὶς Εἰμαρμένη Ξανθάκη, ἡ μόνη τῆς ἀντίζηλος, ὑπερτε-ρεῖ κατὰ τὴν ὡραιότητα καὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἀλλὰ τὴν δύναμιν τῆς ὑποκρισεως, τῆς μεταμορφώσεως, τῆς ἐνσωματώσεως, τῆς μετεμνηχῶ-

σεως ἂν θέλετε, τὴν ἔχει μὲν καὶ ἡ δεσποινὶς Ξαν-θάκη, ἀλλ' ὅχι βέβαια εἰς τὸν βαθμὸν τῆς Κυβέλης.

«Ἡ Κυβέλη ἀνῆκει κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ μιμητικά. Ἀπὸ μικρὰ ἐμμεῖτο. Ἐμμεῖτο τὸν μανάβην τῆς γει-τονίας, τὴν διδασκάλισσαν, τὴν κυρίαν Παροσκεινο-πούλου τοὺς μαλλιαροὺς ποιητὰς τῶν ὁποίων παρφ-δοῦσε τὰ ποιήματα, τὸν κ. Σιγάλαν τὴν γάταν τὸν σκύλον, τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Αὐτὸ ἦτο ἐξ ἁ-παλῶν ὀνύχων τὸ ταλέντο της. Ὁ κ. Χρηστομάνος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνέθρεψε μετὰ ὅλην τὴν στοργὴν καλ-λιτέχνου καὶ θεατρῶνου, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τῆς ὑποβάλῃ μερικὰ τελειότερα πρότυπα πρὸς μι-μῆσιν. Καὶ πρῶτα-πρῶτα τὸν ἑαυτὸν του. Διότι, — μάθετέ το ὅσοι δὲν τὸ γνωρίζετε, — ὁ κ. Χρηστομάνος εἶνε τέλειος ἡθοποιός.

«Ἡ Κυβέλη μιμεῖται Ἄρα παίζει. Τίποτε δὲν εἶνε ἰδικόν της, ὅταν παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνήν. Ὅλα εἶνε τοῦ ρόλου της. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν αὐτὴν ἡ Κυβέλη εἶνε ὁ ἀντίπαις τοῦ κ. Παπαγεωργίου. Ἐκείνη ἡ ὡραία φωνή, ἡ εὐγενὴς ἀπαγγελία, ἡ ἀβρὰ κίνησις, ἡ χαρίεσσα στάσις, ἡ κομψὴ τουαλέττα, ἡ λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ εἰρωνικὸν μειδίαμα, — ὅλα εἶνε τῆς κομῆσεως, τὴν ὁποίαν ὑποδύεται. Ἡ τραχὺ ἐ-κείνη φωνή, ἡ σκληρὰ ἀπαγγελία, ἡ χονδρὴ κίνησις, ἡ αὐθάδης στάσις, ἡ πονηρία τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἀ-κριβὴς τοῦ προσώπου, — ὅλα εἶνε τῆς γυναικὸς τῶν τριῶδων, τὴν ὁποίαν ὑποκρίνεται. Καὶ πάλιν ἡ ἄχρους φωνή, ἡ γλυκανάλατη ἀπαγγελία, ἡ μισοκακόμοιρη κίνησις, ἡ σεμνότητος στάσις, ἡ ἀγαθότης τῆς μορ-φῆς, ἡ πραότης τοῦ βλέμματος, — ὅλα εἶνε τῆς κα-λῆς καὶ ἐντίμου νοικοκυρούας, τὴν ὁποίαν παρου-σιάζει.

«Εἶδате ποτὲ ἔξω τῆς σκηνῆς τὴν Κυβέλην; Δὲν εἶνε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Δὲν ὁμοιάζει οὔτε μετὰ κόμησιν, οὔτε μετὰ γυναῖκα τοῦ δρόμου, οὔτε μετὰ νοικοκυ-ρούαν. Δὲν εἶνε οὔτε εὐμορφῇ, οὔτε ἄσχημῇ, οὔτε κομτῇ οὔτε ἐξυπνῇ, οὔτε ζεστῇ οὔτε κρύα. Μία ψη-λόλιγνη τυλιγμένη μετὰ ἀκατάστατα φουστάνια. Τὴν εἶδате ποτὲ ἐστὶ ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν; Ὅχι βέβαια. Ἡ μεταμόρφωσις της εἶνε κατὰ τέλειον κ' ἐκπληκτι-κόν. Κόρη τοῦ Ἰεφθᾶ, κόμισσα Κλάρα, Δολόττα, Ἐδβίγη, Λεοντίνη, Παριζιάνα... Οἱ ἀνομοιότεροι τῶν ρόλων — παιδικοί, νεανικοί, λαϊκοί, κοσμικοί, ἀριστοκρατικοί, — παίζονται ἀπὸ τὴν μίαν Κυβέλην μετὰ τὴν ἰδίαν πάντοτε τελειότητα.

«Ἡ Κυβέλη γίνεται κατὰ βούλησιν ἄσχημη, πρόσ-τυχη, εὐγενής, ὡραία, κομψή, γελοία, πλουσία, πτωχή, μικρὴ, μεγάλη, ἐξυπνη, κομτῇ, ὑψηλὴ, κομτῇ, — ἀκόμη καὶ κομτῇ!

«Αὐτὸ εἶνε τὸ ταλέντο της, ἡ ἰδιοφυΐα της τὸ δαι-μόνιον της. Εἰς αὐτὸ ὑπερέχει καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ πᾶν. Τὰ ἄλλα εἶνε ἀσήμαντα, τὰ ἄλλα τὰ ἔχουν καὶ ἄλλοι.»

Ὁ «Σύλλογος Ἀλληλοβοηθείας τῶν Ἑλλήνων ἡθοποιῶν» θὰ ἐορτάσῃ τὴν 15 Σεπτεμβρίου, ἡμέ-ραν τοῦ ἁγίου Πορφυρίου. Διατὶ τότε; Ὁ κ. Ν. Λάσκαρης γράφει περὶ αὐτοῦ εἰς τὰς «Ἀθῆνας»:

«Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανι-σμοῦ χρόνους ἡ ἐκκλησία ἀμείλιχτον ἐκίχουσε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ θεάτρου ἔνεκα πολλῶν καὶ ποικίλων λόγων. Εἰς τούτων, ὁ καὶ κυριώτερος ἴσως, ἦτο καὶ ὁ ἔξῃς. Οἱ τοῦ χριστιανισμοῦ διδάκται, οἱ διὰ μυριάδων βασάνων καὶ μαρτυρίων ἐξολοθρευόντες τοὺς προση-λύτους τῆς νέας θρησκείας, εἶχον καὶ τὴν ἀχαριστή-ριστον ἀσπλαγχνίαν νὰ διακομωδῶσαν ἀπὸ σκηνῆς τὰ ἱερώτερα τοῦ χριστιανισμοῦ δόγματα.

«Οἱ τότε μῖμοι, μίσθαραν ὄργανα τῶν βδελυρῶν ἐκείνων τοῦ χριστιανισμοῦ δικωτῶν μεταμφιεζόμενοι εἰς ἐπισκόπους, παρῶδον κυρίως ἀπὸ σκηνῆς τὸ ἅγιον βάπτισμα ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῶν ὄχλων καὶ τοὺς καγχασμούς τοῦ αὐτοκράτορος!

IV. Καλογερόπουλος, ὁ νέος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.

«Αἱ τοιαῦται ἐν τούτοις ἀπὸ σκηνῆς παρῶδιαί τοῦ ἱερωτέρου τῆς χριστιανικῆς πίστεως δόγματος, ἐστρά-φησαν πολλάκις ὑπὲρ αὐτῆς ταύτης τῆς καταδικω-μένης ἐκκλησίας, καθόσον πλέον ἢ ἀπαξ, οἱ ἀπὸ θείας χάριτος ἐμπνεόμενοι καὶ ἀπαισίτοι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μῖμοι, καθ' ἣν στιγμὴν ἐσαύριζον τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὡς ἂν ἐβαπτίζοντο ὑπὸ ἀληθοῦς ἀρχιε-ρέως. ἀνεφώνησαν πρὸς τοὺς οἰκτροὺς τῶν σκηνῶν τούτων θεατὰς: «Εἴμαι σωστὸς χριστιανός! ἀληθὴς χριστιανός!...» Ἐννοεῖται ὅτι αἱ κεφαλαὶ τῶν ἡθο-ποιῶν ἐπιπτον τότε πραγματικῶς ἐπὶ σκηνῆς, διατάσ-σοντες τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν πίστις ἀνωρθοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία κατέ-τασσε μετὰ τῶν ἁγίων τοὺς ἐπὶ σκηνῆς μαρτυρή-σαντας ἡθοποιούς.

«Ὁ Ἅγιος Πορφυρίου, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποῖου ἐτέθη ὁ νεοσύστατος Σύλλογος τῶν Ἑλλήνων ἡθοποιῶν, διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιαν-οῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τῶν γενεθλίων αὐ-τοῦ, νὰ διακομωδῇ ἀπὸ σκηνῆς τὸ ἅγιον βάπτισμα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελλε νὰ καταδυθῇ ἐπὶ σκηνῆς εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν χριστιανὸν ἀρχιε-ρέως, φωτισθεὶς αἴφνης ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐκράνυσε στεντορίως: «Βαπτίζεται Πορφυρίου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Ἀναδύς δὲ καὶ λευκὰ ἱμάτια ἀναδυσά-μενος, ὡμολόγησεν ἑαυτὸν χριστιανόν, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς κατόπιν τῆς διαταγῆ τοῦ ἀπαισίου αὐτοκράτορος ἀπε-κεφαλίσθη ἐπὶ σκηνῆς χειροκροτοῦντος τοῦ αἰμοβόρου πλήθους!

«Ἡ ἐκκλησία, λησμονήσασα τὸ παρελθὸν τοῦ μί-μου, κατέταξεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἁγίων ἐπιτελοῦσα σήμερον τὴν μνήμην αὐτοῦ κατὰ τὴν 15 Σεπτεμβρίου. Τὸ περιεργότερον ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ὀλίγα βήματα μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὰ Καλύβια Κουβαρά, ὀλί-γον πρὸ τῆς Κερατειᾶς παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδη-ροδρόμου Λαυρίου, ὑπάρχει καὶ μικρὸς ναὸς ἐπ' ὀνό-ματι τοῦ ἁγίου Πορφυρίου ὃν οἱ χωρικοὶ ἀποκαλοῦ-σιν ὁ «Ἅγιος Προφύρας!»

«Εἰς τὸν ναῖσκον αὐτὸν θὰ τελεῖται εἰς τὸ ἐξῆς κατ' ἔτος ἡ ἐορτὴ τοῦ συλλόγου τῶν Ἑλλήνων ἡθο-ποιῶν».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Μα, ἐπαύθα. — Ἄν δὲν μᾶς φανερώσετε τὸ

νομά σας και την διεύθυνσίν σας, δέν εἶνε δυνατή καμμία συνεννόησις. Τὸ ποιηματάκι σας μᾶς ἤρесе.

ΟΔΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἀπὸ τῆς 31 Ὀκτωβρίου θὰ ἐκδοθῇ μετοχικὴ ἐφημερίς ἡ «Μεταρρυθμίσις». Ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Γ. Σ. Φραγκοῦδην. Εἰς τὴν διανεμηθεῖσαν ἀγγελίαν ἀναγράφεται ὅτι ἡ «Μεταρρυθμίσις» ἰδρύεται ἀπὸ πατριώτας ὁμογενεῖς διὰ νὰ πολεμήσῃ τὰ προσωπικὰ κόμματα καὶ ζητήσῃ τὴν διὰ ριζικῶν μεταρρυθμίσεων ἀναδιοργάνωσιν τῶν ὁλικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους.»

Ὁ κ. Ἐμμ. Ρέπουλης πρῶην βουλευτὴς καὶ ἄλλοτε ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἀκροπόλεως» ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἀστεως», τελειῶς ἀνακαινιζομένου καὶ μεταρρυθμιζομένου, ὑπὸ ὅλως ἀνεξάρτητον πρόγραμμα.

Τὴν Κυριακὴν 3 Ὀκτωβρίου ἐτέθησαν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν του μνημεῖον τὰ δατὰ τοῦ Γιάννη Καμπύση.

Νέα ἀποκτήματα καὶ δωρεαὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης:

Α') Χειρόγραφος Ὀδηγὸς τοῦ Νοταρίου. Ἐρημνεία τῶν καθηκόντων του ἐν ταῖς Ἰονίοις Πολιτείαις.
Β') 48 Ἐγκύκλιοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ 1815 καὶ ἐξῆς πρὸς τοὺς Προξένους τοῦ Λιγαίου Πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου, μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας.

Γ') 17 ἐπιστολαὶ Ἀσωπίου καὶ ἄλλων λογίων πρὸς τὸν Φιλιππῆν, μεγάλου φιλολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ πολλὰ γραπτὰ μαθήματα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας.

Δ') Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῶν υἱῶν του.
ΣΤ') 10 σπανιώτατα ἱστορικά καὶ πολιτικά φυλλάδια.

Προσεχῶς ἐκδίδει ὁ κ. Κωστὴς Παλαμᾶς νέον τόμον ποιημάτων «Ἡ Ἀσάλευτη Ζωή». Τὰ πλείστα τῶν ποιημάτων τῆς νέας αὐτῆς συλλογῆς εἶνε ἀνέκδοτα, ἢ ἔχουν μόνον δημοσιευθῇ ἀποσπάσματα. Ἰδοὺ μερικοὶ ἐκ τῶν γενικῶν τίτλων: «Πατρίδες», «Ὁ γυρισμὸς», «Ἡ Φοινικιά», «Τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ἥλιου», «Ἀπὸ τὸ Βιβλίον τῶν Ὑμνων», «Οἱ ἑκατὸ Φωνές τῆς λύρας» καὶ τὸ ποίημα τοῦ «Ἀσκραίου».

Διὰ τὴν 31 Ὀκτωβρίου προκηρύσσεται μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος.

Ὅλος ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐξυμνεῖ τὸν θερμὸν καὶ ἀγνὸν φιλελληνισμὸν τοῦ Δαμιάνι.

Εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καλλιφρονίας ἰδρύθη ἔδρα τῆς νεοελληνικῆς.

Τὸ ρωσσικὸν περιοδικὸν «Bessieda» ἐδημοσίευσεν τοὺς ἠσκιους σὺν τῷ συνεργάτῳ μας κ. Μ. Μαλακάση, κατὰ μετάφρασιν τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Valéry Brusoff, ἀρχηγοῦ τῶν ρώσων συμβολιστῶν.

Τὸ «Καλλιτεχνικὸν Θέατρον» τῆς Μόσχας προαναγγέλλει μετὰ ἄλλων νέων ἔργων καὶ τὸν Ἰβάνοφ τοῦ Τσέχοφ, τὸ μόνον δράμα τοῦ ἀποθανόντος συγγραφέως, τὸ ὁποῖον δέν εἶχε παιχθῇ εἰς τὸ ἐν λόγῳ θέατρον. Τὸ κύριον ρόλον τῆς Σάσσας θὰ παίξῃ ἡ χήρα Τσέχοφ-Κνίπερ. Εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον θὰ παιχθῶν τοῦ Μάτερλιγκ, οἱ Τυφλοὶ καὶ ὁ Παρεῖσακτος.

Τὸ «Μικρὸν Αὐτοκρατορικὸν θέατρον», τῆς Μόσχας θὰ δόσῃ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δράματα μεταφρασμένα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Μερσεκόφσκυ.

Ὅλα σχεδὸν τὰ ρωσσικά φύλλα ἀνεδημοσίευσαν τὴν ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Τσέχοφ τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ «Παναθήναια» τῆς 31 Αὐγούστου.

Ὁ Λεωνίδας Ἀνδρέεφ γράφει νέον ἔργον μὲ θέμα στρατιωτικόν.

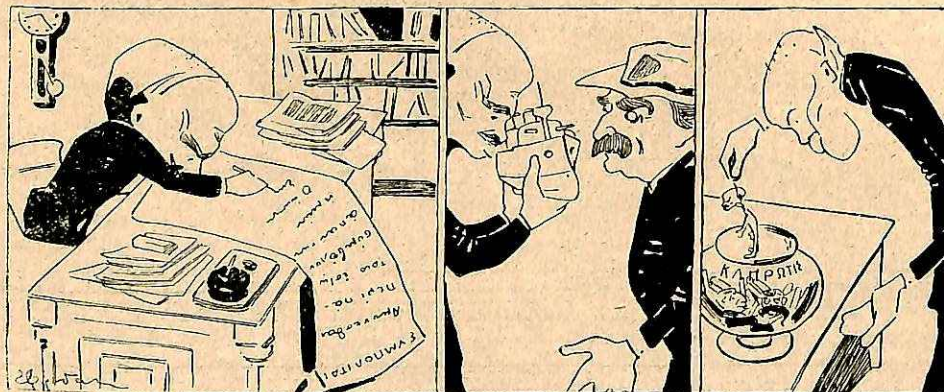
Λέγεται ὅτι μέσα εἰς τὰ χαρτιά τοῦ Τσέχοφ εὗρέθη ἓνα διήγημα καὶ πολλὰ σημειώσεις ἄξια λόγου.

NEA BIBLIA

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ὑπὸ Δ. Βικέλα. — Βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου. Ἐκδόσις πέμπτη. — Ἀθῆναι 1904, Βιβλιοπωλεῖον «Ἑστίας», Ἰ. Δ. Κολλάρου, σ. 160 σ. 185 δρ. 1.

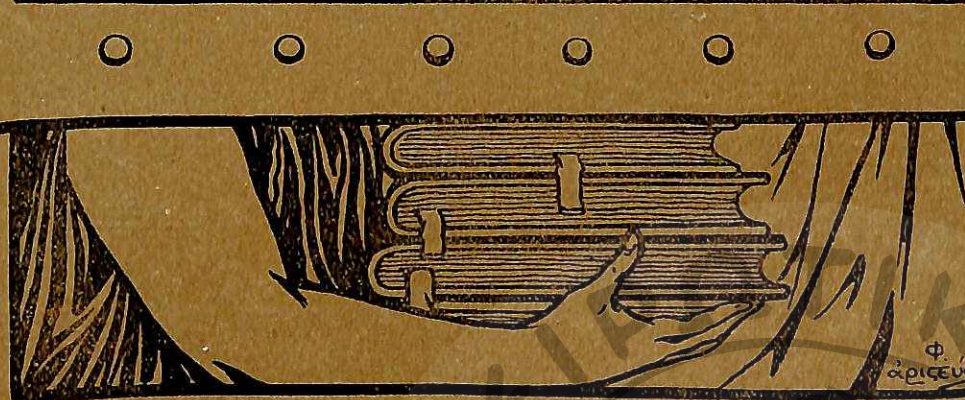
Ἡ ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη. Λίβερπουλ, The Liverpool Booksellers' Co Ltd 70 Lord Street 1904.

Ἡ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ — ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΘΗΝΑΙ»

1. Ἡ πρώτη ἔξαψις τοῦ πατριωτισμοῦ περὶ ἀμύνης τοῦ ἔθνους — 2. Τὸ βλέπει αὐτό; ἅμα τὸ βάλλει ἐπὶ μᾶς Τραπεζῆς. . . γίνεται παραίτησις ὑπουργοῦ. — 3. Πῶς ἔγινεν ἡ πρώτη κλήρωσις τοῦ λαχείου.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ» ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΛΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ — Γνώμαι τῶν κ. κ. Παύλου Καρολίδη, Ν. Καλλικούνη, Θ. Σκούφου, Μιχαὴλ Κατσαρά, Ἰωάννου Σβορώνου, Κ. Μητσοπούλου, Ε. Καλλιωντῆ.
ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ — Οἱ ἐχθροὶ — μετάφρ. Παύλου Νορβάνου.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΩΡΕΑΣ — Στίχοι.
RUDYARD KIPLING — Ὁ Μικρὸς Τούμπραχ — διήγημα.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ — Τὸ ἐνοτικὸν τοῦ θανάτου — τέλος.
Δ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ — Οἱ δυστυχισμένοι — μυθιστόρημα — συνέχεια.
ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ — Θεατρικὴ Ζωή — Ἰφιγένεια.
Α. ΑΛΥΑΤΗ — Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων.
ΧΑΡΗ ΗΜΕΡΙΝΟΥ — Λόγοι καὶ ἀντίλογοι.
ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ — Φυσιολογίαι — Ἰωάννης Μωρεάς.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ — Δύο ποιήματα εἰς τὸν Παῦλον Μελά — Περὶ τῆς Τελευτήτος τοῦ κ. Παλαμᾶ. — Μουσικὴ. — Δημοσιεύματα. — Εἰκόνες: Μνημεῖον Sten-Sture, ἐκτός τοῦ κειμένου. — Προτομὴ Παύλου Bjere. — Ἐλέφαντες παίζοντες. — Ἡ Ζητιὰνα ὑπὸ Κὰρλ Μιλλέ. — Φωτογράφησις τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου εἰς τὸ Φάληρον ὑπὸ Ἰσαακίδη ἱατροῦ. — Ὁ Μωρεάς καὶ ὁ Σιλβαῖν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. — Παῦλος Μελάς. — Σπυρίδων Λάμπρος. — Βάσενχόφεν. — Δύο εἰκόνες ἀπὸ τῶν φωτογραφικῶν διαγωνισμῶν τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παίδων». — Γελοιογραφία ὑπὸ Θέμου Ἀννίνου.

Ἐκαστὸν τεύχος Δρ. 1.20.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25

„ δι' έξ μην. „ 13

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25

„ δι' έξ μην. „ 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΤΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Αι έγγραφαι λογίζονται αρχόμε-
ναι από 15 Οκτωβρίου η 15 Δ.
πρ. α. λ. ι. ο. ν.
Τα χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.
Εν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν
ως δείγμα.
Αγγέλλεται πᾶν νέον βιβλίον, τοῦ
ὁποίου ἀποστέλλονται εἰς τὸ γρα-
φεῖον δύο ἀντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ. — Φρ. 5 κατὰ τὴν ἐγγράφῃν, Δρ. — Φρ. 5
μετὰ 2 μῆνας καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρις ἀποπληρωμῆς.

Ἐκαστον έτος τῶν «Παναθηναίων» ἀποτελοῦν δύο ὁγκώδεις καὶ πλουσίως εἰκονογραφημένοι τόμοι
ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελῶς χρυσόδετοι Φρ. χρ. 30 } ἐλεύθεροι ταχ. τελῶν
Ἀπλῶς „ „ 28 }
Χαρτόδετοι „ „ 25 }
Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αἱ τιμαὶ αὐταὶ εἰσδραχμας.

— Πᾶσα αἰτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ.
ἢ ταχ. ἐπιταγὴν.
πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35, Ἀθήνας.

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ — ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ἑλὴν τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος,
Ὁδησὸς rue Pouschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εἰς ἑλὴν τὴν Αἴγυπτον ὁ κ. Τριαντάφυλλος Τσιτσέλης Βιβλιοπωλεῖον ὁ «Ἐρ-
μῆς» ἐναντὶ τοῦ Ἀβερῳφίου Γυμνασίου.

Εἰς τὸ προσεχὲς τεύχος :

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Γινώμαι τῶν κ. κ. Λ. Δεληγεώργη, Σ. Σακελλαροπούλου, Θ.

Φλογαίτη, Δ. Αἰγινήτου, Κλέωνος Ραγκαβῆ, Φωκίωνος Νέγρη.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΝΑ ΕΜΒΑΣΟΥΝ τὸ τίμημα τῆς νέας ἐγγραφῆς των, ἀρξαμένης

ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου, διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς.